

NSAN MATEO RA MAACA HOGA T'ØDE NÚ'A BI 'YOFO NSAN MATEO

*Yá mudi ja'i de ra Jesucristo
(Lc. 3:23-38)*

¹ Nurá mudi nuna t'ofona ma da ma to'o gue'ua yá mbøxita ra Jesucristo. 'Na de gue'ua ndu ra Davi ne ndu ra Abrá.

² Ra Abrá bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Isaac, y ra Isaac bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Cobo, y ra Cobo bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Judá co ma'ra yá cu. ³ Ra Judá co rá 'behña rá thuhu ra Tamar bi me'tsa yoho yá t'ua yá thuhu ra Fare ne ra Sara. Y ra Fare bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Esrom, y ra Esrom bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Aram. ⁴ Y ra Aram bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Aminadab, y ra Aminadab bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Naasón, y ra Naasón bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Salmón. ⁵ Y ra Salmón co rá 'behña rá thuhu ra Raab bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Boos, y ra Boos co rá 'behña rá thuhu ra Rut bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Obed, y ra Obed bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Isaí. ⁶ Y ra Isaí bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Davi nú'a bi nda de ya me Israel. Y ra nda Davi bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Salomó, y nurá nana ra Salomó go gue'a mrá 'behña hmaha ndu ra Uría.

⁷ Y ra Salomó bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Roboam, y ra Roboam bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Abías, y ra Abías bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Asa. ⁸ Y ra Asa bi me'tsa 'nará t'ua rá thuhu ra Josafa,

y ra Josafa bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Joram, y ra Joram bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Usía. ⁹ Y ra Usía bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Jotam, y ra Jotam bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Acás, y ra Acás bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Esequía. ¹⁰ Y ra Esequía bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Manase, y ra Manase bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Amón, y ra Amón bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Josía. ¹¹ Y ra Josía bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Jeconía co ma'ra yá cu. Y nuya pa'ɥ mi ts'ixa nts'ahni ya me Israel pa ja ra hnini Babilonia.

¹² Ha nuya pa'ɥ ra Jeconía bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Salatiel, y ra Salatiel bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Sorobabel. ¹³ Y ra Sorobabel bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Abiu, y ra Abiu bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Eliaquim, y ra Eliaquim bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Asor. ¹⁴ Y ra Asor bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Sadoc, y ra Sadoc bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Aquim, y ra Aquim bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Eliud. ¹⁵ Y ra Eliud bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Eleasar, y ra Eleasar bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Matán, y ra Matán bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Cobo. ¹⁶ Y ra Cobo bi mɛ'tsa 'nará t'ɥ rá thuhu ra Jose nú'a to'o rá dame ra Maria. Y ra Maria go gue'a rá nana ra Jesu nú'a bi thu'mbabi nehe ra Cristo nú'a rá mɛhni Ajuá pa e da nda.

¹⁷ Y de gatho yá mbøxita, yá danga xita ne yá xita'a, desde ra Abrá asta ra Davi mi 'ret'amagoho'ɥ. Nepɥ yá mbøxita, yá danga xita ne yá xita'a, desde ra Davi asta nu mi ts'ixa nts'ahni ya me Israel pa ja ra hnini Babilonia mi 'ret'amagoho ya xita. Y yá mbøxita, yá danga

xita ne yá xita'a, desde mi ts'ixa nts'ahni asta bi 'm̄i ra Jesucristo mi 'rɛt'amagoho ya xita.

Rá 'b̄i ra Jesucristo
(Lc. 2:1-7)

¹⁸ Y nunabya go guehna ra 'bede de rá 'b̄i ra Jesucristo: Ra Maria xqui t'adi pa da nth̄tui ra Jose, pe himbi 'm̄hui 'bestho. Nep̄ nu'á bi nda'thi co rá ts'edi rá M̄ca Nd̄ahi Ajuá. ¹⁹ Pe ra Jose mrá hoj̄a'i hangue himbi ne da 'betua rá tsa ra Maria co ya ja'i, mi ne da hyep̄ mant'aguitho pa ya hinxa nth̄tuihma. ²⁰ Nu'á bi beni gue ya hinda nth̄tui ngue'a bi b̄adi gue ya mi da'thi'a. Pe Ajuá bi m̄ehna 'nará enxɛ pa bi zofo dega t'i ne bi 'ñembabi:

—Nu'i nугue Jose rá t'ɛ'i ra nd̄a Davi, oгуí beni gui hyep̄. Oгуí tsu gui nth̄tui ra Maria, ngue'a nu'á da'thi pe co rá ts'edi ra M̄ca Nd̄ahi. ²¹ Nu'á ma da m̄'etsa 'nara zi b̄atsi, y nura zi b̄atsi'a gui hñu'mbabi drá thuhu ra JESU, ngue'a go gue'a ma da p̄hø yá ja'i de yá ts'oqui.

²² Bi njab̄ pa bi nja ngu nú'a xqui m̄anga 'na de nuyá 'm̄ehni Ajuá maya'b̄ gue bi 'ñena:

²³ 'Nara nxutsi ma da nda'thi da 'm̄ rá b̄atsi

ne da thu'mbabi rá thuhu Emanuel.

Nú'a ra thuhu'a rí b̄oni da 'ñena, Ajuá 'b̄i con guecj̄.

²⁴ Nep̄ bi nuhu ra Jose, ne bi nth̄tui ra Maria ngu nú'a xqui xipa rá enxɛ Ajuá. ²⁵ Pe himbi hñuxui asta himbi 'm̄i rá m̄di t'ɛ, ne bi hñu'mbabi rá thuhu ra Jesu.

2

'Raya badi e bi c'a'tsa ra zi bātsi

¹ Nú'ᵁ ya pa mrá ndā ra Erode, gue'bᵁ bi 'mᵁi ra Jesu ja ra hnini Belé de ra hai Judea. Ne de nuya pa'ᵁ 'raya hoga badi bi 'ñehe de yabᵁ ya hai ngue mbøxhyadi. Bi 'ñehe'ᵁ ne bi zøhø ja ra hnini Jerusale. ² Nepᵁ bi 'ñani'ᵁ bi 'ñena:

—¿Habᵁ de guecua di 'bᵁi rá ndā ya xodyo nú'a ja guehya xa 'mᵁi? Ngue'a stá hanthe 'nara tsø de bøxhyadi y dí pāhe gue go gue'a 'nara nt'udi gue xa 'mᵁi 'nara ndā, hangue stá ehehe pa ga nsundahe'a.

³ Y nu mi 'yøde ra ndā Erode njabᵁ, xi bi ntsu ne bi du rá mᵁi, ne gatho ya me Jerusale bi ntsu nehe, ne bi du yá mᵁi. ⁴ Ra ndā Erode 'bestho bi zohna ya ndā gá macjā ne ya xahnate de rá ley ra Moise pa bi 'yambabi'ᵁ te mi mānga yá hē'mi, habᵁ dí 'mᵁi ra Cristo nú'a ma da ndā. ⁵ Y nu'á bi 'ñembi:

—Ma da 'mᵁi Belé de ra hai Judea, ngue'a njabᵁ bi 'yofo rá 'mēhni Ajuā gue bi 'ñena:

⁶ Nú'ahᵁ gyá menguhᵁ Belé de ra hai Judá, ma'na xa t'e'ts'a ri nsuhᵁ de gatho ma'ra ya hnini de ra hai Judá, ngue'a de gue'ahᵁ ma da bōnga 'nara ndā nú'a da supa rá hnini Ajuā nú'a rá thuhu Israel.

⁷ Nu'bᵁ ra Erode bi ñāscui 'ramats'ᵁ ya badi ne bi 'yambabi'ᵁ ha'mᵁ xqui hyanda ra tsø. ⁸ Nepᵁ bi 'ñembi:

—Rí maha Belé, 'yohᵁ gui 'ñanihᵁ xá hño habᵁ di 'bᵁi ra bātsi, y nu xcrí tsᵁhᵁ güi penjᵁ gui xicaguihᵁ pa ga ma ga nsundaga nehe.

⁹ Y nu mi 'yøde nú'a bi m̄anga ra nda, nu'ú bi ma. Nepu nú'a ra tsø xqui hyant'u mbøxhyadi mi 'bet'o de gue'u mi utua ra 'ñu asta himbi tsøni habu mi 'bui ra zi b̄atsi ja bi 'maini ra tsø. ¹⁰ Nepu ya b̄adi bi hyanda ra tsø bi 'mai ja 'nara zi ngu, ne xi bi johya'u. ¹¹ Y bi yat'i'u ja ra ngu ne bi hyanda ra zi b̄atsi co ra Maria nurá nana'a, ne bi ndandiñahmu'u pa bi nsunda ra zi b̄atsi, ne bi xo'tsa yá 'me'tsi mi hñá, ne bi umba ya 'baha dega oro ne ra t'uts'i ne 'nara ñuni mi yuni xá cahi mrá thuhu ra mirra. ¹² Ha nuya b̄adi bi xipabi Ajuá dega t'i gue hinda mengui'u pa da xipabi ra Erode habu xqui z̄adi ra zi b̄atsi. Hangue nu'ú bi pacua ra 'ñu pa bi mengui ja yá hai.

Ra Jose bi zixa ra b̄atsi co rá nana pa Egipto

¹³ Nu mi menga ya b̄adi, Ajuá bi mehna 'nará enxε pa bi zofo ra Jose dega t'i ne bi 'ñembi:

—Nangui ne tsixa ra zi b̄atsi co rá nana, pøñhu yabu de guecua. Rí maha ja ra hai Egipto gui 'ba'tuah ra nda Erode ngue'a nu'á ma da hyonga ra zi b̄atsi pa da hyo, y ja bá 'buhni asta hinga xi'a'i güi penj.

¹⁴ Nu'bú ra Jose bi nangui 'bestho ra xuui'a ne bi zixa ra zi b̄atsi co rá nana pa bi ma Egipto. ¹⁵ Y ja bá 'buhni'u asta himbi du ra Erode. Hangue bi nja ngu nú'a xqui m̄anga rá 'mehni Ajuá gue Ajuá bi 'ñena: “Dá penpa ra noya ma T'u pa da bøni de Egipto.”

Ra nda Erode bi manda da tho ya t'uca ts'unt'u nú'u mi 'bu Belé

¹⁶ Nepu ra Erode xi bi bø rá cue nts'edi ngue'a xqui hyat'a ya b̄adi. Hangue bi manda da tho

gatho ya zi b̄atsi nú'ᵤ mi 'b̄ui gatho rá nḡuni Belé, nú'ᵤ mi pe'tsa yo nj̄eya pa rí ḡai, ngue'a xqui xipa ya b̄adi gue ya mi pe'tsa ngu yo nj̄eya de xqui hyanda ra ts̄ø. ¹⁷ Y bi njab̄u ngu nú'a xqui m̄anga ra Jeremía rá 'mehni Ajūa ne bi 'ñena:

¹⁸ Bi nt'øde ya d̄anga ts'oni ja ra hai de Ramá ne ya hmafi,

ngue'a ra Raque xqui thopabi gatho yá zi b̄atsi, hangue mi zoni ne himbi za to bi hyo'ti.

¹⁹ Nep̄u ya de bi du ra Erode, nu'bú Ajūa bi mehna ma'na'qui 'nará enxe pa bi zofa ra Jose dega t'i nuni Egipto, ne bi 'ñembi:

²⁰ —Nangui ne tsixa ra zi b̄atsi co rá n̄ana ne rí maha ja ri haih̄u Israel ngue'a ya xa du nú'a to'o mi hongá ra zi b̄atsi pa xa hyo hmaha.

²¹ Nu'bú nu'á bi nangui bi zixa ra zi b̄atsi co rá n̄ana y bi mengui pa ja yá hai Israel. ²² Pe ra Jose bi 'yøde gue ra Arquelao rá t'ᵤ ra Erode go mrá mpøte de rá 'b̄efi rá dada ne bi nd̄a ja ra hai Judea, hangue mi tsu da z̄oni ja nú'a ra hai'a. Nu'bú Ajūa bi xipi dega t'i gue da ma ja ra hai Galilea. ²³ Y bi z̄oni'ᵤ bi 'm̄hni ja 'nara hnini rá thuhu Nasare, pa bi njab̄u ngu nú'a xqui m̄anga 'rayá 'mehni Ajūa gue ra Jesu ma da t'embabi gue ra me Nasare.

3

*Ra Xuua Xi'tsate mi zofa ya ja'i ja ra mbonthe
(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ 'Mefa bi m̄adi ra Xuua Xi'tsate bi zofa ya ja'i ja 'nara mbonthe nuni Judea. ² Ne mi xipa ya ja'i mi ena:

—Ntsø'mh̄u ne ñobrih̄u ngue'a ra nd̄a de mahets'i ya 'bestho xa 'ñep̄u pa da nd̄a.

³ Nura Xuua go gue'a ra ja'i xqui m̄anga ra bādi Isaía maya'b̄u gue ma da 'ñehe, ne bi 'ñena:

'Nara ja'i ma da ña nts'edi ja ra mbonhi ne ma da 'ñena:

“Hocuah̄u xá hño rá 'ñu ra zi Hmu, juanh̄u gatho ya ts'aca'ñu.”

⁴ Y nu'a mrá he ra Xuua, mri hñe dega xicameyo, ne mri ngut'a 'nara ngut'i dega xifri. Y numrá hñuni'a, mi tsi ya hoga nc'oto ne ya t'afi dega sefi.

⁵ Y xi mi tsøni ndunhi ya ja'i hab̄u mi 'bua' pa da 'yøde nú'a mi mañ'a, nuya me Jerusale ne gatho ya me Judea, ne gatho nuya ja'i mi 'bui ja rá nthets'i ra dathe Jordá. ⁶ Nep̄u ra Xuua mi xi'tsa ya ja'i ja ra dathe Jordá nú'u mi njuani de yá ts'oqui.

⁷ Y ndunhi ya fariseo ne ya saduceo mi tsøni hab̄u mi xi'tsate ra Xuua. Nu'ú mi t'embi gue ya fariseo ne ya saduceo po nú'a ra jamfri mi pe'tsi'u. Ora bi hyanda ra Xuua mi tsønini'u bi 'ñembabi:

—¡Nú'ah̄u gyá ts'o'm̄ih̄u guí njah̄u ngu ya zate qu'eña! ¿Hanja xcá eheh̄ua? ¿Ha guí ne gui 'ba'tuabih̄u hmah̄a rá cue Ajuá xa 'ñep̄u?

⁸ Mahyoni gui 'yøth̄u nú'a xá hño pa da hnequi gue xi majuani ya xcá ntsø'm̄h̄u de ri ts'oquih̄u. ⁹ Ogrí 'ñets'ih̄u gui 'ñeñh̄u gue ngue'a yá t'u'a'ih̄u ra Abrá hinda ma da zu'ah̄u rá cue Ajuá. Ngue'a nuga dí xi'ah̄u gue Ajuá tsa da 'yøt'e asta nuya ya do nehe da nja'i y da nt'u de ra Abrá. ¹⁰ Y dí xi'ah̄u gue nubya ya 'bui 'na to'o h̄a ra t'égui pa da zecua yá 'ȳu ya za. Gatho nú'u ya za hingui unga yá hoga fruta da ts'equi pa da thøt'a ja ra tsibi. ¹¹ Nuga dí xi'tsa'ih̄u co ra dehe ngue'a ya gá ntsø'm̄h̄u de ri ts'oquih̄u, pe xa 'ñep̄u ma'na bra 'b̄efa de gueque nú'a to'o ma da xi'tsa'ih̄u co ra Maça Ndāhi nú'a

ma da 'mɛi ja ri corasohɛ ne xi di ja rá ts'ɛdi ngu ra tsibi. Nú'a bra 'bɛfa de guecagui xi ma'na ja rá ts'ɛdi y hindí 'ñɛpcagui nixi ga hɔ'tsuabi yá thiza. ¹² Y nu'á hɔ, go gue'a tsa da mica ra trigo ne da munts'a nú'a xá hño pa da mɛ'tsi, y nura paha da 'ueque pa da tsat'a ja ra tsibi nú'a hinhya'mɛ ma da huet'i.

Rá sistehe ra Jesu

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ 'Mɛfa ra Jesu xqui 'ñehe de Galilea pa mri ma ja ra dɔthe Jordá habɛ mi 'bɛ ra Xuua pa da nxistehe'a. ¹⁴ Pe ra Xuua himi ne da xi'tsa ra Jesu, ne bi 'ñɛmbi:

—¿Ha xcá ehe pa go ga xi'tsa'a'i? Nu'i go rí 'ñɛpi gui xiscagui.

¹⁵ Nepɛ ra Jesu bi dɔdi bi 'ñɛmbi:

—Go da xiscaguigue pa njabɛ ga ø'tuabihɛ gatho yá hmanda Ajuá.

Nu'bú ra Xuua bi xi'tsa ra Jesu. ¹⁶ Y nu mi uadi bi nxistehe, bi bɔts'e de ja ra dehe, nepɛ bi xogui mahets'i ne bi hyanda rá Mɔca Ndahi Ajuá bá cai ngu 'nara zi domitsu ne bi 'ñe bi zøhø ja gue'a. ¹⁷ Y bi nt'øde 'nara noya de mahets'i ne bi 'ñena:

—Nuni go guehni ma hmɔca T'ɛ, ne xi dí hopa rá 'mɛi.

4

Ra ts'ondahi mi xaxa ra Jesu

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ Nepɛ rá Mɔca Ndahi Ajuá bi zixa ra Jesu ja ra 'yo'mtha pa ja da nthɛuini ra ts'ondahi pa da japi hmaha da 'yøt'a 'nara ts'ot'øt'e.

² Nuni ja bi beheni ra Jesu hinte bi zi ñote ma pa ne ñote xuui, ne 'mɛfa bi zɥ ra thuhu. ³ Nepɥ de gue'a bi zɔni ra ts'ondahi há mi 'bɥi'a, ne bi mɥdi bi xaxi ne bi 'ñembabi:

—'Bɥ go gue'e rá T'ɥ'i Ajuá, japa nuya ya do da nthuhme xá.

⁴ Pe nu'á bi dɔti ne bi 'ñembabi:

—Xa nt'ofɔ ja ra Mɔca T'ofɔ gue ra ja'i hingue hɔnsɛ po ra thuhme da 'mɥi, gathɔ nú'a ma Ajuá go gue'a umba rá te ra ja'i.

⁵ Nepɥ ra ts'ondahi bi zixa ra Jesu ja ra mɔca hnini Jerusale, ne bi pø'tsa maña ja ra ndanija.

⁶ Ne bi 'ñembabi:

—'Bɥ xi majuani rá T'ɥ'i Ajuá, 'yɛnga ra sagui pa nja'ti, ngue'a xa nt'ofɔ ja ra Mɔca T'ofɔ ne ena njaua:

Ajuá da pehna yá ɛnxɛ pa da su'a'i
ne da mip'a ri 'yɛ

pa njabɥ hingui tsama'ñɥ ri ua nu xcrí tsɔnga ja ra hai.

⁷ Nepɥ ra Jesu bi 'ñembabi'a:

—Xa nt'ofɔ nehe ja ra Mɔca T'ofɔ: “Oguí xaxa Ajuá ri Hmu pa gui 'ñena gue da max'a'i.”

⁸ Nepɥ ma'na'qui ra ts'ondahi bi zixa ra Jesu ja 'nara t'øhø xi mrá hñets'i pa bi yopa xaxi, ne bi 'ñutuabi gathɔ ya hnini de rá ngɥni ra ximhai con gathɔ yá hño nú'a mi ja. ⁹ Y bi 'ñembi:

—Gathɔ nuyɥ ya hnini guí handi ga 'ra'i 'bɥ gui ndandiñahmu ne gui nsundagui.

¹⁰ Nepɥ ra Jesu bi 'ñembi:

—'Uegue de gueque Satá. Xa nt'ofɔ ja ra Mɔca T'ofɔ gue Ajuá ri Hmu go gue'a gui nsunda, ne hɔnsɛ'a gui pepabi.

11 Nepu ra ts'ondahi 'bestho bi 'uegue de ra Jesu, ne bi zø yá ενχε Ajuu bi umbabi te da zi.

Ra Jesu bi mudi rá 'bɛfi nuni Galilea

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

12 'Mɛfa bi 'yøde ra Jesu gue ra Xuua Xi'tsate mi ofadi. Nu'bá nu'á 'bestho bi mengui pa ja ra hai Galilea. 13 Y ja bá 'bɛhni ja ra hnini Nasare. Nepu de guehni bi ma bá 'bu Ncapernau guetbu ja rá ñani ra ndehe habu mi ja yá hai ra Sabuló ne ra Neftalí. 14 Y bi njabu ngu nú'a xqui mangu ra badi Isaía de nú'a ra hai'a ne bi 'ñena:

15 De yuhyadi de ra dathé Jordá ja jani rá hai ra Sabuló ne rá hai ra Neftalí, ja thohnitho ra 'ñu rí ma pa ja ra ndehe, ja guehni ra hai Galilea habu 'bui ndunthi ya ja'i nú'u hingyá xodyo.

16 Y nuya mengu de nú'a ra hai'a xqui 'mɛdi hmaha ja 'nara danga 'bɛxuui, pe nubyá ha, ya bi nja ra hyats'i ja nú'a ra hai'a. Njabu gue'a xqui mangu ra badi Isaía.

17 Desde ya pa'u ra Jesu bi mudi bi zofo ya ja'i ne bi 'ñembabi:

—Ntsø'mhu ne ñobrihu gue'a ya xa zøhø ra Nda de mahets'i pa da nda.

Ra Jesu bi zofo goho ya mɛhua pa dyá nxadi'a

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

18 Y ra Jesu mi 'yo ja ra ñanga ndehe Galilea y bi hyandi mi 'yoni yoho ya 'ñøhø mri ncu, 'na de gue'u rá thuhu ra Simu nú'a bi thu'mbabi nehe ra Pedro, ha nu'a ma'na rá thuhu ra Andre, nú'ú mi ent'a yá xit'a ja ra ndehe ngue'a myá mɛhua.

19 Nepu ra Jesu bi zofo'u ne bi 'ñembi:

—Bá eh_u tɛngaguih_u y ga u't'a'ih_u gui mpɛhuah_u dega ja'i.

²⁰ Nu'bá 'bestho nu'ú bi zop_u yá xit'a nep_u bi dɛni.

²¹ Y bi ño 'na tui'u nep_u bi hyandi mi 'yoni má yoho ya 'ñøhø mri ncu, 'na rá thuhu ra Cobo y nu ma'na rá thuhu ra Xuua yá t'u ra Sebedeo, mi o mbo ra motsa co yá dada mi pø'ta yá xit'a. De guehni ra Jesu bi zofo'u. ²² Nep_u 'bestho bi zohni'u yá motsa ne yá dada ne bi dɛna ra Jesu.

Ra Jesu mi xahna ndunthi ya ja'i

(Lc. 6:17-19)

²³ Nu'bá ra Jesu bi ma bá gat'i gatho rá ng_uni Galilea y mi cut'a ja yá nija ya mengu de guehni pa mi xahni, y mi haçuabi gatho nu'araza ra hñeni mi pɛ'tsi'u, y mi 'yo mi zofo'u mi embi gue ya xqui zøhø ra Ndá de mahets'i pa da ndá. ²⁴ Y bi ntɛnga ra noya gatho ja ra hai Siria, y bá ts'impabi gatho ya da'thi nú'u mi pɛ'tsa nu'araza ra hñeni ne nú'u mi pɛ'tsa ya ts'ondahi ne nú'u xqui 'bɛ yá mfeni ne nú'u mi doua, y gatho mi øthe'a. ²⁵ Y ndunthi ya ja'i bi dɛna ra Jesu, ya me Galilea, ya me Decapoli, ya me Jerusale, ya me Judea, ne ya me ri'nandi ra dathe Jordá.

5

Ra Jesu bi nxahnate ja 'nara t'øhø

¹ Ha nu mi hyanda ra Jesu gue ndunthi ya ja'i mi 'ñoui, nu'bá nu'á bi 'uegue de gue'u ne bi bøxa ja 'nara t'øhø ne ja bá hudini'a. Nep_u bi zønga yá nxadi ne ja bi munts'iuini. ² Y ra Jesu bi madi bi xahni'u ne bi ñembi:

Nú'ᵤ to'o di johya
(Lc. 6:20-23)

³—Njapí nú'ᵤ to'o hingui 'ñets'i ja yá mfeni; nú'ᵤ go gue'ᵤ ma da 'mᵤi habᵤ ri manda Ajuᵤ, ne da hñani'ᵤ gatho ya japí nú'ᵤ yá meti Ajuᵤ.

⁴Njapí nú'ᵤ to'o tu yá mᵤi; nú'ᵤ go gue'ᵤ ma da thu'mba yá mᵤi.

⁵Njapí nú'ᵤ to'o tsetatho gatho nú'a te epabi; nú'ᵤ go gue'ᵤ ma da t'umbabi ra ximhai pa go dyá meti'ᵤ.

⁶Njapí nú'ᵤ to'o ne da 'yøt'e nú'a xá hño con gatho yá mᵤi; nú'ᵤ go gue'ᵤ da umba Ajuᵤ ngu nú'a ne'ᵤ.

⁷Njapí nú'ᵤ to'o ja yá nthe cate; nú'ᵤ ma da zᵤtua rá nthe cate Ajuᵤ nehe.

⁸Njapí nú'ᵤ to'o xá nt'axi yá mfeni; nú'ᵤ ma da hyanda Ajuᵤ.

⁹Njapí nú'ᵤ to'o utua yá miqu'eiui hanja da 'mᵤi te rá entho; nú'ᵤ go gue'ᵤ ma da thu'mbabi dyá bᵤtsi Ajuᵤ.

¹⁰Njapí nú'ᵤ to'o thogui ya nt'ᵤtsate ngue'a øt'e nú'a xá hño; nú'ᵤ go gue'ᵤ ma da 'mᵤi habᵤ ri manda Ajuᵤ, ne da hñani'ᵤ gatho ya japí nú'ᵤ yá meti Ajuᵤ.

¹¹Ha nu'ahú Ajuᵤ da jap'a'ihᵤ ora tsañ'ahᵤ ya ja'i ne ᵤtsa'ihᵤ ne ja'ts'ahᵤ ya nc'uamba ngue'a guí tengaguihᵤ. ¹²Xi da johyahᵤ ngue'a Ajuᵤ ma da 'ra'ahᵤ 'nara danga thahᵤ nuni mahets'i. Njabᵤ nehe bi t'ᵤtsa yá 'mᵤhni Ajuᵤ nú'ᵤ mi 'bᵤi ante de gue'ahᵤ.

*Nu'ahᵤ guí njahᵤ ngu ra u ne ra ñot'i pa ya mex-
imhai*
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

13 Nu'ah_u guí njah_u ngu ra u ri cuqui hab_u t'u'tsi, ngue'a guí utuah_u ra hoga nt'udi ri miq'u'eih_u. Ha nu'b_u ra u di otho rá 'ñu, nu'bú çhanja strá cuhi 'b_u? Nu'a ga øth_u, ga føthub_u pa da net'a ya ja'i ngue'a hinte ri muui.

14 Nu'ah_u guí njah_u ngu 'nara ñot'i grí yo'tuah_u ri miq'u'eih_u. Nja ngu 'nara hnini bí tø maña de 'nara t'øhø hinda za da t'agui, njab_u nu'ah_u nehe, hinda za gui 'ñaguih_u ra hoga'mui. 15 Nehe 'b_u ga tsøgueh_u 'nara ñot'i ne ga co'mh_u co 'nara caho, nu'bú hinte da yot'i. Pe nu'b_u ga tøteh_u hab_u ga tøteh_u, nu'bú ha, da yot'i gatho mbo ra ngu. 16 Nehe njahub_u gui udih_u 'nara hoga'mui ja yá thandi ri miq'u'eih_u pa da hyant'a ri hoga'muih_u, ne njab_u nu'ú da nsunda Ajuá ra Dada nú'a bí 'bui mahets'i.

Ra Jesu bi ma de rá ley ra Moise

17 Oguí beñh_u gue stá ehe pa ga huata ra ley nú'a bi zogui ra Moise, nixi pa ga huata nú'a bi 'yofo ma'ra yá 'mehni Ajuá ma Dada. Nuga stá ehe pa ga øt'e gatho nú'a bi 'yofo'u, ne pa ga xi'ah_u te rí bonga nú'a bi 'yofo'u. 18 Xi majuani dí xi'ah_u gue hinda nhuata mahets'i ni ra ximhai asta gue'b_u hinda t'øt'e gatho nú'a manga ra Maça T'ofu, ni 'nara noya ni 'nara letra hinda ma da gotho. 19 Nu'a tó'o hinda 'yøt'a gatho nuya hmanda manga ra Maça T'ofu, masque nú'u xi ya t'uca hmanda, ne njab_u nehe da 'ñutua ma'ra ya ja'i pa hinda 'yøt'e, nú'a ra ja'i'a hinte ma da muui ja rá hmanda Ajuá. Pe nu'a tó'o da 'yøt'a gatho nuya ya hmanda ne njab_u da 'ñutua ma'ra ya ja'i pa da 'yøt'e, nú'a ra ja'i'a ma da muui ja rá hmanda Ajuá. 20 Dí xi'ah_u, oxqui ma gui øth_u ngu øt'a ya fariseo ne ya xahnate de ra ley,

nú'á hu yá m̄ui gue ø't'a gatho nú'a m̄anga ra ley pe ya yohmi, ngue'a njab̄u hinda za gui 'b̄uh̄u ja rá h̄manda Ajuá.

Ra Jesu bi ma de ra cue

(Lc. 12:57-59)

²¹ Ya xa t'u't'ah̄u ngu nú'a xqui t'utuabi ndu ri xitah̄u maya'b̄u, gue oxqui h̄ñoteh̄u, ngue'a nu'a tó'o hote ma da duxa ra ts'oqui ne pe'tsi te da d̄adi.

²² Pe nuga dí xi'ah̄u gue nu'a tó'o da b̄ø rá cue co rá miq'u'eiu, nú'á ya bi duxa ra ts'oqui ne pe'tsi te da d̄adi. Ne nu'a tó'o da zanga rá miq'u'eiu ne da 'ñembi gue ra 'b̄emfeni, nú'á ya bi duxa ra ts'oqui ne pe'tsi te da d̄adi ja ra ts'utbi. Y nu'a tó'o ri utsa rá miq'u'eiu ne ni pa dí hyandi ne da 'ñembi gue hinte rá f̄adi, nú'á ma dí gut'i ja ra nidu hab̄u bí z̄ø ra tsibi pa nzantho.

²³ 'B̄u 'na de gue'ah̄u gui h̄ampah̄u 'nara 'baha Ajuá ja ra nija ne ja gui beñh̄u ni gue xcá tsø'tuah̄u rá m̄ui 'nari miq'u'eih̄u, ²⁴ ja da tsoh̄u ni hm̄ah̄a ri 'bahah̄u ne penj̄u rí maha gui 'yaph̄u ra pumbate ri miq'u'eih̄u, ne nu'b̄ú h̄a, bá e gui umf̄u ri 'bahah̄u Ajuá.

²⁵ Nu'b̄u 'nari ncontrah̄u da ñap'ah̄u ne da zix'ah̄u ja ra ts'utbi, coh̄u 'nara coh̄i ja ra 'ñu pa ya hingui tsøñh̄u ja ra nzaya, ngue'a nu'b̄u gui tsøñh̄u ni da manda'a da jo'ah̄u fadi. ²⁶ Majuani dí xi'ah̄u gue hinda za gui pøñh̄u de ra fadi asta hingui juth̄u gatho ra thai nú'a guí tuh̄u.

Ra Jesu bi ma de ra nts'inga medinthati

²⁷ Ya xa t'u't'ah̄u ngu nú'a xqui t'utuabi ndu ri xitah̄u maya'b̄u, gue oxqui nzinga medinthatih̄u.

²⁸ Pe nuga dí xi'ah̄u gue nu'a tó'o da hyanda 'nara

'behñá ne da hyøque, ya bi duxa ra ts'oqui, ja ra uenda ya bi zinga 'nara medinthati masque hønse te bi beni de gue'a.

²⁹ B_u nuri dah_u ra 'ñei da ja'ah_u gui 'yøth_u 'nara ts'oqui, ma'na xá hño gui hñai_h_u ne gui føthab_u pa hingui 'yøth_u 'nara ts'oqui. Ngue'a ma'na xá hño da 'medi 'na xeni de ri ndo'yoh_u que da t'ent'a gatho ri ndo'yoh_u ja ra nidu. ³⁰ B_u nuri 'yeh_u ra 'ñei da ja'ah_u gui 'yøth_u 'nara ts'oqui, ma'na xá hño gui hyecj_u ne gui føthab_u pa hingui 'yøth_u 'nara ts'oqui. Ngue'a ma'na xá hño da 'medi 'na xeni de ri ndo'yoh_u que da t'ent'a gatho ri ndo'yoh_u ja ra nidu.

Ra Jesu bi ma de ra nxuni

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ Ya xa t'u't'ah_u ngu nú'a xqui t'utua ndu ri xitah_u maya'b_u, gue nu'a tó'o da hyep_u rá 'behñá mahyoni da hoca 'nara he'mi dega nxuni. ³² Pe nuga dí xi'ah_u gue nu'a tó'o da hyep_u rá 'behñá ne hinxa dimba 'nara ts'oqui xa 'yøt'e co ma'na ra ja'i, nu'bú nurá dame'a ri japi da 'yøt'a 'nara ts'oqui 'b_u da hñuxui ma'na ra 'ñøhø. Nehe nura 'ñøhø to'o da nthatui nura 'behñá'a, ya ra zinga medinthati.

Ra Jesu bi ma de nú'u ri jura

³³ Nehe ya xa t'u't'ah_u ngu nú'a xqui t'utua ndu ri xitah_u maya'b_u, gue oxqui jurah_u nú'a hingo majuani, ngue'a nú'a guí jurah_u ja rá thandi Ajuá pɛ'tsi te gui 'yøth_u. ³⁴ Pe nuga dí xi'ah_u, oxqui jurah_u de 'na ni de ma'na, nixi por mahets'i ngue'a ja bí 'b_uhni Ajuá, ³⁵ nixi po ra ximhai ngue'a ja guecua net'a Ajuá, nixi por Jerusale ngue'a go gue'a rá maça hnini ra Ndá de mahets'i. ³⁶ Nixi

gui jurah_u po ri ñaxuh_u, ngue'a hinda za gui japh_u ni 'nari stah_u da t'axqui o da po'tsi. ³⁷ Hingue mahyoni gui jurah_u. 'B_u gui mañh_u ra hña ha, nu'b_u hina hina, ngue'a 'b_u gui jurah_u go bí ehe de ra ts'ondahi.

*Ra Jesu bi ma gue hingui ho to da 'ñecate
(Lc. 6:29-30)*

³⁸ Ya xa t'u't'ah_u ngu nú'a xqui t'utua ndu ri xitah_u maya'b_u, gue nu'a tó'o da zemba rá da 'na, nehe'a da ts'emba rá da, y nu'a tó'o da do'tua 'nará ts'i 'na, nehe'a da tho'tua 'nará ts'i. ³⁹ Pe nuga dí xi'ah_u, oxqui nø'tuabih_u ya ts'o'mui. Nu'b_u da me't'ah_u ri hmih_u ra 'ñei, umfu nehe ra ngaha da me't'ah_u. ⁴⁰ 'B_u 'nara ja'i da ne da ñap'a'i pa da hñan'a ri pahnih_u, umfu ri pat'ih_u nehe. ⁴¹ 'B_u 'nara ja'i da ne da tu't'ah_u 'nara 'bats'i pa gui 'yoh_u 'na kilometro, hña'tsuah_u ma'na kilometro. ⁴² 'B_u 'nara ja'i te da 'ya'ah_u, umfu, ne 'b_u 'nara ja'i da ne te gui hmiph_u, oxqui cømbah_u, hmiph_u.

*Madih_u nú'u to'o ri utsal'ih_u
(Lc. 6:27-28, 32-36)*

⁴³ Ya xa t'u't'ah_u ngu nú'a xqui t'utua ndu ri xitah_u maya'b_u, gue gui madih_u ri miqu'eih_u ne gui utsal_u nú'u to'o ri utsal'ih_u. ⁴⁴ Pe nuga dí xi'ah_u gue gui madih_u nú'u to'o ri utsal'ih_u. 'Yaph_u Aju_a da japi nú'u to'o tsañ'ah_u. 'Yø'tuah_u ra hño nú'u to'o utsal'ih_u, ne 'yapabih_u Aju_a po nú'u to'o nøñ'ah_u ne εc'ah_u. ⁴⁵ Ngue'a nu'b_u gui øth_u njab_u, nu'bú ha, grí hñats'ih_u Aju_a ra Dada bí 'bui mahets'i nú'a to'o ri japi da bøxa ra hyadi pa ya hoja'i ne pa ya ts'o'mui, ne ri japi da 'u_ai pa ya hoja'i ne pa ya ts'o'mui. ⁴⁶ 'B_u grí madih_u hønse nú'u to'o ri ma'ah_u, ne nu

ma'ra ya ja'i hingrí mađih_u, hinte ma thaha ma gui hñanih_u. ¿Ha gue hingui øt'a njab_u ya ts'o'mai gá ja'i nehe? ⁴⁷ 'B_u hønse ri cuh_u guí zenguah_u ne nu ma'ra ya ja'i hingui umf_u ra nzengua, ¿te ma hño guí øth_u 'b_u? ¿Ha gue hingui øt'a njab_u nehe nú'ú hingyá gamfri? ⁴⁸ Mahyoni gui hñoja'ih_u con gatho ri miq'u'eih_u, ngu Ajuá ra Dada bí 'b_ui mahets'i ra hoja'i con gathoguih_u.

6

Ra Jesu bi ma de ya hoga 'befi

¹ 'Yøth_u ya hoga 'befi, pe oguí øth_u pa gui pønga ri hmih_u, ngue'a 'b_u gui øth_u njab_u, hinte ma thaha da 'ra'ah_u Ajuá ra Dada nú'a bí 'b_ui mahets'i. ² Hangué ora guí uñh_u 'nara mfats'i pa ya hyoya, oguí xiph_u ma'ra te xcá øth_u ngu øt'a ya 'ñets'i. Nú'ú ne dra zant'ua ra trompeta ja yá thandi, ja ya nija ne ja ya tai pa da pønga yá hmi. Xi majuani dí xi'ah_u gue nu'ú øt'a njab_u ya bi hñanga yá thaha, hangué ya hinte ma thaha tø'mi. ³ Pe nu'ahú, 'b_u gui uñh_u 'nara mfats'i pa ya hyoya, osti pađi ri 'yeh_u ra ngaha te pε ri 'ñeih_u. Paεch_u, oto xqui petuah_u. ⁴ Ha masque mant'agui gui unga ri mfats'ih_u, pah_u gue Ajuá ra Dada handi te xcá øt'eh_u mant'agui, y nu'á ma da gu't'ah_u, pe hinda gu't'ah_u mant'agui.

Ra Jesu bi 'ñudi hanja da t'apa Ajuá

(Lc. 11:2-4)

⁵ Ora guí aph_u Ajuá, oxqui 'yaph_u ja yá thandi ya ja'i ngu øt'a ya 'ñets'i pa da pønga yá hmi. Nu'ú ri ho da 'yapa Ajuá má 'bai ja ya nija ne ja ya tai. Xi majuani dí xi'ah_u, ya bi hñanga yá thaha,

hangue ya hinte ma thahā tø'mi. ⁶ Pe nu'ahá, ora guí aph_u Ajuá, c_uth_u mbo ri nguh_u ne gui cot'a ri gosthih_u, ne njab_u hā, gui 'yaph_u Ajuá ra Dada nú'a 'b_ui hab_u hindi hnequi. Y nu'á da 'yøde nú'a guí aph_u mant'agui, ne ma da gu't'ah_u, pe hinda ma da gu't'ah_u mant'agui.

⁷ Ora guí aph_u Ajuá, oxi xqui yoptah_u ya noya ngu øt'a nú'u ma'ra ya ja'i hingyá gamfri, ngue'a nu'ú hu yá m_ui gue 'b_u da 'yøt'a njab_u, Ajuá da 'yøde ne da umbabi nú'a adi'u. ⁸ Pe nu'ahá oxqui ma gui njah_ub_u ngu øt'e'u, ngue'a Ajuá ra Dada ya paði te øt'ah_u ra 'b_uedi. ⁹ Nu'ahá 'yaph_u Ajuá njaua: Ma zi Dada'ihe guí 'b_ui mahets'i, drá nsunda ri maça thuhu.

¹⁰ Bá ehe gui ndā,
ne dá t'øt'a ri paha nuua ja ra ximhai ngu bí t'øt'e nub_u mahets'i.

¹¹ 'Racje te ga tsihe nubya rapaya.

¹² Ne pungaguihe ma thaihe ngu dí pumbahe nehe nú'u to'o tucje.

¹³ Ne oxqui hocje ga øthe ya ts'oqui. Ñangaguihe de ra nts'o,
ngue'a go gue'e grá ndā, ne ja ri ts'edi ne ri nsunda pa nzantho. Njab_u gue'a.

¹⁴ Nu'b_u gui pambah_u nú'u to'o øt'ah_u ra nts'o'm_ui, Ajuá ra Dada bí 'b_ui mahets'i nehe ma da pun'a ri ts'oquih_u. ¹⁵ Pe 'b_u hingui pambah_u nú'u to'o øt'ah_u ra nts'o'm_ui, nu'bá nixi Ajuá ra Dada hinda pun'a'ih_u ri ts'oquih_u nehe.

Ra Jesu bi ma de ra ayuno

¹⁶ Ora grí ayunah_u, oguí øt'eh_u co ra dum_ui ngu øt'a ya 'ñets'i pa da faði gue ri ayuna. Majuani dí

xi'ah_u gue ya bi hñanga yá thaha, hangue ya hinte ma thaha tømí. ¹⁷ Pe nu'ahú, ora grí ayunah_u, eca ri ñaxuh_u ne xuca ri hmih_u ngu xcá nzai_u, ¹⁸ pa hinda fadi ua grí ayunah_u. Hønsɛ Ajuá ra Dada nú'a 'b_ui hab_u hindi hnequi, go gue'a da badi nú'a guí øt'asɛhɛh_u. Nu'á go handi nú'a guí øth_u mant'agui, y ma da gu't'ah_u, pe hinda ma da gu't'ah_u mant'agui.

Pe'tsa ri hñoh_u nuni mahets'i
(Lc. 12:33-34)

¹⁹ Oguí neh_u guí pɛ'tsh_u ndunthi ya hño nuua ja ra ximhai hab_u da zip'ah_u ya zu'ue ne da dec'ah_u ra mboxcua ne da bep'ah_u ya be. ²⁰ Pe'tsa ri hñoh_u nuni mahets'i hab_u bí jo'o ya zu'ue, ne otho ra mboxcua, nixi ya be hinda za da yut'ini da bep'ah_u. ²¹ Ngue'a hab_u guí pɛ'tsa ri hñoh_u, ja guehni oda ri mfenih_u.

Ra ñot'i de ma ndo'yoh_u
(Lc. 11:34-36)

²² Nuri dah_u go gue'u di yot'a gatho ri ndo'yoh_u. Hangue nu'b_u ri dah_u 'b_ui xá hño, nu'bú di yot'a xá hño gatho ri ndo'yoh_u. ²³ Pe nu'b_u ri dah_u hingui 'b_ui xá hño, nu'bú gatho ri ndo'yoh_u 'b_ui ja ra 'bɛxuui. Nehe guí njah_ub_u guí 'b_uh_u ja ra 'bɛxuui 'b_u hingui huxa ri thandih_u xá hño ja Ajuá.

Hingui tsa to da mɛpa yoho ya hmu
(Lc. 16:13)

²⁴ Hinda za guí pɛph_u yoho ya hmu, ngue'a njab_u 'na grí utsah_u ha nu ma'na guí madih_u, y 'na de gue'u guí pɛph_u xá hño ha nu ma'na hina. Njab_u nehe hinda za guí pɛph_u Ajuá 'b_u hønsɛ oda ri mfenih_u ya hño de ra ximhai.

Ajuá su gatho yá batsi'a
(Lc. 12:22-31)

²⁵ Hangue dí xi'ah_u oguí tu ri m_uih_u 'b_u otho te gui tsih_u ne 'b_u otho te gui hyeh_u, ngue'a ma'na ri muui da 'yoda ri mfenih_u Ajuá que da 'yoda ri mfenih_u nú'a te gui tsih_u ne nú'a te gui hyeh_u.
²⁶ Hyanthmah_u ya zi ts'int_u's_u, nu'ú hinguí pot'i nixi xofo ni pɛ'tsa yá 'mɛ'tsi, pe Ajuá ra Dada go gue'a umbi te da zi'ú. Xihma'ih_u, ¿ha gue hingue ma'na gyá hmadih_u que gue'ú? ²⁷ ¿To'o 'na de gue'ah_u tsa gui japh_u ma'na strá hñets'i ri ndo'yoh_u co ri mfeniseh_u? Jo'o ni 'na.

²⁸ Nu'b_u, ¿hanja guí tu ri m_uih_u 'b_u otho te gui hyeh_u? Hyanth_u hanja gra nhye ya zi d_oni 'bai ja ra mbonthi y jo'o to'o ri jamasu. Nu'ú hindi mpefi nixi tu yá m_ui. ²⁹ Dí xi'ah_u gue nixi ra nda Salomó masque mi he ya hoga he ne xi mi jababi, pe hints'ú mi hnequi mahotho'a ngu ya zi d_oni.
³⁰ 'B_u Ajuá heta ya d_oni de ra mbonthi nú'ú xá nc'amibya pe dixudi ya da 'yot'i nep_u da ts'at'i, xi nu'ah_u, ¿hanja hinguí camfrih_u gue Ajuá ma'na da jamasu'ih_u que ya d_oni? ³¹ Hangue odi tu ri m_uih_u gui 'ñeñh_u: “¿Te ga tsih_ubya? o ¿te ga heh_ubya?”
³² Ngue'a nuya 'ñagamfri nzantho tu yá m_ui 'b_u othobi te da zi ne te da hye. Pe nu'ah_u odi tu ri m_uih_u, ngue'a Ajuá ra Dada bí 'b_u mahets'i ya go pa'a te gatho ø't'ah_u ra 'bɛdi. ³³ Hyoñh_u 'mɛ'to hanja da za gui 'b_uh_u xá hño ja rá hmanda Ajuá ne gui 'yoh_u ngu nú'a ri ho'a, y njab_u Ajuá hinda 'bɛ't'ah_u gatho nú'a te guí hoñh_u. ³⁴ Hangue oguí tu ri m_uih_u de nú'a te da 'ñe'ah_u dixudi, nguetho nu'b_u gui pahmah_u te 'bɛ gui thoh_u dixudi, nu'b_u

ma'na da du ri muih_u, ngue'a hyastho dí thoh_u te dí thoh_u.

7

Oguí 'yøh_u ri miq'u'eih_u

(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ Oguí 'yøh_u ri miq'u'eih_u pa njab_u hinto da 'yø'a'ih_u nehe. ² Ngue'a 'b_u guí 'yøh_u ri miq'u'eih_u, nu'bú Ajuá ma da hñap'ah_u nguenda de gatho nú'a ri 'ñøteh_u ne hinda yo rá mui'a de gue'ah_u.

³ Nu'ahú guí 'yøh_u de nú'a øt'a ri miq'u'eih_u, ¿hanja hingo guí jamasuh_u nú'a te guí øtqu'eh_u? Nu'ahú go guí hanth_u nura t'uca paxi o ja rá da ri miq'u'eih_u, ¿hanja hingo guí hanth_u nú'a ra xeca za o ja ri dah_u? ⁴ ¿Hanja da za guí 'ñemf_u ri miq'u'eih_u: “Hoqui ga hap'a ra paxi o ja ri da,” 'b_u hingo xca hah_u 'mæt'o nú'a ra xeca za o ja ri dah_u? ⁵ Nu'ah_u gyá 'ñets'ih_u, go da hñaih_u 'mæt'o nú'a ra xeca za o ja ri dah_u, pa njab_u ma'na guí hyanth_u xá hño pa guí hñamf_u nú'a ra paxi o ja rá da ri miq'u'eih_u.

⁶ Oxqui umf_u ra maça noya nú'u ya ja'i hingui pa da su, ngue'a nu'ú nja ngu ya zate tsat'yo ne da 'yø't'ah_u ra nts'o'mui, nehe nja ngu ya ts'udi ts'ontho nú'a t'umbi.

'Yadih_u ne da t'a'ah_u

(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Yadih_u ne da t'a'ah_u. Hyonih_u ne guí ts'udih_u. Oxqui tsaya guí 'yapabih_u Ajuá y nu'á ma da 'yøde ri nt'adih_u. ⁸ Ngue'a nu'a tó'o adi da t'umbabi, ne nu'a tó'o honi da z'udi, y nu'a tó'o apabi Ajuá da 'yøtua rá nt'adi.

⁹ ¿To'o 'na de gue'ah_u nú'ah_u gyá dadah_u 'b_u ri batsih_u da 'ya'ah_u 'nara thuhme y go gui umf_u 'nara do? Jo'o. ¹⁰ ¿O 'b_u da 'ya'ah_u 'nara huá y go gui umf_u 'nara qu'eñá? Hina ¿ngue há? ¹¹ Tsatho nu'ahú xi gyá ts'o'muih_u pe guí pah_u gui umf_u te da zi xá hño ri batsih_u, xihmá Ajuá ra Dada bí 'b_ui mahets'i, ¿ha gue hinda 'ra'ah_u gatho nú'á xá hño 'b_u gui apabih_u?

¹² Nu'á guí neh_u da 'yø't'ah_u ya ja'i, 'yø'tuah_u njab_u nehe'ú. Guehna manga njab_u nú'á bi 'yofo ra Moise ne nú'á bi 'yofo nú'ú ma'ra yá 'mehni Ajuá.

Cuth_u ja ra ts'i'ma gosthi

(Lc. 13:24)

¹³ Cuth_u ja ra gosthi nú'á xá nts'i'mi pa grí maha hab_u ja ra te pa nzantho. Ngue'á nu'ú tó'o cat'a ja ra gosthi xá ng_uni gue'ú rí ma ja ra nidu, y nura 'ñu de nú'á ra gosthi'á xi rá ng_uni, y ndunthi to'o cat'a ja nura gosthi'á. ¹⁴ Pe xi rá nts'i'mi nura gosthi hab_u cat'i nú'ú to'o rí ma ja ra te, y nura 'ñu de nú'á ra gosthi'á xi rá nts'i'mi, ha ts'utho nú'ú to'o cat'a ja nura gosthi'á.

Ya 'bai gá za faditho po yá fruta

(Lc. 6:43-44)

¹⁵ Jamasuh_u hinda ts'oc'a ri mfenih_u nú'ú ri 'ñet'a mēfi de Ajuá, nú'ú ma da 'ñep_u pa da ne da hya'ah_u, ngue'á nu'ú ri 'ñet'a hoja'i ne ri 'yo ngu ya zi deti, pe de mbo yá mfeni nja ngu ra dumanthuhu gá mi'ño. ¹⁶ Nu'ah_u ma gui pah_u to'o'ú ngue'á da hnequi ja yá ts'o'bēfi øt'e'ú. Ngue'á nuya ts'o'mui hingui tsa da 'ñudi ya hoga 'bēfi, nja ngu ya xin'mini hingui tsa da unga ya obxi, ne ya

'bint'o hingui tsa da unga ya igo. ¹⁷ Gatho ya hoga 'bai gá za unga ya hoga fruta, pe nuya ts'o 'bai gá za hingui tsa da unga ya hoga fruta. ¹⁸ Y 'nara hoga 'bai gá za hingui tsa da unga nú'a higrá hoga fruta, nixi nú'a higrá hoga 'bai gá za hingui tsa da unga ya hoga fruta. ¹⁹ Y gatho nuya 'bai gá za hingui unga ya hoga fruta ma da ts'et'i ne da ts'at'i. ²⁰ Y njab_u ma gui pah_u to'o gue'_u ri 'ñet'a mɛfi de Aju_a co nuyá ts'o'bɛfi di øt'e'_u.

Hinga gatho ya ja'i ma da yut'a hab_u bí manda Aju_a

(Lc. 13:25-27)

²¹ 'Bui ndunthi to'o engagui: “Ma zi Hmu'i, ma zi Hmu'i”, pe nu'ú hinda za da yut'a mahets'i hab_u bí manda Aju_a ma Dada 'b_u hinda 'yø'tua rá paha'a. ²² Nu sta zø rá ngats'i ra pa ndunthi ma da 'ñengagui: “Ma zi Hmu'ihe, ma zi Hmu'ihe, nuje dá xañhe ri noya, ne co ri ts'edigue dá eñhe ya ts'ondahi, ne co ri ts'edigue dá øthe ndunthi ya dang_a nt'udi.” ²³ Pe nuga ma ga th_atuabi'_u ne ga embabi: “Hinstá pa'agah_u, 'ueh_u de gueque nú'ah_u gyá ts'oj_a'ih_u.”

Ra 'bede de yoho ya 'ñøhø bi hyoca 'ra 'nayá ngu

(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ Nu'a tó'o da 'yøde nuya ya noya dí xi'ah_u ne da 'yøt'e njab_u, nú'a ri nhyɛcuau 'nara ja'i xi bi nja rá mfeni bi hyoca rá ngu ja ra medo. ²⁵ Ne 'mɛfa bi da ndunthi ya da'ye, bi zø ya nzøthe, bi nja ndunthi ya b_unthi, pe nurá ngu'a himbi yøt'e ngue'a xqui hyoca ja ra medo. ²⁶ Pe nu'a tó'o da 'yøde nuya ya noya ne hinda 'yøt'e, nú'a ri nhyɛcuau 'nara ja'i nú'a bi 'ñotho rá mfeni bi hyoca rá ngu ja ra 'bomu.

27 Ne 'mɛfa bi da ndunthi ya da'ye, bi zø ya nzøthe, bi nja ndunthi ya bñnthi, nepu nurá ngu'a bi yøt'e ne bi 'mɛdi gatho.

28 Ha nu mi uadi ra Jesu bi mąnga nuya ya noya, nuya ja'i xi bi 'yø nts'ɛdi de nú'a xqui xipabi'u, 29 ngue'a mi zofo'u co rá ts'ɛdi Ajuá, hingue ngu mi øt'a ya xahnate de ra ley.

8

Ra Jesu bi 'yøthe 'na mi henga ra lepra (Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

1 Nu mi gai ra Jesu de ja ra t'øhø habu mi utuate, xi bi dena ndunthi ya ja'i. 2 Ne bi nthɛui 'nara ja'i mi tsu 'nara hñeni rá thuhu ra lepra nú'a tsit'atho ra ngø. Nura ja'i'a bi ndandiñahmu ja rá ua ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Ndada, 'bu gui nehma, da za gui 'yøthegui.

3 Nu'bá ra Jesu bi hñuxa rá 'yɛ ne bi 'ñembi:

—Haha dí ne ga øthe'i, y ya gá ñani.

Y ngu bi uadi bi mąnga njabu, 'bestho bi ñani ra da'thi. 4 Nepu ra Jesu bi 'ñembi:

—Oto xqui ma gui xipi. Rí ma ja ra nija ha, pa da hyant'a ra macja, ne gui unga ri 'baha nú'a bi mąnga ra Moise, pa njabu da baði ya ja'i gue ya xcá ñani.

Ra Jesu bi 'yøthebi 'nará 'bɛgo 'nara nda gá soldado me Nroma (Lc. 7:1-10)

5 Nepu ra Jesu bi yut'i ja ra hnini Ncapernau y ja bi nthɛuini 'nara nda gá soldado de ra hai Nroma.

6 Y nura nda'a bi bantebi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Ndada, 'nama 'bego bi nts'onate ne hingui tsa da 'ñani, ne xi tsi'ti.

⁷ Nu'bú ra Jesu bi dātuabi ne bi 'ñembi:

—Maha, ma ga øthe.

⁸ Nu'bú nura nda gá soldado bi dātui ne bi 'ñembi:

—Hina, hiní 'ñepcagui gui cat'a mbo ma ngu. Nugui nu'a dí pađi gue hõnse co ri noya gui ma, numa 'bego da 'ñani. ⁹ Ngue'a nugui 'bui to'o ri mandagui nehe, pe nequi drí manda. Dí pe'tsa ya soldado ja ma hmanda, y 'bu ga emba 'na de gue'u: “Rí mani”, da ma, o 'bu ga emba ma'na: “Bá ehe”, nu'á da 'ñehe. Ha nu'bu ma 'bego ga embi: “Pe nuna 'befina”, nu'á da mefi.

¹⁰ Mi 'yøde njabu ra Jesu xi bi 'yø ndunthi ne bi 'ñembabi nú'u mri deni:

—Majuani dí xi'ahu, nugui hinstá tsudi ni 'nara me Israel nú'a xi di ja rá jamfri ngu nura jamfri pe'tsa nuna 'ñøhøni. ¹¹ Dí xi'ahu gue ndunthi ya ja'i maxøgue ra ximhai nú'u hingyá me Israel ma da yat'a mahets'i habu bí manda Ajuá ne da hñu ja ra mexa mahyegui co ra Abrá, co ra Isaac, ne co ra Cobo. ¹² Pe ya me Israel nú'u rí 'ñepa hmaha da hñu ja ra mexa, Ajuá hinda ma da hopi da yat'a mahets'i. Nu'a ma da nja, ma da mehni'u ja ra 'bexuui, y nuni ja di zohmani ne ja di gusthmani yá ts'i.

¹³ Nepu ra Jesu bi 'ñemba ra nda gá soldado:

—Rí ma ri ngu ngue'a nuri jamfri xa muui ndunthi, ne xa njabu ngu xcá ne.

Y nurá 'bego ra nda gá soldado 'bestho bi 'ñani nura ora'a.

*Ra Jesu bi 'yøthebi rá to ra Pedro
(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)*

¹⁴ 'Mεfa de gue'a ra Jesu bi ma ja rá ngu ra Pedro, y ja mi 'benini rá to ra Pedro mi umba ra nzø.
¹⁵ Nepu ra Jesu bi hñu'tsua rá 'ye y 'bestho bi tsaya ra nzø mi tsudi. Nepu 'bestho bi nangui ra 'behña ne bi hyocui te bi zi'u.

*Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi
(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)*

¹⁶ Ya de mi put'a nde ra Jesu bá ts'impabi ndunthi ya da'thi, 'ra mi pe'tsa ya ts'ondahi. Y co 'nada ra noya bi mā bi 'yεnga nú'u ya ts'ondahi mi pe'tsi'u, ne bi 'yøthe gatho nú'u to'o mi hñeni.
¹⁷ Gatho nuya bi 'yøt'a ra Jesu pa bi nja ngu nú'a xqui mąga maya'bū ra badi Isaía ja ra Mąca T'ofu bi ñena: “Nu'á go gue'a bi hñaga ma hñenihū, ne bi hñasca gatho ma uguihū.”

*Yoho ya ja'i to'o mi ne da dεna ra Jesu
(Lc. 9:57-62)*

¹⁸ Ne 'mεfa bi hyanda ra Jesu ndunthi ya ja'i xqui the'tsi'a. Nu'bú nu'á bi 'ñemba yá nxadi:

—Maha ri'nandi ra ndehe.

¹⁹ Y ante da ma'u, 'nara xahnate de ra ley bi joni habu mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Xahnate, nugui dí ne ga ten'a'i pa habu gatho gui ma ga ma nehe.

²⁰ Ra Jesu bi dątui bi 'ñembi:

—Ya haho ja yá hñado, ne ya ts'intsi'u ja yá 'bafi, pe Nú'a To'o bi e bi Nja'i otho ni habu da mε rá ñaxu.

²¹ Nepu 'na de yá nxadi ra Jesu bi 'ñembi:

—Ma zi Hmu'i, 'raca nsequi ga ma ga agui ma dada, nepu ga pengui ga ten'a'i.

²² Ra Jesu bi datui bi 'ñembi:

—Bá ehe tɛngagui, tsopu nú'ɥ xa du go dá 'yagui nú'ɥ yá mi'ñagamfriui.

Ra Jesu bi japi bi tsaya ra bunthi

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ Nepu de gue'a ra Jesu bi bɔxa ja ra motsa co yá nxadi pa bi ma ri'nandi ra ndehe. ²⁴ Ne de mi 'yo'ɥ ja ra ndehe mi damfri'ɥ bi nja 'nara danga bunthi xi nts'edi asta mi ne da pɔnts'a ra motsa ne mi tonts'a ra dehe pa mbo. Ha nura Jesu mi aha. ²⁵ Nu'bú yá nxadi 'bestho bi ma bá ats'i ne bi 'ñembi:

—Ma zi Hmu'ihe, ñangaguihe ngue'a ya ma da mpɔnts'a ra motsa mbo ra dehe.

²⁶ Y nu'á bi 'ñembabi'ɥ:

—¿Pa te guí tsuhɥ? ¿Ha gue otho ri jamfrihɥ?

Nu'bú ra Jesu bi 'mai pa bi zɥi ra bunthi ne ra ndehe. Y 'bestho ra ora'a bi ntsaya. ²⁷ Nu mi hyanda njabɥ yá nxadi xi bi 'yø ne mi 'ñémbi'ɥ:

—¿Te ma ts'edi haní gue asta ra ndahi ne ra dehe øtua rá noya!

Ra Jesu bi 'yemba ya ts'ondahi yoho ya 'ñøhø myá me Gadara

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Nepu bi zonga ra Jesu ri'nandi ra ndehe co yá nxadi ja 'nara hai rá thuhu Gadara, y ja bi nthɛuini yoho ya 'ñøhø bi bonga habɥ mi ja ya nt'agui. Nú'ɥ ya 'ñøhø'ɥ mi pɛ'tsa ya ts'ondahi xi xmá nts'o, ha xi mi pite ndunthi, nixi mi tsa to da 'ranga nú'a ra

'ñu'a hab_u mi 'b_u'u. ²⁹ Nuya 'ñøhø'u bi ñ_a nts'edi ne bi 'ñemba ra Jesu:

—¿Te guí hongua hab_u dí 'b_uhe nú'i Jesu rá T'u'i Ajuá? Hingui tsøta ra ora pa gui huatcahe, nu'bú ¿hanja xcá ehe gui xaxcahe?

³⁰ Guetb_u de guehni mi 'yoni 'na tax'o ya ts'udi mi ñuni. ³¹ Y ya ts'ondahi bi 'yapa nsequi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—'B_u ma gui 'yenje de guecua, 'racje nsequi ga cathe ja nuy_u ya ts'udi bí 'yoni.

³² Nu'bú ra Jesu bi 'ñembi:

—Haha, rí maha, ja da bá cathani.

Nu'bú 'bestho ya ts'ondahi bi bøni de nú'u yoho ya 'ñøhø ne bi ma bá cat'a ja ya ts'udi. Nep_u nura ora'a gatho ya ts'udi bi nest'ihí bi hñøt'a ja 'nara ma'ye pa bi ma bá zo ja ra ndehe y gatho bi jat'i.

³³ Y nuya mapts'udi bi nest'ihí co ra ntsu asta bi zønga ja ra hnini ne bi xipa ya ja'i te bi 'yø'tua ra Jesu nú'u yoho ya 'ñøhø xqui 'yembabi'u ya ts'ondahi. ³⁴ Nu'bú gatho ya mengu de nú'a ra hnini'a bi ma bá c'a'tsa ra Jesu pa bi 'yapa ra favo da ma de guehni pa da ma ma'na ra hnini.

9

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara da'thi himi tsa da 'ñani
(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ Nu'bú ra Jesu bi yopa bøxa ja ra motsa ne bi 'raxa ri'nandi ra ndehe pa bi yopa menga ja rá hai. ² Mi zønga rá hai bi ts'i'tsua 'nara 'ñøhø mrá ts'onate himi tsa da 'ñani ne xqui t'ents'a ja 'nara 'bebo. Y nu mi hyanda ra Jesu gue xi mi ja yá jamfri nú'u ya ja'i to'o mi ndude ra da'thi, nu'bú bi 'ñembabi ra da'thi:

—Ma zi t'w'i, johyabya ngue'a ya stá pun'a'i ri ts'oqui.

³ Nu'bú nu 'raya xahnate de ra ley mi 'buhni bi madi bi benga ya ts'omfeni ne mi 'ñémbi 'na ngu ma'na: “Nuna 'ñøhøni ri 'ñet'a Ajuá.” ⁴ Ra Jesu bi batho nú'a mi beñ'u y bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí beñ'u nú'u ya ts'omfeni de guequi?

⁵ Pa guequi hinte rá hñei ga pumba yá ts'oqui nuna 'ñøhø nixi pa ga embi: “Nangui ne 'ño”. ⁶ Pe pa gui pah'u gue Nú'a To'o e bi Nja'i ja rá ts'edi nuua ja ra ximhai pa da pumba yá ts'oqui ya ja'i, ma ga ø't'a njaua pa gui pah'u.

Nep'u bi 'ñemba nú'a ra da'thi:

—Nangui, juxa ri mfidí rí ma ri ngu.

⁷ Nu'bú ra da'thi 'bestho bi nangui bi ma rá ngu.

⁸ Y mi hyanda ya ja'i nú'a bi nja, nu'ú xi bi 'yø, ne bi xøcambeni Ajuá ngue'a nú'a xqui umba ra ts'edi 'nara ja'i pa bi 'yøt'e njab'u.

Ra Jesu bi zofo ra Mateo pa drá nxadi

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Nep'u ra Jesu bi ma de guehni y bi hyanda 'nara 'ñøhø rá thuhu ra Teo mrá nguxboja mi hudi ja rá mexa. Y ra Jesu bi 'ñembabi:

—Bá ehe tengagui.

Nep'u ra Teo 'bestho bi 'mai ne bi deni'a.

¹⁰ Nep'u ra Jesu bi ma ja rá ngu ra Teo ne ja bi hñudini bi ñuniui yá nxadi co ma'ra ya 'ñatsa nguxboja ne ma'ra ya ts'oja'i xqui zønini. ¹¹ Y mi hyanda ya fariseo gue ra Jesu bi hñuhui bi ñuniui ya ts'oja'i, nu'bú nuya fariseo'u bi 'yambabi yá nxadi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Xi ri xahnateh_u ¿hanja ri ñuniui gatho nuy_u ya ts'oja'i?

¹² Nu mi 'yøde ra Jesu bi m_unga njab_u ya fariseo, nu'bú bi 'ñembabi:

—Nura ja'i hinte ma hñeni p_u'tsi hingui øt'a ra thoni pa ra 'ñethi, pe nu'_u tó'o ri hñeni h_u, hongra ra 'ñethi. ¹³ Rí ma gui nxadih_u pa gui pah_u te m_unga ja ra Maça T'ofu nu hab_u bi 'ñena Aju_u: “Nugui ma'na dí ne gui mp_u'tsuah_u ra nthecate 'na ngu 'na que gui tsincah_u ya mbo'ni pa gui hyoh_u gui 'bahaguih_u.” Nugui hinstuá ehe pa ga zofo ya hoja'i, nugui stuá ehe pa ga zofo ya 'yøt'ats'oqui pa da ñobri'_u.

Ra Jesu bi t'ambabi de ra ayuno

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ Nep_u de gue'a yá nxadi ra Xuua Xi'tsate bi 'ñehe bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja nuje ne ya fariseo dí ayunahe ndunthi ya i'qui, ha nuri nxadigue hinhya'm_u ri ayuna'_u?

¹⁵ Y ra Jesu bi 'ñembi:

—'B_u da nja 'nara nthati ne ra n_uvio da mbitabi yá amigo, nuyá amigo rí 'ñepi da johyauí ra n_uvio ne hinda du yá m_ui. Nehe numa nxadi nja ngu nuyá amigo ra n_uvio. Pe sta zø ra pa ga ma de guecua, nu'bú h_u, da za da ayuna ma amigo co ya dum_ui.

¹⁶ Hinxá hño da 'bø'ta 'nara z_udutu co 'nara 'ra'yo dutu, ngue'a 'm_uefa da nunts'a ra 'ra'yo dutu ne da g_ut'a ra z_udutu, nep_u njab_u ma'na da ntanga ra z_udutu. ¹⁷ Nehe hinxá hño da sit'a ra vinu ja 'nara z_ubota, ngue'a nu'b_u di tsedi ra vinu, nu'bú da ntanga ra z_ubota ne nú'a te di po da mfani ne ma'na da ts'oca ra z_ubota. Hangué mahyoni da

sit'a ra vinu ja 'nara 'ra'yo bota pa njab_u masque xi di ja rá ts'edi ra vinu, hinda ntúnga ra bota.

Bi ñani rá t'ixu ra Jairo, nehe bi ñani nú'a ra 'behña bi damba rá he ra Jesu

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Ngu bi uadi bi m_unga njab_u ra Jesu, bi z_oh_o hab_u mi 'b_ui'a 'nara nda de ja yá nija ya xodyo, ne bi ndandiñahmu ne bi 'ñembi:

—Dá e ga xi'i gue ja ts'u rí du ma t'ixu. Hangue dí bante'i gui ma gui hñu'tsua ts'u ri 'ye pa da yopa nte.

¹⁹ Nu'bú ra Jesu 'bestho bi ma co yá nxadi ne bi m_uui nú'a ra nda'a. ²⁰ Y de mi 'yo'u ja ra 'ñu mi pani 'nara 'behña mi hena 'nara hñeni mi xo'tua ya ji y ya mi pe'tsa 'ret'amayoho njeya mi njab_u. Nu'á bi joni ja rá x_utha ra Jesu pa bi dambabi rá he.

²¹ Ngue'a mi bense ja rá mfeni nura 'behña'a ne mi ena: “Dí camfri gue 'b_u h_onse ga th_unbabi rá ñani rá he ga ñani 'bestho de ma hñeni.” ²² Ha ra Jesu bi mpants'i bi hyandi ne bi 'ñembi:

—Ma zi t'ixu'i, johyabya ngue'a co ri jamfri xcá ñani.

Y nura 'behña 'bestho bi ñani ra ora'a.

²³ Nep_u bi z_onga ra Jesu co yá nxadi ja rá ngu nú'a ra nda ja xqui du rá t'ixu. Y mi 'b_uhni ya m_u'mda mi pe'mda, ne ndunthi ya ja'i xi mi zoni. ²⁴ Y ra Jesu bi 'ñemba ya ja'i:

—P_oñ_hu ts'u pa thi. Nura nxutsi aha, hingue xa du.

Pe ya ja'i mi thentho ra Jesu. ²⁵ Pe ngu bi b_oni'u pa thi, ra Jesu bi yat'i hab_u mi 'b_unga ra nxutsi ne bi mipa rá 'ye, nep_u nu'á 'bestho bi nangui. ²⁶ Y gatho

nú'a ra hai de guehni bi ntanga ra noya de nú'a ra nxutsi xqui yopa nte de ra du.

Ra Jesu bi 'yøthe yoho ya goda

27 Nepu nu mi ma ra Jesu de guehni, yoho ya goda bi dɛni'a ne bi ña nts'edi'u bi 'ñena:

— ¡Nú'i rá T'u'i ra nda Davi, pɛscahe ra nthe cate!

28 Pe ra Jesu bi thotho ne bi ma bá cut'a ja 'nara ngu, ha nuya goda bi dɛni'a y bi yut'i'u nehe. Nepu ra Jesu bi 'ñembabi'u:

— ¿Ha guí camfrihu gue da za ga øthe'ihu?

Nu'ú bi 'ñembi:

— Haha, Ndada, da za.

29 Nu'bú ra Jesu bi hñu'tsua rá 'yɛ ja yá da'u ne bi 'ñembi:

— Dá njabu ngu nú'a xcá camfrihu.

30 Y 'bestho ra ora'a bi xogui yá da'u. Nepu ra Jesu bi hñu'mba ra hña ne bi 'ñembi:

— Oxqui ma gui mañhu to'o bi 'yøthe'ihu.

31 Pe nu mi bøni de guehni'u bi xipa gatho nuya mengu de guehni gue go ra Jesu xqui 'yøthe'u.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara gone

32 Y ngu bi bønga ya goda de guehni, bá ts'impa ra Jesu 'nara gone mi pɛ'tsa 'nara ts'ondahi.

33 Nepu ra Jesu bi 'yɛmba nú'a ra ts'ondahi mi pɛ'tsa nura gone, ne nu'á 'bestho bi za bi ña. Nuya ja'i xi bi 'yø, ne mi 'ñémbi'u 'na ngu ma'na:

— Masque núju go guecju rá hniniguihu Ajua, pe hinhya'mu stá hanthu 'nara nt'udi xi ra dangui ngu nú'a stá hanthubya.

34 Pe nuya fariseo bi 'ñena'u:

— Nuní hanpa rá ts'edi ra nda de ya ts'ondahi pa engu ya ts'ondahi.

Ra Jesu xi bi hueca ya ja'i

³⁵ Nura Jesu mi 'yo gatho ja ya danga hnini ne ya t'uca hnini, ne mi cut'a ja ya nija pa ja mi utuateni, ne mi øthe gatho ya da'thi, ne mi zofo ya ja'i mi embi gue ya xqui zøhø ra Nda de mahets'i pa da nda. ³⁶ Y mi hyanda ra Jesu gatho nuya ja'i, xi bi huequi'ua ngue'a 'ñena ya zi dæti jo'o to'o da su y mi tu yá mai ngue'a himi padi to'o da dæni'ua. ³⁷ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Majuani dí xi'ahua, nuua xi ja ndunthi ra sofo pe jo'o ya mæfi. ³⁸ Hangue 'yapabihua Ajuua nú'a to'o rá mæti nuna ra 'bæfi pa da mehna ya mæfi da guxa nuna sofona.

10

Ra Jesu bi zohna nú'ua 'ræt'amayoho yá nxadi
(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ Nu'bú ra Jesu bi zohna nú'ua 'ræt'amayoho yá nxadi xqui huahni, ne bi umba ra ts'edi'ua pa da 'yenga ya ts'ondahi ne da 'yøthe gatho ya hñeni.

² Nuya guehya yá thuhu nú'ua 'ræt'amayoho yá apostol xqui hñuts'i: rá mudi ra Simu nú'a bi hñu'mbabi drá thuhu ra Pedro, ne ra Andre rá cu, ne ra Cobo, ne ra Xuua rá cu, di yoho'ua yá t'ua ra Sebedeo. ³ Nepua ra Lipe, ne ra Tolo, ra Toma, ne ra Teo nú'a mrá nguxboja, ne nú'a ma'na ra Cobo rá t'ua ra Alfeo, ne ra Lebeo nú'a bi thu'mbabi nehe ra Tadeo. ⁴ Nepua nú'a ma'na ra Simu nú'a xqui 'ñoui ya cananista, ne ra Juda Iscariote nú'a to'o bi da ra Jesu.

Ra Jesu bi mehna yá nxadi pa da zofo ya ja'i
(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ Nu'bu' gatho nú'ɥ 'rɛt'amayoho yá nxadi ra Jesu bi mɛhni ne bi ñembi'ɥ:

—Nubyá oxqui ma gui zohɥ nú'ɥ hingyá me Israel, nixi ya me Nsamaria. ⁶ Rí maha go da bá zohɥ ya me Israel nú'ɥ go gue'ɥ rá hnini Ajuá xa 'mɛdi ngu ya zi dɛti. ⁷ Rí maha gui umfɥ nt'øde gue ya xa zøhø ra Ndá de mahets'i pa da ndá. ⁸ Yøthɛɥ nú'ɥ to'o di tsɥ ra lepra, ne nú'ɥ di pɛ'tsa ma'ra ya hñeni, ne japhɥ da nte ma'na'qui nú'ɥ xa du, ne 'yɛmbahɥ ya ts'ondahi nú'ɥ to'o di pɛ'tsi. Ngu stá 'ra'athohɥ nuna ts'ɛdiná, njabɥ nehe ma gui fats'ithohohɥ ya ja'i.

⁹ Oxqui ma gui haɣhɥ ra boja pa ja ra ñu, nixi ra t'axi nixi ra oro nixi ra cobre. ¹⁰ Ne oxqui haɣhɥ ni 'nara 'bats'i, ni ri mponga dutuhɥ ni ri mponga zexthihɥ nixi ri bordohɥ, ngue'a ra mɛfi rí 'ñepi da t'umbabi nú'a te ø'tua ra 'bɛdi.

¹¹ Ne nu xcrí tsøñhɥ ja 'nara danga hnini o 'nara t'uca hnini, gui hyoñhɥ 'nara ja'i nú'a dra hoja'i, ne ja gui 'buhɥni ja rá ngu'a asta hingui pøñhɥ de nú'a ra hnini'a. ¹² Y nu xcrí cuthɥ ja nú'a ra ngu'a, gui 'yapabihɥ Ajuá da japi nuya mengu de nú'a ra ngu'a. ¹³ Bɥ nuya mengu de nura ngu'a da 'ra'ahɥ ntsaya, nu'bu' Ajuá ma da japi'ɥ. Pe nu'bɥ hinda 'ra'ahɥ ntsaya, Ajuá hinda ma da japi'ɥ. ¹⁴ Bɥ ni 'nara mengu de nú'a ra hnini'a hinda gamfri nú'a gui xiphɥ ne hinda hñuxa nt'øde, nu'bu' pøñhɥ de nú'a ra ngu'a o de nú'a ra hnini'a ne gui fe'ma ri uahɥ pa da hyø nú'a ra hai xa nthu'ti de nú'a ra hnini'a. ¹⁵ Majuani dí xi'ahɥ, ra pa de ra ngaxhmai nú'a ra hnini hinda hñuxa nt'øde nú'a gui xiphɥ, ma'na ma da ndangui yá ts'oqui nura hnini'a que ra hnini Sodoma ne Gomorra.

Ya nt'utsate ne ya nts'o'mui

¹⁶ Nubyá dí pɛhn'a'ih_u gui maha gui 'yoh_u ngu ya zi dɛti madetho ja ya zate. Hangué xi da nsuh_u ngu 'nara qu'eñá, pe oguí øth_u ra nts'o'mui, njah_u ngu 'nara zi domitsu hingui øt'a ra nts'o'mui. ¹⁷ Ne xi da nsuh_u, ngue'a ya ja'i ma da zix'ah_u ja ya ts'utbi, ne ma da zix'ah_u ja yá nija'u pa ja dí nap'a'ih_uni. ¹⁸ Nú'ú ma da zix'ah_u ja ya ts'utbi y asta ja ya danga nda po rá nguecagui. Hangué njab_u da za gui damajuanih_u de guecagui ja yá thandi ya nda ne nú'u hinguá me Israel. ¹⁹ Nu sta ts'ix'ah_u nts'ahni, osta ma da du ri muih_u de nú'a te ma gui mañh_u, nixi gui beñh_u 'mɛt'o nú'a ma gui mañh_u, ngue'a nura ora ma gui ñah_u, Ajuá go da 'ra'ah_u ya noya. ²⁰ Nu'ahú hingo ma gui ñasɛh_u; nurá Măca Ndañi Ajuá ra Dada go gue'a ma da xi'ah_u te ma gui mañh_u.

²¹ Nuya pa'u nuya ja'i ma da 'ñatsasɛui yá cu ne da da pa da tho. Ya dada ma da da yá batsi y ya batsi ma da nø'tua yá dada, ne da da pa da tho nehe. ²² Gatho ya meximhai ma da utsa'ih_u ngue'a guí mañh_u ma noya. Pe nu'a tó'o da zeti asta rá ngats'i, nú'a go gue'a da mpøhø. ²³ Nu'b_u da t'utsa'ih_u ja 'nara hnini, pøñh_u de guehni, rí maha ma'na ra hnini. Majuani dí xi'ah_u, hingri juatho gui 'yoh_u gatho ya hnini de ra hai Israel ha Nú'a To'o bi e bi Nja'i ya da yopa zøhø ma'na'qui.

²⁴ 'Nara xahnate ma'na ja rá nsu que rá nxadi; 'nara hmu ma'na ja rá nsu que rá 'bɛgo. ²⁵ Nura nxadi mahyoni da thogui ngu tho rá xahnate, nehe ra 'bɛgo mahyoni da thogui ngu tho rá hmu. Nja ngu 'nara dada 'b_u da t'embabi gue go ra

Beelsebú, nu'bú ya mengu rá ngu da t'embabi'ɥ mahyεgui nehe.

To'o mahyoni gui tsuhɥ

(Lc. 12:2-9)

²⁶ Hangue dí xi'ahɥ oxqui tsuhɥ nú'á ma gui thoguihɥ. Masque 'bɥ te da t'ø't'a'ihɥ mant'agui, pe rá ngats'i ra pa ja ma da hnequini gatho nú'á te xa t'ø't'ahɥ, ngue'á gatho nú'á te t'øt'e mant'agui ma da fadi. ²⁷ Nú'á dí u't'a'ihɥ sehe mant'agui ma gui utuahɥ gatho ya ja'i. Nehe nú'á dí xi'asɛhɥ zi njante ma gui mañhɥ nts'edi pa da 'yøde gatho ya ja'i. ²⁸ Oxqui tsuhɥ to'o da hyo'ahɥ, ngue'á nuri almahɥ hinda za to da hyop'ahɥ. Nu'á tó'o mahyoni gui tsuhɥ, nu Ajuá, ngue'á nu'á hɥ, tsa da mehn'a ri almahɥ ne ri ngøqu'eihɥ ja ra nidu.

²⁹ Nuya zi ts'int's'ɥ hints'ɥ ri muui asta 'ba yoho por ñodmi, ne hingui tagui tuse'ɥ 'bɥ hingo rá paha Ajuá ra Dada. ³⁰ ¿Xihma'ihɥ? Nu'ahɥ ma'na grí muuihɥ ja rá thandi Ajuá, ngue'á asta nuri stahɥ 'mede. ³¹ Hangue oxqui ma gui ntsuhɥ, ngue'á ma'na grí muuihɥ que ya zi ts'int's'ɥ.

Nú'ɥ to'o damajuani de ra Jesu ja yá thandi ya ja'i

(Lc. 12:8-9)

³² Nu'á tó'o ma da damajuani de guequi ja yá thandi ya ja'i, nequi nehe ma ga damajuani de gue'á ja rá thandi ma Dada bí 'bɥi mahets'i. ³³ Pe nu'á tó'o da ncøni de guequi ja yá thandi ya ja'i, nequi nehe ma ga xipa ma Dada nú'á bí 'bɥi mahets'i gue himbi ne bi gamfrigui.

Ma da hegue ya ja'i po rá ngue ra Jesu

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Oguí hu ri ma_{ih} gue ngue'a stá ehe ya hinda nja ra tuhni ja ra ximhai; nu'a ma da nja ngue'a stá ehe. ³⁵ Nuya t'_u da nø'tua yá dada, ne ya t'ixu da nø'tua yá nana, ha nuya ts'ihuε da nø'tua yá suegra. ³⁶ Y njab_u nuyá ncontra ya ja'i ma da bønse de ja yá ngu'_u.

³⁷ Nu'a tó'o ma'na go ri ma_{di} rá dada o rá nana que guecagui, nú'á hinda za da dengagui. Nehe nu'a tó'o ma'na go ri ma_{di} rá t'_u o rá t'ixu que guecagui, ne'a hinda za da dengagui. ³⁸ Nehe nu'a tó'o hinda 'ñei pa da dengagui masque da tho ya nt'utsate ne ya 'betsa, nú'á hinda za da dengagui. ³⁹ Nu'a tó'o ri ma_{di} rá te nuua ja ra ximhai, ma da 'bedi rá te pa nzantho, pe nu'a tó'o da dengagui masque da du po rá nguequi, ma da z_udi rá te pa nzantho.

Ya hoga thah_a de mahets'i
(Mr. 9:41)

⁴⁰ Nu'_u tó'o da 'ra'ah_u ntsaya, go guequi ri 'raca ntsaya. Ha nu'_u tó'o da 'raca ntsaya, go ri umba ntsaya ma Dada nú'a to'o bá p_uncagui. ⁴¹ Nu'a tó'o da umba ntsaya 'nará 'mehni Aju_a, ma da hñ_anga ra thah_a nehe ngu ma da hñ_ani 'nará 'mehni Aju_a. Ha nu'a tó'o da umba ntsaya 'nara ja'i ngue'a øte Aju_a, ne'a ma da hñ_anga ra thah_a ngu nú'a ma da hñ_ani nú'a øte Aju_a. ⁴² Nú'ah_u ma nxadi'ih_u, 'b_u tó'o da 'ra'ah_u ma_{di} ts'_u ra dehe gui tsih_u ngue'a ma nxadi'ih_u, maju_ani dí xi'ah_u gue nura ja'i'a hinda ma da 'bedi rá thah_a.

11

Ra Xuua Xi'tsate bi mēhna yoho yá nxadi pa bá c'a'tsa ra Jesu

(Lc. 7:18-35)

¹ Nu mi uadi ra Jesu bi xipabi te ma da mēfi nú'ᵤ 'rēt'amayoho yá nxadi, nú'á bi ma ja ya hnini de nú'a ra hai'a pa da m̄anga ra maça noya.

² Y de mi ofadi nura Xuua Xi'tsate bi 'yøde de nú'a mi øt'a ra Jesu. Nu'bá bi mēhna yoho yá nxadi nú'ᵤ mri 'ñoui pa da 'yambabi'a, ³ ne bi 'ñembi:

—¿Ha go gue'i rá 'mēhni'i Ajuá nú'a dí tø'mhe, o ga tø'mhe ma'na da 'ñepᵤ?

⁴ Ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembi:

—Rí maha guí xiphᵤ ra Xuua de nú'a guí ødehᵤ ne nú'a guí hanthᵤ. ⁵ Bá xiphᵤ gue ya goda xo yá da, ya doua ri 'yo, ya gogu øde, nu'ᵤ tsᵤ ra lepra ñani, nu'ᵤ xa du ri yopa nte, ha nuya zi hyoya nehe øde ra maça noya. ⁶ Njapi nú'a to'o camfri gue go guecagui rá 'mēhnigui Ajuá.

⁷ De mi menga yá nxadi ra Xuua Xi'tsate, ra Jesu bi mudi bi xipa ya ja'i de rá 'bēfi ra Xuua, ne bi 'yø'tua ya nt'ani bi 'ñembabi:

—Xi de gá maha ja ra mbonthi, ¿te rá 'bε uá hanthᵤni? ¿Ha gue uá hanthᵤ 'nara 'ñøhø mi otho rá ts'edi 'ñena 'nara dox'o ri ndudetho ra ndahi? Hina ¿ngue hā? ⁸ Nu'bá, ¿te rá 'bε ma uá hanthᵤ? ¿Ha gue uá hanthᵤ 'nara 'ñøhø xqui hye 'raya dutu mahotho? Hina ¿ngue hā? Ngue'a nu'ᵤ tó'o pēpa ya ndā nuua ja ra ximhai, go gue'ᵤ 'bui ja yá dānga ngu ya ndā ne go gue'ᵤ ri nhye xi xá hño. ⁹ Nu'bá, ¿te rá 'bε gá ma uá hanthᵤ? ¿Ha gue hingue 'nará 'mēhni Ajuá? Haha, 'nará 'mēhni Ajuá. Y hingue

hõnse gue'a rá 'bɛfi'a. ¹⁰ Nura Xuua Xi'tsate go gue'a bá ehe bá 'bɛt'o de guequi, ne gue'a xqui ma Ajuá ma Dada ja ra M̄aca T'ofó ne bi 'ñena:

Nugui dí p̄hna 'na to'o ri 'bɛt'o de gue'i pa da hyoc'a ri 'ñu.

¹¹ Xi majuani dí xi'ah̄ de gatho nuya ja'i xa 'm̄aiua ja ra ximhai xa njo'o ni 'na di ja rá nsu ngu ra Xuua Xi'tsate, pe nu'a tó'o xa yut'a ja rá hmanda Ajuá, ma'na xa njapi que ra Xuua.

¹² Nu mi m̄adi bi nxi'tsate ra Xuua, nú'á bi d̄ama nupa yá mfeni ya ja'i pa da d̄ama ñobri pa da yuthma'̄ ja rá hmanda Ajuá. Y nu'̄ tó'o øt'a ra ts'ɛdi pa da yut'i, cut'i ja rá hmanda Ajuá. ¹³ Ngue'a nu mi zøhø ra Xuua, gue'b̄u bi nja ngu nú'a xqui m̄anga ra Moise ne ma'ra yá 'm̄ehni Ajuá nú'b̄u mi mā gue da 'ñehe ra Nd̄a de mahets'i pa da nd̄a.

¹⁴ Nehe bi mañ'̄ gue ra b̄adi Elía mi pe'tsi da yopa mengui, y ya bi njab̄u ngu nú'a xqui mañ'̄ gue'a ra Xuua go gue'a rá mpøte ra Elía. Camfrih̄ nú'a dí xi'ah̄. ¹⁵ Nu'a tó'o pe'tsa ra paha da gamfri nuya ya noya dí xi'ah̄, dá gamfri.

¹⁶ ¿Ngu to'o ga hyecuabih̄ nú'̄ ya ja'i hingui camfrigui? Nu'̄ ri nhyecuauí ya b̄atsi nú'̄ hu ja ra tai 'ñeni ne pe'mda, ne ri nts̄ahui ma'ra yá mib̄atsiui. ¹⁷ Ne embabi: “Nuje dá mp̄e'mdahe ne hingá ne gá neih̄. Dá maha ja ra nt'agui dá nzonihe, pe nu'ah̄ nixi himbi du ri m̄aih̄. Nu'b̄ú ¿te guí neh̄?” Njab̄tho nehe nú'̄ ya d̄anga ja'ibya, nú'̄ ni 'nara t'øt'e hingui ho. ¹⁸ Nura Xuua Xi'tsate mi t'embi gue mi pe'tsa ra ts'ond̄ahi gue'a hinto mri ñuniui nixi mri ntsiui ya tixfani. ¹⁹ Nep̄u 'm̄efa de ra Xuua bi zø Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nú'á

ha, to'oraza ri ñuniui ne ri ntsiui, hangue ya ja'i bi 'ñena: “Ndi, nuni ra 'ñøhø xi ra ts'o'yo y ra tixfani, xi ri ñuniui ne xi ri ntsiui ya tixfani ne ya ts'oja'i.” Pe nugui dí xi'ah_u gue nuya ja'i beni njab_u, hinte yá fadi'_u, ngue'a ri hnequitho nú'_u to'o pɛ'tsa ra mfadi, ngue'a ri hnequitho ja yá 'bɛfi.

Ya hnini dega ts'o'yøde
(Lc. 10:13-15)

²⁰ Nep_u ra Jesu bi ma nehe de nú'_u ya hnini hab_u xqui thogui xqui 'yøt'a ya danga nt'udi. Y bi zai nú'_u ya ja'i de nuya hnini'_u ngue'a himbi ntsø'mi de yá ts'oqui masque bi hyanthma'_u rá ts'edi Ajuá. Bi 'ñembi:

²¹ —¡Huecate'ih_u nú'ah_u gyá menguh_u Corasí ne gyá me Betsaidah_u! Ma xi dra castiga'ih_u ngue'a masque xcá hyanduah_u rá ts'edi Ajuá pe hincá ñobrih_u de ri ts'oquih_u. 'B_u nuya me Tiro ne ya me Sidó xqui hyanthmah_u gatho nú'a xcá hyanth_ubya, nú'ú xa ntsø'ma hmah_u de yá ts'oqui, ne xa hñehma'_u dega dumai ne xa ncoxa ra 'bospi.

²² Hangue dí xi'ah_u gue nú'a ra pa de ra ngaxhmai ma'na dya dangui ri ts'oquih_u que ra hnini Tiro ne ra hnini Sidó. ²³ ¡Huecate'ih_u nú'ah_u gyá menguh_u Ncapernau! Guí hu ri muih_u gue ra dangui ri nsuh_u, pe hina, ngue'a ma gui nhuatih_u ngue'a hincá ñobrih_u de ri ts'oquih_u. 'B_u nuya me Sodoma xqui hyanthmah_u nuya ya danga nt'udi ngu nú'a xcá hyanth_ubya, nu'bú hinxra huatihma, di jatho nú'a ra hninihma. ²⁴ Hangue dí xi'ah_u gue nú'a ra pa yá ngats'i ya pa ma'na dya dangui ri ts'oquih_u que ra hnini Sodoma.

Bá eh_u pa gui tsayah_u
(Lc. 10:21-22)

²⁵ Ne_u ra Jesu bi 'yapa Aju_a rá Dada ne bi 'ñena:
 —Dí x_ocambeni'i ma Dada'i nú'i grá Nda de ma-
 hets'i ne de ra ximhai. Dí 'ra'a njamadi ngue'a x_a
 utua ri noya nú'u to'o hingingá bamhya, y nu'u tó'o
 ya bamhya ne ya 'ñets'i himbi zo yá mfeni. ²⁶ Y
 gatho nú'a x_a ø't'e go gue'a ri paha, ma Dada'i.

²⁷ 'Mεfa ra Jesu bi 'ñemba yá nxadi:

—Ma Dada bi 'racagui gatho ra mfadi. Jo'o to'o
 patca ma mfeni, h_onse ma Dada bí 'bui mahets'i,
 nú'a ha, go gue'a patca ma mfeni. Nehe jo'o
 to'o xa batua rá mfeni ma Dada, h_onse nuga ha,
 ngue'a go gueque rá T'ugui, nehe nú'u to'o stá
 huahni, ne'u patuabi rá mfeni ma Dada ngue'a go
 stá utuabi'u. ²⁸ Bá eh_u gatho nú'ah_u grí mpeñi_u
 ne xi grí nduh_u pa ga tsuc'a ri 'bats'ih_u pa gui
 tsayah_u. ²⁹ Ngu 'nara nt'ei dega ndamfri thu'tsua
 ra yugo pa da t'ei, njab_u nehe nu'ah_u gui hñañh_u
 nú'a ra yugo ga hu'ts'ah_u pa da za ga u't'ah_u ma
 hoga'mai, pa da za gui nhyoja'ih_u nehe ngugui,
 ngue'a nuga drá hoja'i y hindrá 'ñets'i, y njab_u ya
 hinda zabi'ih_u nixi da du ri m_uih_u. ³⁰ Ngue'a nura
 yugo dí hu'ts'ah_u hinda ñ'ah_u, y nú'a ra 'bats'i dí
 tu't'ah_u hingui ma gui tsamahñh_u.

12

*Ya nxadi bi doca ya ngah_a gá trigo ra pa dega
 tsaya*

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ 'Nara pa ra Jesu co yá nxadi bi 'ranga ja 'nara
 uatrigo. Y nura pa'a mi nsabdo, y gue'a ra pa dega
 tsaya. Ne nuya nxadi mi ts_u ra thuhu hangue bi

madi bi docua yá ngahá ya trigo pa bi zi'á. ² Y mi hyanda njabá ya fariseo bi 'ñemba ra Jesu:

—¿Hanja øt'a njabá ri nxadi? Nuyú hindí 'ñepi da 'yøt'a njabá nú'a ra pa dega tsaya.

³ Pe ra Jesu bi datuabi'á bi 'ñembi:

—¿Ha hincá hñe'thá habá ma de nú'a bi 'yøt'a ra Davi nú'bá mi tsá ra thuhu co nú'á mri 'ñoui? ⁴ Nu'á bi yut'a mbo rá nija Ajuá ne bi zi nú'á ya thuhme xqui njapi. Ha nú'á ne nú'á mri 'ñoui hingo mri 'ñepa hmahá xa zi nura thuhme'a, hønse ya macjá há. ⁵ ¿Ha hincá hñe'tihá nehe ja rá ley ra Moise gue nuya macjá di mpefi ja ra ndanija masque ya pa dega tsaya pe hinte ma ts'oqui øt'e? ⁶ Ha nuga dí xi'ahá gue 'bucua nú'a to'o ma'na ja rá nsu que ra ndanija. ⁷ Mahyoni gui pahá te rí bonga nuya ya noya bi mंगा Ajuá ma Dada ja ra Maca T'ofone bi 'ñena: “Nuga ma'na dí ne gui mpe'tsuahá ra nthecate 'na ngu 'na que gui tsincáhá ya mbo'oni pa gui hyohá gui 'bahaguihá.” 'Bá gri pahmahá te rí bonga nuya ya noya, nu'bú hincá ñapamahá nú'á hinte ma ts'oqui tu. ⁸ Nú'a To'o bi e bi Nja'i go gue'a pe'tsa ra ts'edi pa da manda masque ra pa dega tsaya.

'Nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'yε

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Y ra Jesu bi thogui de guehni ne bi ma bá cut'a ja ra nija. ¹⁰ Y ja mi 'báhni 'nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'yε. Y nuya fariseo mi 'báhni bi 'yamba ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue rí 'ñepi gui 'yøthe 'nara ja'i nura pa dega tsaya?

Nu'á mi ambabi njabá pa da ñapamahá'a.

11 Pe ra Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—¿To'o 'na de gue'ahũ gri pɛ'tshũ 'nara zi dɛti, nepũ da zo ja 'nara o'tsi ne hingui hñaiũ ngue'a ra pa dega tsaya? Pɛ'tsi gui hñaiũ. 12 ¿Ha gue hingue ma'na di muui 'nara ja'i que 'nara dɛti? Hangué mahyoni ga øthũ ya hoga 'bɛfi masque ra pa dega tsaya.

13 Nepũ ra Jesu bi 'ñembabi nú'a ra 'ñøhø to'o xqui 'yot'a rá 'yɛ:

—Hãua ri 'yɛ.

Nu'bú nu'á bi tanga rá 'yɛ, nepũ 'bestho bi ñani ne bi gohi ngu mi nja nú'a ma'na rá 'yɛ. 14 Nu'bú ya fariseo bi bøni de guehni pa bi 'ñũ'ti hanja da za da hyohmã ra Jesu.

Ra badi Isaía xqui ma de ra Jesu

15 Pe nu'á bi batho te mi beni'ũ ne bi ma de guehni y bi ðena ndunthi ya ja'i. Y mi øthebi gatho nú'ũ to'o mi hñeni. 16 Ne bi hñũ'mba ra hñã ya da'thi nú'ũ xqui 'yøthe gue hinto da xipabi de nú'a xqui 'yø'tuabi'ũ. 17 Bi m̄anga ra Jesu njabũ pa bi nja ngu nú'a xqui m̄anga ra badi Isaía gue Ajuã bi 'ñena:

18 Guehna ma hoga 'mɛhni stá pɛhni ne guehna ma hmadi ne xi dí hopa rá 'm̄ui. Ga umbabi ma M̄aca Ndahi pa da zofogatho ya ja'i 'bũ ja rá nguni ra ximhai, pa da badi'ũ gue ma ga hã'mba nguenda.

19 Nu'á hinto ma da ntsanoyau, nixi to'o ma da ma'tiui ja ya 'ñũ.

20 Ma hoga 'mɛhni ma da nupa yá mfeni nú'ũ to'o hints'ũ tsɛdi yá jamfri, ngu 'ñena 'nara dox'lo xa dehmi,

ne ma da m'e'tsua ra nthecate nú'ɥ to'o ja xa gamfri, ngu 'ñena 'nara t'ɥca ñot'i hints'ɥ di yot'atho.

Ne ma da 'ñudi ra hoga'mɥi asta hinda 'mɛdi ra nts'o'mɥi.

21 Y ya ja'i de gatho rá nguɛni ra ximhai ma da gamfribi rá noya'a.

Bi t'embabi ra Jesu gue mi hanpa rá ts'edi ra nda de ya ts'ondahi

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

22 Nepɥ ra Jesu bá ts'impabi 'nara ja'i mrá gone ne mrá goda ngue'a mi pɛ'tsa 'nara ts'ondahi, y nu'á bi 'yɛmbabi. Y 'bestho ra ora'a bi za bi ña ne bi hyandi. 23 Hangue gatho ya ja'i mi 'bahni xi bi 'yø ne bi 'ñémbabi'ɥ 'na ngu ma'na:

—¿Ha go guehni rá t'ɥ ra nda Davi nú'a to'o xqui mɛhni Ajuá pa da nda 'bɥ?

24 Y nu mi 'yøde ya fariseo bi mɔnga ya ja'i njabɥ, nu'bú nu'á bi 'ñémse'ɥ:

—Nuní hingue co rá ts'edisɛ engu ya ts'ondahi, nuní hanpa rá ts'edi ra Beelsebú nú'a ra nda de ya ts'ondahi.

25 Pe ra Jesu bi batuatho yá mfeni'ɥ ne bi 'ñembabi:

—Nu'bɥ 'nara hnini da hyegue ne da ntunsehɛ, nu'bú da 'mɛtho nú'a xa mɛfi'ɥ. Ha nu'bɥ 'nara 'mɥi da ntunsehɛ, hinda za da 'mɥi xá hño, da nhuata ra 'mɥi. 26 Xi ra ts'ondahi, ¿hanja da za da 'yenga rá mits'ondahiui? Hinda za, ngue'a nu'bɥ njabɥ da 'ñotho yá ts'edi 'na ngu 'na ne da nhuati gatho. 27 Guí eñɥ gue nuga dí engu ya ts'ondahi co rá ts'edi ra nda de ya ts'ondahi. Xi ri 'mɛhniɥ, ¿con to'o rá ts'edi engu ya ts'ondahi 'bɥ? Go dá xi'ah'ɥ.

28 Nuga dí engá ya ts'ondahi co rá ts'edi rá Maça Ndahí Ajuá ma Dada, hangue njab_u pah_u gue ya xa zøhø ra Ndá de mahets'i pa da ndá.

29 Hinda za da yat'a 'nara be ja rá ngu 'nara ja'i nú'a xi di o rá ts'edi 'b_u hingue 'met'o da mihi ne da du'ti pa da bepi nú'a te pe'tsi.

30 Nu'_u tó'o hingui 'yo con gueque, nú'ú di utsagui. Nehe nu'_u tó'o hingui faxqui ga munts'a ma sofo, nú'ú go xantho.

31 Dí xi'ah_u gue gatho ya ts'oqui øt'a ya ja'i ne gatho ya ts'one mañ'_u, ma dra pumbabi'_u. Pe nu'a tó'o da zamba rá Maça Ndahí Ajuá, nura ja'i'a hindra pumbabi. 32 Nu'a tó'o da zani Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nu'á dra pumbabi, pe nu'a tó'o da zanga ra Maça Ndahí hindra pumbabi nixi nubya ni pa nzantho.

*Ya 'bai gá za faditho po yá fruta
(Lc. 6:43-45)*

33 'Nara hoga 'bai gá za unga ya hoga fruta, ha 'nara ts'o 'bai gá za unga ya ts'o fruta. Hangue njab_u da za gui padih_u nda'a ra hoga 'bai gá za y nda'a hingrá hoga 'bai gá za. 34 Nu'ah_u xi gyá ts'o'maih_u guí njah_u ngu ya qu'eña tsate. ¿Hanja da za gui mañh_u ya hoga noya 'b_u guí beñh_u ya ts'omfeni? Ngue'a nú'a guí beñh_u ja ri mfenih_u go gue'a guí mañh_u nehe. 35 Nu'a tó'o benga ya hoga mfeni mąnga ya hoga noya, ha nu'a tó'o benga ya ts'omfeni mąnga ya ts'onoya. 36 Nuga dí xi'ah_u gue gatho nú'a te gui mañh_u ne hingui jamasuh_u, pe'tsi te gui thadh_u nura pa'a ma da thap'ah_u nguenda. 37 Ngue'a Ajuá go gue'a ma da hñap'ah_u nguenda

de gatho nú'a guí mañhũ, ne ja ma da hnequini tengu ri hñoja'ihũ ne tengu ri nts'o'mũihũ.

Ya ts'oja'i adi 'nara nt'udi

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ Nepũ 'raya xahnate de ra ley ne ya fariseo mi 'bũhni bi 'ñembabi ra Jesu:

—Xahnate, dí nehe gui 'ñutcahe 'raya nt'udi pa ga pahe ua xi majuani go xpá meñ'a'i Ajuã.

³⁹ Nu'bú ra Jesu bi ðatuabi ne bi 'ñembi:

—Nu'ahú gyá ts'oja'ihũ ne gyá 'ñagamfrihũ hangue guí adihũ 'nara nt'udi gui hyanthũ pa gui camfrihũ. Pe nuga, hinga ma ga u't'a'ihũ ni 'nara nt'udi. Hønsẽ nda'a da t'u't'ahũ, nú'a ra nt'udi de ra Joná rá 'mẽhni Ajuã. ⁴⁰ Nu'á bi 'yo hñu pa ne hñu xuui mbo rá mũi 'nara ðanga huã. Njabũ nehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da 'mũi hñu pa ne hñu xuui mbo ra hai. ⁴¹ Ha 'mẽfa bi ma ra Joná bá zofo ya ja'i de ra hnini Ninive, ha nu'ú 'bestho bi ntsø'mi de yá ts'oqui. Ha nubyá 'bũcua 'na to'o ma'na xi ja rá nsu que ra Joná, pe nu'ahũ hinxcá camfrihũ. Hangue ja rá ngats'i ra pa ma xi da ñap'a'ihũ ya me Ninive, ngue'a masque xcá hyanduabihũ rá ts'edi Ajuã pe hinxcá camfrihũ. ⁴² Nehe nú'a ra 'behña mrá nda de ra hai Arabia mi 'yøde gue ra Salomó xi mi ja ndunthi rá mfadi. Nú'á bá ehe bi c'a'tsi'a masque xi nts'edi mi yabũ rá hai, pa da 'yøde nú'a mi mañ'a. Pe nubyá 'bũcua 'na to'o ma'na xi ja rá nsu que ra Salomó, pe nu'ahũ hinxcá camfrihũ. Hangue ja rá ngats'i ra pa ma da ñap'ahũ nú'a ra 'behña'a ngue'a masque xcá hyanduabihũ rá ts'edi Ajuã pe hinxcá camfrihũ.

Ra Jesu bi ma 'nara 'bede de ra ts'ondahi bi mengui

(Lc. 11:24-26)

⁴³ Nepu ra Jesu bi 'ñena:

—Nu'bu 'nara ts'ondahi da bonga de ja 'nara ja'i, nura ts'ondahi'a 'yo habaraza ja ya mbonthi honi hmaha habu da 'mui, pe hingui tsudi. Nu'bu ma da mansa'a ne da 'ñena: ⁴⁴ “Pode ma ga pengui habu da pøni pa ja ga yopa 'buhni.” Ha nu stí mengui'a da zudi nú'a ra 'ñohø ne guet'atho rá mfeni ngu bi zogui ra ts'ondahi, nu'bu nja ngu 'nara ngu xa 'bast'i ne xá nt'axi pe hinto 'bui. ⁴⁵ Nu'bu nú'a ra ts'ondahi'a da ma da tsi má yoto ya ts'ondahi nú'u ma'na xi strá nts'o que gue'a, nepu da yut'a ja nú'a ra 'ñohø nú'a mi guet'atho rá mfeni. Nu'bu nu'a ma'na strá nts'o rá mfeni que rá mudi. Hangué nú'ahu gyá ts'oja'ihu ma gui njahubu nehe 'bu hingui ñobrihu.

Rá nana ne yá cu ra Jesu

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Y de mi utuate ra Jesu, bi zohø rá nana ne yá cu mi 'bai møte ra ngu habu mi utuate'a ne mi ne da ñaui'a. ⁴⁷ Nu'bu 'nara ja'i bi 'ñemba ra Jesu:

—'Bacua møte ri nana co ri cu hoñ'i gui ñaui 'na.

⁴⁸ Pe nura Jesu bi datuabi nú'a to'o bi xipabi njabu ne bi 'ñembi:

—¿To'o ma nana, ne to'o ma cuga?

⁴⁹ Nepu co rá 'ye bi 'ñudi yá nxadi ne bi 'ñena:

—Nuya go guehya ma nana ne ma cu. ⁵⁰ Nu'a to'o ø'tua rá paha ma Dada bí 'bui mahets'i, go gue'a ma cu ne ma nju ne ma nana.

13

Ra 'bede de ra mot'i (Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Nepu ra pa'a ra Jesu bi bōni de nú'a ra ngu habu mi 'bui, ne bi ma bá hudi ja ra ñanga ndehe. ² Nepu bi ma ndunthi ya ja'i bá c'a'tsi'a, nu'bú nu'á bi bōxa ja 'nara motsa ne ja bi hñudini, ne gatho ya ja'i bi gohini ja ra ñanga ndehe. ³ Nepu bi metuabi'u 'raya 'bede pa bi 'ñutuabi. Nurá mudi ra 'bede bi mede, bi ma de 'nara mot'i ne bi 'ñena:

—'Nara mot'i bi ma da mpot'a ja rá huahi. ⁴ Y nu mi mudi bi mpot'i, bi dagui 'raya zi nda ja ra 'ñu. Y nuya nda'u bi zi ya ts'int's'u. ⁵ Y nu ma'ra ya nda bi dagui ja ya 'bodo habu mi otho ndunthi ra hai, y nuya nda'u 'bestho bi fōts'e ngue'a hinxmá pidi ra hai. ⁶ Y nu mi pat'a ra hyadi bi huixqui ne bi 'yot'i ngue'a mi otho yá 'yu. ⁷ Nu ma'ra ya nda bi dagui mbo ja ya 'mini, ne mi te ya 'mini bi xumi ne bi hyo nú'a xqui 'bot'i. ⁸ Ha nu ma'ra ya nda bi dagui ja ra hoga hai, y nú'u ya nda'u xi bi c'onts'i xá hño ne bi hogui, 'raya 'bai bi unga 'na nthebe ya nda, nu ma'ra ya 'bai bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra ya 'bai bi unga 'natema'ret'a ya nda. ⁹ Nu'a tó'o p'e'tsa ra paha da 'yøde nuya ya noya dí ma, dá 'yøde.

Hanja ra Jesu bi zofo ya ja'i dega 'bede (Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Nepu yá nxadi bi joni habu mi hudi ra Jesu pa bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí zofo ya ja'i njabu co nú'u ya 'bede?

¹¹ Ra Jesu bi datuabi'u ne bi 'ñembi:

—Nuga dí mangu njabu ngue'a nuyú hingui tsa da zo yá mfeni nú'a dí ma de hanja ri nda Ajuá,

nú'a hinxqui fadi ma'met'o. Ngue'a nuyá hinxá t'umba ra mfadi pa da badi, pe nu'ah_u ha, xa t'a'ah_u ra mfadi pa gui pah_u. ¹² Y nu'ah_u ma'na ma gui pah_u ngue'a xa t'a'ah_u ra mfadi, nja ngu xa hma gue nu'a tó'o jababi, ma'na ma da me'tsi, ha nu'a tó'o othobi, ma da thacuabi nú'a ts'u pe'tsi. ¹³ Nuyá dí petuabi njab_u ngue'a ja yá thandi pe hinguí handi, ja yá nt'ode pe hinguí øde, ne ja yá mfeni pe hinte yá fadi. ¹⁴ Hangué bi njab_u ngu nú'a xqui manga ra badi Isaía maya'b_u ne bi 'ñena: Ma gui 'yødeh_u pe hinda zo ri mfenih_u. Ma gui hyanth_u pe hinguí ma gui padih_u te rí bøni nú'a guí hanth_u.

¹⁵ Ngue'a xi xa megui ri mfenih_u,
 ne hinguí ne gui hñuxh_u nt'ode nú'a guí ødeh_u,
 ne hinguí ne gui pah_u nú'a guí hanth_u.
 Nu'ah_u hinguí ne gui hanth_u,
 nixi gui 'yødeh_u,
 nixi gui pah_u,
 ngue'a hinguí ne gui ntsø'mh_u pa ga pun'a ri
 ts'oquih_u.
 Nuna guehna bi manga ra badi Isaía de ya
 'ñagamfri ja'i.

¹⁶ Pe nu'ah_u xa jap'ah_u Ajua, ngue'a xcá hyanth_u co ri thandih_u, ne xcá 'yøh_u co ri nt'odeh_u. ¹⁷ Xi majuani dí xi'ah_u gue ndunthi yá 'mehni Ajua nú'u mi 'bui maya'b_u ne ma'ra ya hoja'i mi nehma_u xa hyandi ngu nú'a guí hanth_ubya, pe himbi za bi hyandi'u. Ne mi nehma da 'yøde nuya ya noya guí ødeh_ubya, pe himbi za bi 'yøde'u.

*Ra Jesu bi ma te rí bønga nura 'bede de ra mot'i
 (Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)*

18 Nubyá 'yøh_u xá hño te rí bonga nú'a ra 'bede stá xi'ah_u de ra mot'i. 19 Nu'ü ya nda bi dagui ja ra 'ñu go gue'ü ngu nú'ü to'o bi 'yøde ra noya de hanja ri ndá Ajuá ne himbi zo yá mfeni. Nu'bú bi yut'a ra ts'ondahi ja yá mfeni pa bi pu'tua gatho nú'a xqui bahma'ü. 20 Nu'ü ya nda bi dagui ja ra 'bodo go gue'ü ngu nú'ü to'o bi 'yøde ra maça noya ne 'bestho bi gamfrihma co 'nara johya, 21 pe hinxqui zε yá jamfri, hangue nu mi tho ya ts'othogui ne ya nt'utsate po rá ngue ra maça noya, nu'ü 'bestho bi 'uegue. 22 Nu'ü ya nda bi dagui ja ya 'mini go gue'ü ngu nú'ü to'o bi 'yøde ra maça noya pe 'bestho bi 'bε yá jamfri ne bi 'uegue ngue'a nsøctho mi oda yá mfeni ra boja ne ma'ra ya t'øt'e de ra ximhai. 23 Pe nu'ü ya nda bi dagui ja ra hoga hai go gue'ü ngu nú'ü to'o bi 'yøde ra maça noya ne bi zo yá mfeni, ne xi bi zedi yá jamfri. Nu'bú go gue'ü xi bi unga ra sofo nja ngu ya nda, 'ra bi unga 'na nthebe, ha nu ma'ra bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra bi unga 'natema'ret'a.

Ra 'bede de ya ts'ondapo ja ra huahi dega trigo

24 Nep_u ra Jesu bi metuabi'ü ma'na ra 'bede ne bi 'ñembi:

—Nurá hmanda ra Ndá de mahets'i nja ngu 'nara mot'i bi mot'a ra trigo ja rá huahi. 25 Pe nu mi 'ñahá yá mεfi, bi zø 'nará ncontra'a ne bi mo'tua 'raya ts'ondapo ja rá huahi. Nep_u de gue'a 'bestho bi ma. 26 Ha nu mi føxa ra trigo, nehe bi føxa ya ts'ondapo. 27 Nep_u ya 'bεgo bi ma bá ambabi ra mehuahi ne bi 'ñembi: “Ndada, ¿ha gue hingo ra trigo gá pot'a ja ri huahi? ¿Hanja go bi c'onts'a nehe 'raya ts'ondapo?” 28 Nu'bú ra mehuahi bi datuabi

yá 'bεgo bi 'ñembabi: “Zai 'nama ncontra to'o bi mot'a nú'ɥ ya ts'ondapo.” Nu'bú ya 'bεgo bi 'ñemba ra mehuahi: “¿Ha guí ne ga ma ga c'ɥ'tshe nú'ɥ ya ts'ondapo?” ²⁹ Nu'bú bi dadi ra mehuahi bi 'ñena: “Hina, oxqui ma gui c'ɥ'tshɥ ya ts'ondapo, ngue'a nu'bɥ gui c'ɥ'tshɥ ya ts'ondapo, ¿xi'bɥ gui c'ɥ'tshɥ nehe ra trigo? ³⁰ Hophɥ da te mahyεgui, cabo gue nú'a ra pa de ra sofo ga 'bεpa ya xofo da hyets'i 'mεt'o nú'ɥ ya ts'ondapo, ne da du'ti pa da tsat'i, ha nura trigo da munts'i pa da mε'tsa ja ra troha.”

Ra 'bede de ra nda gá mostasa

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Nepɥ ra Jesu bi metuabi'ɥ ma'na ra 'bede ne bi 'ñembi:

—Rá hmanda Ajuá mahets'i nja ngu 'nara nda dega mostasa nú'a bi mot'a 'nara ja'i ja rá huahi.

³² Nú'a ra nda'a ma'na xi ra zi lotsi de gatho ma'ra yá nda ya ndapo, pe nu sta nte'a, ma'na ra dangui de gatho ma'ra ya ndapo, ne da nte xi ra dangui ngu 'nara 'bai gá za, y asta ja da hyocni yá 'bafi ya ts'int's'ɥ.

Ra 'bede de ra nzoi

(Lc. 13:20-21)

³³ Nepɥ bi xipa ma'na ra 'bede bi 'ñembi:

—Nurá hmanda Ajuá mahets'i nja ngu 'nara 'bεhñá bi hyoca ra thuhme ne bi 'yents'ua ra nzoi nú'a ri japi da nets'i ra thuhme, ne mi ngu 'nate kilo ra arina bi mant'i, ne masque 'na zi tɥqui bi japi, pe bi nets'i gatho.

Ra Jesu bi zofo ya ja'i dega 'bede

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Gatho nú'a mi xipa ya ja'i ra Jesu bi xipabi dega 'bede. ³⁵ Hangu bi njab_u ngu nú'a xqui m_unga 'nará 'mehni Aju_u maya'b_u bi 'ñena: Ma ga petuabi 'raya 'bede ya ja'i, pa ga utuabi nú'a hinto xa ba_udi desde bi ma_udi ra ximhai.

Ra Jesu bi ma te rí b_unga ra 'bede de ya ts'ondapo ja ra hu_uhi dega trigo

³⁶ Nep_u ra Jesu bi 'ñedi ya ja'i pa da ma ja yá ngu, y nehe'a bi ma ja nú'a ra ngu hab_u mi 'b_ui. Nep_u yá nxadi bi ma bá ts_udi ne bi 'ñembabi:

—Xi da xicje xá hño te rí b_unga nú'a ra 'bede de ya ts'ondapo bi f_uxa ja ra hu_uhi.

³⁷ Nu'b_u ra Jesu bi da_udi ne bi 'ñembabi':

—Nú'a ra mehu_uhi bi mot'a ra trigo ja rá hu_uhi go gue'a Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ³⁸ Ha nura hu_uhi go gue'a ra ximhai, ha nura trigo go gue'_u nú'_u 'b_ui ja rá hmanda Aju_u, ha nuya ts'ondapo go gue'_u nú'_u øtua rá hmanda ra ts'ondahi. ³⁹ Nura ncontra to'o bi mot'a ya ts'ondapo go gue'a ra ts'ondahi. Ha nura pa de ra sofo go gue'a rá ngats'i ra ximhai, ha nu'_u ya xoyo go yá enxε Aju_u. ⁴⁰ Nja ngu ya xoyo da 'ueca ya ts'ondapo pa da tsat'i, njab_u nehe ja rá ngats'i ra ximhai ya enxε da 'ueca nú'_u ya ja'i øtua rá hmanda ra ts'ondahi. ⁴¹ Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da mehna yá enxε pa da 'ueca gatho ya 'yøt'ats'oqui ne gatho ya ts'o'm_ui gá ja'i pa hinda yut'a mahets'i. ⁴² Nu'ú ma da t'equa pa da thøt'a ja ra tsibi nú'a ma da nzø pa nzantho, y nuni ja di zohmani ne ja di gusthmani yá ts'i. ⁴³ Nep_u nu'_u tó'o 'yo xá hño ja rá thandi Aju_u ma da yot'i' ngu 'nara danga ñot'i nuni mahets'i hab_u bí manda'a.

Nu'a tó'lo pe'tsa ra paha da 'yøde nuya ya noya dí ma, dá 'yøde.

Ra 'bede de ra boja t'agui

⁴⁴ Rá hmāda ra Nda de mahets'i nja ngu ra boja xa t'agui mbo ja ra hai, y nura boja'a bi dini 'nara ja'i ne bi yopa go'mithoni ma'na'qui. Nu'bá nu'á co ra johya bi dama pa gatho nú'a te mi pe'tsi pa da danga nú'a ra hai habu xqui dinga ra boja.

Ra 'bede de 'nara perhla xi di muui ndunthi

⁴⁵ Nehe rá hmāda ra Nda de mahets'i nja ngu 'nara duqui nú'a mi tuca ya hoga t'axa do yá thuhu ya perhla. ⁴⁶ Nu mi zudi 'nara hoga perhla xi mi muui ndunthi, nu'bá nu'á bi dama pa gatho nú'a te mi pe'tsi pa bi danga nú'a ra perhla'a.

Ra 'bede de ya hua ja ra xit'a

⁴⁷ Nehe rá hmāda ra Nda de mahets'i nja ngu 'nara xit'a bi t'ent'a ja ra ndehe ne bi gu 'rama'na'ño ya hua. ⁴⁸ Y nu mi ñuts'i ra xit'a, ya mehua bi hñai pa ja ra ñanthe. Ne bi hñudi'u pa bi huahna ya hoga hua pa bi yat'a ja ra 'bøts'e; ha nu'u himyá hoga hua bi føtbu. ⁴⁹ Ma da njabu nehe ja rá ngats'i ra ximhai, ma da 'ñehe ya enxε pa da 'ueca ya ts'o'mui de ja ya hoja'i. ⁵⁰ Ne nú'u ya ts'o'mui ma da thøt'a ja ra tsibi nú'a ma da nzø pa nzantho, y nuni ja di zohmani ne ja di gusthmani yá ts'i.

Ya ndaxjua t'øt'e ne ya 'ra'yo t'øt'e

⁵¹ Nu'bá ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:
—¿Ha gue xa zo ri mfenihu gatho nú'a stá xi'ahu?
Nu'bá nu'á bi datuabi ne bi 'ñembi:
—Haha, ma zi Hmu'ihe.

⁵² Nu'bú nu'á bi 'ñembabi'ụ:

—Xá hño 'bụ. Nubyá da za gui 'ñudihụ hingue hõnse nú'á bi m̄anga ra Moise ne ma'ra yá 'm̄ehni Ajuá, pe nehe da za gui 'ñudihụ ma 'ra'yo nt'utuate dí u't'a'ihụ de hanja ri nda Ajuá, gui njahụ ngu 'nara dada de 'nara ngu j̄aqui nura ora honi gatho nú'á te xa m̄'tsa maya'bụ ne ja guehya.

Ra Jesu mi 'b̄hni Nasare

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Ha nu mi uadi ra Jesu bi m̄anga nuya ya zi 'bede, bi ma de guehni. ⁵⁴ Ne bi ma pa ja rá hai'á, y de mi 'b̄hni mi pa ja ra nija de guehni pa mi xahna ya ja'i. Y nu'á xi bi 'yø ne bi 'ñena:

—¿Habụ xuá p̄adi nú'á ra mf̄adi p̄ahni? ¿Ne há xqui b̄ahni 'b̄ụ nuya ya d̄anga nt'udi øt'e? ⁵⁵ ¿Ha gue hingo guehni rá t'ụ nú'á ra yaxi? ¿Ha gue hingo guehni rá t'ụ ra Maria? ¿Ha gue hingo guehni rá cu ra Cobo ne ra Jose, ne ra Simu ne ra Juda? ⁵⁶ ¿Ha gue hingyá menguua yá nju nehe? ¿Habụ xuá b̄adini gatho nú'á m̄a ne gatho nú'á øt'e?

⁵⁷ Y ya ja'i de guehni mi pø yá cuε con gue'á ne himbi ne bi gamfri. Hangue nura Jesu bi 'ñembabi'ụ:

—'Nará 'm̄ehni Ajuá hab̄araza ri 'yo ri hnu-mansu, pe ja rá haise hina, nixi ja rá ngu.

⁵⁸ Hangue ra Jesu himbi 'yøt'a ndunthi ya d̄anga nt'udi de guehni ngue'á ya ja'i himbi ne bi gamfri.

14

Ra Xuua Xi'tsate bi th̄εcua rá ñ̄axu

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ Ha nuya pa'ᵤ ra ndā Erode bi 'yøde de gatho nú'ᵤ te mi øt'a ra Jesu. ² Ne bi 'ñembabi yá mfats'i:

—Nura 'ñøhø'ᵤ go gue'ᵤ ra Xuua Xi'tsate xa yopa nte, hangue pe'tsa ra ts'edi pa da 'yøt'a nuya ya nt'udi.

³ Ra Erode bi benga njabᵤ ngue'ᵤ 'na'qui bi gu ra Xuua bi du'ti ne bi got'a fadi ngue'ᵤ ra Xuua mi haꜥua hmahᵤ ra Erode gue hinda zimba rá 'bɛhñᵤ rá cu nú'ᵤ rá thuhu ra Lipe, ha nura 'bɛhñᵤ rá thuhu ra Erodía. ⁴ Ngue'ᵤ ra Xuua xqui 'ñemba ra Erode:

—Hindí 'ñepi gui 'bɛhui ra Erodía.

⁵ Hangue ra Erode bi bø rá cuɛ ne mi nehma da hyo ra Xuua, pe himbi za bi hyo'ᵤ ngue'ᵤ mi tsu ya ja'i ngue'ᵤ mi camfri'ᵤ gue ra Xuua go 'nara hoga baði. ⁶ Pe 'na'qui bi t'umba rá pa ra Erode, ne nurá t'ixu ra Erodía bi nei ja yá thandi gatho nú'ᵤ mi 'bɛhni, y ra Erode xi bi hopa rá hnei. ⁷ Hangue bi ñatuabi da umbabi gatho nú'ᵤ go da 'yadi. ⁸ Nu'bú nú'ᵤ ra nxutsi bi 'ñembabi ra Erode:

—Dí ne gui 'racagui rá ñaxu ra Xuua Xi'tsate ja 'nara manza.

Gue'ᵤ bi 'yadi'ᵤ ngue'ᵤ njabᵤ ya xqui xipabi rá nanᵤ nú'ᵤ ra nxutsi.

⁹ Nu'bú ra Erode xi bi du rá mai, pe himbi za bi gømbi ngue'ᵤ njabᵤ xqui ñatuabi ne xqui 'yøde nú'ᵤ mi huhuini ja ra mexa. ¹⁰ Nu'bú bi manda da theꜥua rá ñaxu ra Xuua nú'ᵤ mi jot'a fadi. ¹¹ Nepᵤ bá thᵤ ra ñaxu ja 'nara manza pa bi t'umbabi nú'ᵤ ra nxutsi, ne nu'ᵤ bi hñᵤ'tsuabi rá nanᵤ.

¹² Nepᵤ yá nxadi ra Xuua bi ma ja ra fadi habᵤ mi jot'i hmahᵤ'ᵤ pa bi du'tsuabi rá ngøqu'ei pa bi ma bá agui. Nepᵤ bi ma'ᵤ bá xipa ra Jesu.

Ra Jesu bi 'uinga thogui cat'a 'mo ya ja'i
(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Ha nu mi 'yøde ra Jesu de nú'a xqui nja, nu'á bi bøxa ja 'nara motsa bi 'ranga ja ra ndehe pa gá ma ja 'nara mbonthi hab_u mi jo'o ra ja'i. Pe ya ja'i bi 'yøde gue xqui ma ra Jesu, hangue nu'ú bi ma 'ñoua desde ja ya hnini pa bi ma bá c'a'tsi'a. ¹⁴ Ha mi zønga ja ra mbonthi ra Jesu bi hyanda xica ja'i ya mi 'b_uhni, hangue nu'á bi huequi' _u ne bi 'yøthe gatho nú' _u mi hñeni. ¹⁵ Y nu mi nde bi joni yá nxadi ra Jesu hab_u mi 'bai'a ne bi 'ñembabi:

—Pehna nuy_u ya ja'i da ma ja ya hnini pa da dai te da zi, ngue'a nuua hab_u dí 'b_uh_u go ra mbonthi, ¿te ga umf_u da ziy_u? ne ya 'yo rí nde nehe.

¹⁶ Nu'bú ra Jesu bi datuabi' _u ne bi 'ñembi:

—Hingo mahyoni ga pehni da dai te da ziy_u. Go da umf_u te da zi.

¹⁷ Nu'bú nuya nxadi bi dadi ne bi 'ñena:

—Hønsε cat'a ya thuhme ne yoho ya hua dí hahe, hinda uadi pa gathoy_u.

¹⁸ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembi' _u:

—Bá hancah_uua.

¹⁹ Nep_u bi japabi ya ja'i da hñudi ja ya zi 'bot'ei. Ne mri hñá nú' _u cat'a ya thuhme ne nú' _u yoho ya hua, bi nøts'e pa mahets'i bi 'yapabi Ajuá da japi. Ne bi hyeca ya thuhme, ne bi umba yá nxadi pa bi hyecua ya ja'i. ²⁰ Gatho ya ja'i bi ñuni ne bi niña' _u. Y gatho nuya zi xeni bi bongui bi hmunts'i ne bi ñuxa 'ret'amayoho ya 'bøts'e. ²¹ Mi ngu cat'a 'mo ya 'ñøhø nú' _u bi ñuni, y nuya 'behñá ne ya bātsi himbi ma 'mede.

*Ra Jesu bi 'ño maña ra ndehe
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)*

²² Nepu ra Jesu bi 'bεpa yá nxadi da yat'a ja ra motsa pa da 'mεt'o'u pa ri'nandi, ha nu'á bi gohni pa bi 'ñedi ya ja'i. ²³ Y nu mi uadi bi 'ñehui ya ja'i bi bøxa ja ra t'øhø pa bá apabi Ajua 'nambuse. Y ya bi nxuui mi 'buhnitho sehe'a. ²⁴ Ha nura motsa habu mi pa yá nxadi ya mi pa madetho ra ndehe, ne xi mi fet'a nts'edi ra bunthi ja ra ndehe, ne mi ne da mpunts'i'u. ²⁵ Ne himi hats'itho ra Jesu mi 'yo maña ja ra dehe pa bi ma bá tsudi yá nxadi. ²⁶ Ne nu mi hyanda ya nxadi ra Jesu mi 'yo maña ja ra dehe, nu'á xi bi ntsu ne bi 'ñena:

— ¡Ay! ¡Ndi hyanthu 'nara pite!

²⁷ Pe ra Jesu 'bestho bi 'ñembabi'u:

— Oguí tsuhu, go guecagui.

²⁸ Nu'bú ra Pedro bi dadi ne bi 'ñembi:

— Ma zi Hmu'i, nu'bu xi go gue'a'i, 'bεpcagui ga 'yo maña ja ra dehe pa ga mabu habu guí 'yo.

²⁹ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

— Bá ehe 'bu.

Ra Pedro bi gai de ra motsa ne bi mudi bi 'ño maña ja ra dehe pa bi ma hmaha habu mi 'yo ra Jesu. ³⁰ Pe nu mi hyanda ra bunthi bi ntsu, nepu bi mudi bi yu ja ra dehe, nu'bú bi mafi ne bi 'ñena:

— Ma zi Hmu'i, faxcagui pa hinga jat'i.

³¹ Nu'bú ra Jesu 'bestho bi mipa rá 'ye ne bi 'ñembabi:

— Xi ts'utho ri jamfri. ¿Pa te gá ntsu?

³² Nepu nu'á bi bøxa ja ra motsa ne 'bestho bi tsaya ra bunthi. ³³ Ne de ya mi 'bui mbo ra motsa, ya nxadi bi nsunda ra Jesu, bi ndandiñahmu ne bi 'ñena'u:

—Xi majuañi go gue'i rá T'u'i Ajuá.

Ra Jesu bi 'yøthe ya da'thi nuni Genesare
(Mr. 6:53-56)

³⁴ Nepu bi zøñ'u ja ra hai Genesare ri'nandi de ra ndehe. ³⁵ Ha nu mi hyanda ya mengu de guehni gue bi zønga ra Jesu ja yá hai'u, nu'bú nu'ú bi dama xanga ra noya pa bi sipa gatho ya ja'i de nú'a ra hai'a. Nepu bá ts'impabi ra Jesu ndunthi ya da'thi. ³⁶ Ne nuya da'thi mi adi hønse qué da danbabi rá he, y gatho nú'u to'o bi 'yøt'a njabu 'bestho bi ñani.

15

Hanja gra nts'oca ya ja'i
(Mr. 7:1-23)

¹ Nu'bú 'raya xahnate de ra ley ne 'raya fariseo xqui 'ñehe de Jerusale pa da c'a'tsa ra Jesu, ne bi 'yambabi 'nara nt'ani bi 'ñembi:

² —¿Hanja nuyu ri nxadi hinguí øt'e ngu mi øt'a ndu ma xitahu? Ngue'a nuyá hinguí xu'ye 'met'o pa da ñuni.

³ Y ra Jesu bi datuabi'u ne bi 'ñembi:

—Nequi ma ga an'ahu 'nara nt'ani. ¿Hanja go guí øthu nú'u ri nzaihu ne hingo guí øtuabihu yá hmanda Ajuá? ⁴ Ngue'a Ajuá bi manda njaua ne bi 'ñena: “Umba ra t'equ'ei ri dada ne ri nana ne su'u.” Nehe bi 'ñena: “Nu'a tó'o da zanga rá dada ne rá nana, nu'a p'e'tsi da du.” ⁵ Pe nu'ahá guí eñhu gue xá hño to'o da 'ñemba rá dada o rá nana: “Ya hinda za ga fax'a'i, ngue'a nú'a ma stá 'ra'ahma, ya stá ña'tuabi Ajuá ga umbi.” ⁶ Hangue guí eñhu gue njabu hinguá hyoni da jamasu rá dada o rá nana 'na. Hangue hinguí øthu nú'a ri manda Ajuá,

go guí øt'asɛhɯ nú'a go ri nzaihɯ. ⁷ Nu'ahɯ xi gyá yohmihɯ. Hangue majuañi nú'a xqui m̄anga ra baði Isaíá de gue'ahɯ ne bi 'ñena:

⁸ Nuna ra hnininā ri xøcambenigui dega netho, pe nuyá mfeni go bí 'yo yabɯ de guequi.

⁹ Hinte ri muui yá søcambeni nú'a øt'e, ngue'a nu'ɯ yá nt'utuete udi'ɯ go de yá mfenisɛ, ne mañ'ɯ gue go stá utua'ɯ.

¹⁰ Nepɯ ra Jesu bi zofo ra hmuntsja'i ne bi 'ñembi: —Hñuxhɯ nt'øde xá hño ne dá zo ri mfenihɯ nú'a ma ga xi'ahɯ: ¹¹ Hingue co nú'a te cut'a ja rá ne ra ja'i ri nts'oqui, pe co nú'a te pønga ja rá ne, con gue'a ha, ri nts'oqui.

¹² 'Mɛfa yá nxadi bi joni habɯ mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue hinguí paði gue xi bi bø yá cue ya fariseo co nuya noya gá ma?

¹³ Pe ra Jesu bi ðatuabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—Gatho nú'ɯ ya ndapo hingo bi mot'a numa Dada bí 'bui mahets'i, ma dra c'u'tsi. ¹⁴ Hyɛhɯbɯ ya fariseo dí 'yobɯ co yá ngoda, nu'ú ri zi yá migodau. Nu'bɯ 'nara goda da gɯhna rá migodau, da ma ri yoho'ɯ da zoui mahyɛgui ja ra o'tsi.

¹⁵ Ra Pedro bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Xicje te rí bønga nú'a ra 'bede gá ma de hanja ri nts'oca 'na.

¹⁶ Ra Jesu bi ðaði bi 'ñembi:

—¿Ha gue ni gue'ahɯ hingui tsoda ri mfenihɯ?

¹⁷ ¿Ha hinguí pañɯ gue gatho nú'a guí tsihɯ rí ma ja ri m̄aihɯ ne thoguitho? ¹⁸ Pe nu'bɯ guí beñhɯ ya ts'omfeni, go gue'ɯ da bønga ja ri nehɯ, y nú'a go gue'a da ja'ahɯ gui nts'oquihɯ. ¹⁹ Ngue'a ja yá ne ya ja'i ja guehni pønga yá ts'omfeni, ngu ra

nthote, ra nzinga medinthati, ra nt'eja'i, ra mfe, ra nt'e'tsate, ra nts'ante. ²⁰ Gatho nuyá ha, go guehya ri japi da nts'oca ra ja'i. Pe nu'a tó'o hingui xá'ye 'mɛt'o pa da ñuni, hingo gue'a 'nara ts'oqui øt'e.

*'Nara 'behña himrá me Israel bi gamfri ra Jesu
(Mr. 7:24-30)*

²¹ Nepu ra Jesu bi ma de guehni pa ja ra hai guetbu ra hnini Tiro ne Sidó. ²² Ne ja bá nthuini 'nara 'behña mrá me Canaán y himrá me Israel. Mi mafi ne mi ena:

—Huegagui nú'i Ndada, rá T'u'i ra nda Davi. 'Nama t'ixu pɛ'tsa 'nara ts'ondahi ne xi nts'edi.

²³ Pe ra Jesu hinte bi dadi. Nu'bú ya nxadi bi joni habu mi 'bai ra Jesu ne bi bantebi bi 'ñembi:

—Pehni dá ma, ngue'a xi mafua møte ja ma xuthahe.

²⁴ Ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembi'u:

—Nuga xpá 'bencagui hønse pa ga munts'a ya me Israel nja ngu ya zi deti xa 'mɛdi.

²⁵ Nepu nú'a ra zi 'behña bi ndandiñahmu ja yá ua ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Faxcagui, Ndada.

²⁶ Nu'bú ra Jesu bi datuabi bi 'ñembi:

—Hindí 'ñepi da thamba yá thuhme ya batsi pa go da t'umba ya tsat'yo.

²⁷ Nu'bú ra 'behña bi dadi ne bi 'ñena:

—Majuani guí ma, Ndada, pe nuya tsat'yo tsi ya xeca thuhme nú'u tagui de ja yá mexa yá hmu.

²⁸ Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembi:

—Nu'i naná, xi ra dangui ri jamfri, dá njabu ngu nú'a xcá 'yadi.

Nu'bú nurá t'ixu nura 'behña'a 'bestho bi ñani nura ora'a.

Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi

²⁹ Ra Jesu bi ma de guehni ne bi zøni ja rá ñani ra ndehe Galilea. De guehni bi bøxa maña ra t'øhø ne ja bá hudini'a. ³⁰ Y bi mani ndunthi ya ja'i mi zi ya doua, ya do'yε, ya goda, ya gone, ne ndunthi ma'ra ya da'thi. Gatho'ua bi t'egui ja rá ua ra Jesu ne nu'á bi 'yøthe'ua. ³¹ Hangué nura hmuntsja'i mi 'bahni xi bi 'yø nu mi 'yøde bi ña ya gone, ne mi hyandi bi nxøgue yá 'yε ya do'yε, ne bi 'ño ya doua, y ya goda bi hyandi. Hangué ra hmuntsja'i bi xøcambeni Ajuá nú'a xøcambeni ya me Israel.

Ra Jesu bi 'uinga thogui goho 'mo ya ja'i

(Mr. 8:1-10)

³² Nepu ra Jesu bi zohna yá nxadi ne bi 'ñembabi:
—Xi drí hueca nuyua ya ja'i ngue'a pe'tsa hñu pa drí 'ñohua ha hinte xa ziyua. Hindí ne da mayua co ra thuhu, ngue'a xi'bu da uent'a má 'ñu.

³³ Nepu yá nxadi bi 'ñemba ra Jesu:

—Xi nuua ja ra mbonthi ¿habu ga tsuhua ra thuhme pa ga 'uiñhua gatho nuyua ya ja'i xi ri ndunthi?

³⁴ Nu'bu ra Jesu bi 'yambabi'ua ne bi 'ñembi:

—¿Hangu ya thuhme guí pe'tshua?

Nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Hønda yoto ya thuhme dí pe'tshe ne 'raya t'uhua.

³⁵ Nu'bu ra Jesu bi japa ya ja'i da hñudi. ³⁶ Ne mri hña nú'ua yoto ya thuhme ne nú'ua ya t'uhua, nepu bi umba njamadi Ajuá, nepu bi heque bi umba yá nxadi pa da hyecua ya ja'i. ³⁷ Gatho bi ñuni ne bi niña, y gatho nuya xeni bi bongui bi hmunts'i ne bi ñuxa yoto ya 'bøts'e. ³⁸ Mi ngu goho 'mo ya 'ñøhø

nú'ᵁ bi ñuni, y nuya 'behñá ne ya b̄atsi himbi ma 'mede. ³⁹ Nepᵁ ra Jesu bi 'ñehui ya jā'i, ne bi b̄oxa ja ra motsa pa bi ma ja ra hai Magdala.

16

Ya fariseo ne ya saduceo mi adi da t'utua 'nara danga nt'udi

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Ya fariseo ne ya saduceo bi ma'ᵁ bá hongra ra Jesu pa da xaxi. Ha nu mi z̄adi bi xipabi da 'ñutuabi 'nara nt'udi pa da gamfri'ᵁ ua xi xqui 'ñehe'á de mahets'i. ² Nu'ᵁ rá ra Jesu bi d̄adi ne bi 'ñembi'ᵁ:

—Nu'ahᵁ 'bᵁ guí hanthᵁ xa th̄enga mahets'i dega nde, nu'ᵁ guí eñᵁ: “Xudi ma da h̄ñoga pa.” ³ Y nu'ᵁ guí hanthᵁ dega xudi xa th̄enga ya guui, nu'ᵁ guí eñᵁ gue ma da nja ra banthi 'ye. 'Nagyá yohmiᵁ, ¿hanja go guí pa guí hyanthᵁ mahets'i pa guí p̄ahᵁ te 'b̄e ma da nja hyastho, y hanja hingo guí huxhᵁ nguenda de ya nt'udi nú'ᵁ xqui 'ñehe de mahets'i pa guí p̄ahᵁ gue ra Nd̄a de mahets'i ya xa z̄oh̄? ⁴ Nu'ahᵁ gyá ts'oja'ihᵁ xcá 'uegueᵁ de Ajuá, hangue guí adihᵁ 'nara nt'udi guí hyanthᵁ pa guí camfriᵁ. Pe nuga hinga ma ga u't'a'ihᵁ 'nara nt'udi ngu nú'á guí adihᵁ. Nura nt'udi ma guí hyanthᵁ, h̄onse de ra Joná rá 'mehni Ajuá.

Ha nu mi uadi ra Jesu bi m̄anga njabᵁ, nu'á bi 'uegue de gue'ᵁ ne bi ma de guehni.

Ra nzoí de ya fariseo

(Mr. 8:14-21)

⁵ Nepᵁ ra Jesu ne yá nxadi bi 'raxa ja ra ndehe pa ri'nandi, y yá nxadi bi pumfri da h̄ñats'i te da zi'ᵁ.

⁶ Ne ra Jesu bi 'ñembabi'ᵁ:

—Jamasuh_u de yá nzoi ya fariseo ne ya saduceo.

⁷ Nu'bu' nu'ú bi 'ñémsɛ'ɛ'ɛ' 'na ngu 'na:

—Nuní bi m̄anga njab_u ngue'a hindá ha_h_u ra thuhme pa ga tsih_u.

⁸ Ha nura Jesu bi ba_ɗi nú'a mi mañ'ɛ'ɛ' ne bi 'ñembabi:

—Nu'ah_u xi ts'ɛ'ɛ' tho ri jamfrih_u. ¿Hanja guí tu ri ma_ɪh_u de nú'a te gui tsih_u? ⁹ ¿Hanja hingo tso ri mfenih_u nú'a dá xi'ah_u? ¿Ha hinguí beñ_h_u nú'ɛ' cɛ't'a ya thuhme dá hecuabi nú'ɛ' cɛ't'a 'mo ya 'ñøhø, ne hangui bi bongui x̄a? ¹⁰ Nehe ¿ha gue hinguí beñ_h_u nú'ɛ' má yoto ya thuhme dá hecuabi nú'ɛ' má goho 'mo ya 'ñøhø, ne hangui bi bongui x̄a? ¹¹ ¿Hanja hingo bi zo ri mfenih_u de ra nzoi dá xi'ah_u? Hindá xi'ah_u de ra thuhme ngu guí beñ_h_u. Dá xi'ah_u gue gui jamasuh_u de yá nzoi ya fariseo ne ya saduceo.

¹² Nu'bu' ha, ja bi zo yá mfeni'ɛ'ɛ' gue ra Jesu mi xipabi da jamasu de yá nt'utuante ya fariseo ne ya saduceo, hingo mi xipabi de yá nzoi ya thuhme.

*Ra Pedro bi ma_ɗ gue ra Jesu go gue'a ra Cristo
(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)*

¹³ Mi zøngüi yá nxadi ja ra hai guetb_u Cesarea de Filipino, ra Jesu bi 'yambabi'ɛ'ɛ' bi 'ñembi:

—Xi ya ja'i ¿te ma_ɗ de Nú'a To'o bi e bi Nja'i, to'o gue'a ena?

¹⁴ Nu'ú bi da_ɗi bi 'ñena:

—'Ra ena gue go gue'a'i grá Xuua Xi'tsate, ma'ra ena gue go gue'a'i grá ba_ɗi Elía, ha nu ma'ra ena gue go gue'a'i grá Jeremía o 'na de gue nú'ɛ' ma'ra yá 'mehni Ajuá.

15 Nepu bi yopa 'yambabi'u ma'na'qui ne bi 'ñembi:

—Xi'ahu, ¿to'o guí beñhu go gueque?

16 Ra Pedro bi dadi ne bi 'ñena:

—Nu'i go gue'a'i grá Cristo nú'i bá peñ'a'i Ajuá pa gui nda, ne go rá T'u'i Ajuá nú'a te.

17 Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'i Simu rá t'u'i ra Joná, xa jap'a'i ma Dada bí 'bui mahets'i, ngue'a go bi xi'asehe'a to'ogui, hingo bi xi'a'i 'nara ja'i. 18 Nubyá dí xi'i gue grá Pedro, ne nuri thuhu rí bøni da 'ñena 'nara do. Ne nu'i guí nja ngu ra do habu ma ga hoca ma nija. Y numa nija ma'na ma da nja rá ts'edi que ra du. 19 Nu'i go ma ga hux'a'i ngu grá hñansoqui pa gui xocua ra gosthi to'o da yut'a ja rá hmanda Ajuá, pa njabu nu'a gui 'yøt'a nuua ja ra ximhai, gue'a rí t'øt'e mahets'i, ne nu'a gui ma gue hinda t'øt'e nuua ja ra ximhai, gue'a hinda t'øt'e nehe nuni mahets'i.

20 Nu'bu nu'a bi hñu'mba ra hña yá nxadi gue hinda mañ'u gue go mi gue'a ra Cristo nú'a bá pehna Ajuá pa da nda.

Ra Jesu bi ma de rá du

(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)

21 Desde gue'bu ra Jesu bi madi bi xipabi yá nxadi gue mi mahyoni da ma'a pa Jerusale nuni habu mi pe'tsi da sufri ja yá 'ye ya ndaxjua nda ne ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley. Nehe bi xip'u gue mi pe'tsi da du'a, pe rá hñupa mi pe'tsi te da yopa nte. 22 Nu'bu ra Pedro bi njiquiui ra Jesu 'nambu, ne bi madi bi zai ne bi 'ñembi:

—Hina, ma zi Hmu'i, Ajuá hinda ne gui thogui njabu.

²³ Nu'bú ra Jesu bi mpants'i ne bi 'ñemba ra Pedro:

—i'Uegue de gueque nu'i Satá! Ngue'a nu'i guí ne gui hñagagui ga ø'tua rá paha ma Dada. Nura mfeni guí beni go yá meti ya ja'i, hingo rá meti Ajuá.

²⁴ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Nu'a tó'lo ne da dengui pa dua nxadi, hingui tsa da 'yøt'a rá paha sɛhɛ. Nú'á mahyoni da 'ñei pa da dengagui masque da tho ya nt'atsate ne ya 'bɛtsa. ²⁵ Ngue'a nu'a tó'lo maði rá te ne hinda zeta ya nt'atsate, nú'á da 'bɛdi rá te pa nzantho, ha nu'a tó'lo da zeta ya nt'atsate po rá ngueque, nu'á ma da zadi rá te pa nzantho. ²⁶ ¿Ne te di muui 'nara ja'i 'bɛ drá meti gatho nú'á te ja ja ra ximhai ne nu'á go da 'mɛdi? Ngue'a ni 'na de nuya hño'u hinda za da pøhøbi rá te. ²⁷ Nu'a Tó'lo bi e bi Nja'i ma da yopa 'ñehe co rá nsunda rá Dada, ne ma da tsi yá ɛnxɛ. Y nú'á ra pa'a ma da gu'tuabi 'na ngu 'na ngu tengu nú'á xa 'yøt'e. ²⁸ Xi majuañi dí xi'ahɛ gue 'ra de gue'ahɛ hingui ma gui tuhɛ asta hingui hyanduahɛ rá nsunda ra Ndá de mahets'i Nú'á bi e bi Nja'i.

17

Bi mpadi rá 'bai ra Jesu

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

¹ Nurá 'rato ma pa ra Jesu bi zixa ra Pedro, ra Cobo, ne ra Xuua rá cu, ne bi ma ja 'nara t'øhø xá hñets'i pa da 'mɛsɛuini. ² Nu'bú nu'ú bi hyanda ra Jesu bi mpadi, nurá hmi'a xi bi yot'i ngu ra hyadi y rá he xi xmá nt'axi ngu 'nara ñot'i. ³ Ne 'bestho ra ora'a ya nxadi bi hyandi bi zøhø ndu ra Moise

ne ndu ra Elía nú'ɥ myá 'mɛhni Ajuá ne bi ñaui ra Jesu. ⁴ Nu'bú ra Pedro bi 'ñembabi ra Jesu:

—Ma zi Hmu'i, xi xá hño ga 'buhua. 'Bɥ gui nehma, ga hoca hñu ya zi ja'tsi, 'na pa gue'e, 'na pa ra Moise, ha nu ma'na pa ra Elía.

⁵ Y de mi ña ra Pedro bi go'mi'ɥ 'nara t'axaguui mri huɛxqui, y nu ja ra guui'a bi nt'øde 'nara noya bi 'ñena:

—Nuni go guehni ma hmaça T'ɥ, ne xi dí hopa rá 'mɥi. 'Yødehɥ nú'a da mañi.

⁶ Y nu mi 'yøde ya nxadi nuna noyaná xi bi ntsu, ne co ra ntsu bi dagui ma'mɛmfo. ⁷ Nu'bú ra Jesu bi joni pa bi dani'ɥ ne bi 'ñembi:

—Nanjɥ, oguí tsuhɥ.

⁸ Y nu mi gɥxa yá da ya nxadi, ya hønse ra Jesu bi hyandi mi 'bahni seɛ.

⁹ Ha nu mi gai'ɥ de ja ra t'øhø ra Jesu bi hñu'mba ra hñá yá nxadi bi 'ñembi:

—Oto ma gui xiphɥ de nú'a gá hyanthɥ bi nja, asta nú'a ra pa da yopa nte Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nu'bú ha, gue'bɥ gui mañhɥ.

¹⁰ Nu'bú yá nxadi bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—¿Hanja enga ya xahnate de ra ley gue 'met'o ma da 'ñehe ra Elía ne 'mɛfa da 'ñehe Nú'a To'o ma da 'ñe da Nja'ia?

¹¹ Nu'bú ra Jesu bi dadi:

—Xi majuañi ra Elía ma da 'ñehe pa da hyocua yá mfeni ya ja'i. ¹² Pe nubyá dí xi'ahɥ gue ra Elía ya bi 'ñehe, pe himbi gamfri ya ja'i ua go mi gue'a, y nu'a bi 'yø'tuabi gatho nú'a go bi ne ya ja'i. Nehe ya ja'i ma da jabɥ Nú'a To'o bi e bi Nja'i, ngue'a nu'á ma da 'yø'tuabi ra 'ñu'a.

13 Nu'bú ya nxadi bi badi gue mi xipabi de ra Xuua Xi'tsate.

*Ra Jesu bi 'yøthe 'nara basja'i mrá ndusehe
(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)*

14 Nepu mi zonga ra Jesu co yá nxadi habu mi 'bu ra hmuntsja'i, bá ehe 'nara 'ñøhø bi ndandiñahmu habu mi 'bu ra Jesu ne bi 'ñembi:

15 —Ndada, huega ma t'u ngue'a ra ndusehe ne xi nts'edi. Ndunthi ya 'mi'qui tso ja ra tsibi ne tso ja ra dehe. 16 Hangue por gue'a stá tsimpabi ri nxadi pa da 'yøthe hmaha, pe nuyá hinxa za xa 'yøthe.

17 Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—¡Nu'ahu 'nagya 'ñagamfrihu ne 'nagya ts'oja'ihu! ¡Asta ha'mu gui camfrihu! ¡Asta ha'mu ma ga tse't'a'ihu ri 'm'ihu! Bá tsincahuua xa.

18 Nu'bú ra Jesu bi zui ra ts'ondahi, ne 'bestho bi bøni de nú'a ra ts'unt'u'a, ne nu'a bi ñani 'bestho.

19 'Mefa ya nxadi bi ñaseui ra Jesu 'nambu ne bi 'ñembi:

—¿Hanja nuje himbi za dá eñhe nú'a ra ts'ondahi?

20 Ra Jesu bi dadi bi 'ñembi:

—Ngue'a 'na tuqui ri jamfrihu. Xi majuañi dí xi'ahu gue nu'bu gri pe'tshmahu ri jamfrihu masque ngu drá ndangui 'nara zi nda gá mostasa, nu'bu asta da za gui 'ñembahmahu nuna t'øhø da mponi de guecua pa rí ma ma'na lado, y 'bestho da mponi de habu ja. 'Bu di ja ri jamfrihu, da za gui 'yøthu gathu nú'a go gui neh. 21 Pe pa da bonga ya ts'ondahi ngu nú'a dá eni, mahyoni gui 'yaphu Ajuu ne gui ayunahu.

*Ra Jesu bi yopa ma de rá du
(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)*

²² Ne de ya mi 'buhni ra Jesu nuni Galilea bi 'ñemba yá nxadi:

—Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da t'ent'ua ja yá 'ye ya ja'i, ²³ nepu nu'ú ma da hyo. Pe rá hñupa'a ma da yopa nte.

Pe mi 'yøpya'u xi bi du yá muí nts'edi.

Ra Jesu bi gut'a ra boja pa ja ra nija

²⁴ Nu mi zønga ra Jesu co yá nxadi ja ra hnini Ncapernau, nú'u to'o mi cobra ra boja de ra nija bi 'ñe bi 'yamba ra Pedro bi 'ñembi:

—Xi ri xahnateh, ¿ha gue hingui jut'a ra boja pa ra nija?

²⁵ Ra Pedro bi dadi ne bi 'ñembi:

—Haha, jut'i.

Nepu ra Jesu co yá nxadi bi yut'a mbo ra ngu habu mi nzai mi oxi'u. Y ra Jesu bi 'yambabi ra Pedro bi 'ñembi:

—Nu'i Pedro, xi nú'a ra boja ri cobra nú'u ya nda de ya hnini, ¿ha gue go ri cobrabi nú'u ja te yá njaiu o nú'u hinte yá njaiu?

²⁶ Ra Pedro bi 'ñembabi ra Jesu:

—Nú'u hinte yá njaiu go gue'u ri cobrabi.

Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—Nu'bú nú'u ja te yá njaiu ya nda hingui jut'i.

²⁷ Pe pa hinda bø yá cue nú'u to'o cobra ra boja, grí ma ja ra ndehe, hñaxa ri ansuelo ne 'yent'a ja ra dehe, y nurá mudí ra hua gui ju, xocua rá ne, y ja gui hñahni nú'a ra boja rí 'ñepi ga juthu.

18

Nú'a to'o ma'na ma da nja rá nsu

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Ha nuya pa'ɥ yá nxadi bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿To'o ma dra d̄angui nuni mahets'i habɥ bí manda Ajuá?

² Nu'bú ra Jesu bi ma'ta 'nara zi b̄atsi ne bi 'ba'ma madetho de gue'ɥ, ³ ne bi 'ñembabi yá nxadi:

—'Bɥ hingui pata ri 'm̄ihɥ ne gui njahɥ ngu nuna ra zi b̄atsi, nu'bú hinda za gui c̄thɥ mahets'i habɥ bí manda Ajuá ma Dada. ⁴ Nu'á tó'o ne dra d̄angui nuni mahets'i habɥ bí manda Ajuá, mahyoni da nt'ɥqui ngu nuna ra zi b̄atsi hingrá 'ñets'i. ⁵ Ha nu'á tó'o da umba ntsaya 'na ngu nuna ra zi b̄atsi de ma thuhuga, ja ra uenda go guecagui ri 'raca ntsaya.

Ra Jesu bi ma gue ga nsuhɥ pa hinga øthɥ ya ts'oqui

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Nu'á tó'o da 'yá'ta 'na de gue nuya ya zi b̄atsi camfrigui, nura ja'i'á ma'na xá hño dra ts'utua 'nara do strá hñɥ ja rá 'yuga ne da thøt'a ja ra dehe.

⁷ ¡Huecate ra meximhai ngue'á xi ja ya nt'ɥ'tate! Nzantho ma da nja ya nt'ɥ'tate, pe ¡huecate ya 'yɥ'tate!

⁸ Hangué nu'bɥ 'nari ua o 'nari 'yɛ da ja'i gui 'yøt'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hyɛqui ne 'yembɥ. Ngue'á ma'na xá hño gri doua o gri do'yɛ gui tsønga mahets'i habɥ bí ja ra te pa nzantho que dri xøgue gatho ri ndo'yo ne da t'ent'a'i ja ra nidu habɥ zø ra tsibi nú'á hinhya'mɥ da huet'i. ⁹ Nehe

nu'b_u 'nari da da ja'i gui 'yøt'a 'nara ts'loqui, ma'na xá hño hñai ne 'yemb_u. Ngue'a ma'na xá hño dri 'bedi 'nari da gui tsønga mahets'i hab_u bí ja ra te pa nzantho que dri xøgue ri da ne da t'ent'a'i ja ra nidu hab_u zø ra tsibi.

Ra 'bede de 'nara zi dɛti xqui 'mɛdi

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ Jamasuh_u hingui utsah_u nuy_u ya zi b̄atsi, ngue'a nzantho 'b_ui yá εnxey_u ja rá thandi ma Dada bí 'b_u mahets'i. ¹¹ Nú'a To'o bi e bi Nja'i bá ehe pa da pøhø nú'u xa 'mɛdi.

¹² Te gui beñh_u 'b_u 'nara ma'yo pɛ'tsa 'na nthebe ya dɛti ne da 'mɛdi 'na de gue'u, çha gue hingue da zohmani ja ra t'øhø nú'u goho'rate ne 'rɛt'amaguto ya dɛti pa da ma da hyonga nú'a ma'na xa 'mɛdi?

¹³ Y nu sta z̄u_udi, nu'bú nú'a ra ma'yo xi da johya ngue'a bi z̄u_udi nú'a 'nará dɛti xqui 'mɛdi, y nixi hingui oda rá mfeni nú'u goho'rate ne 'rɛt'amaguto hinxa 'mɛdi. ¹⁴ Njab_u nehe nuri Dadah_u bí 'b_ui mahets'i hingui ne da 'mɛdi ni 'na de gue nuya ya zi b̄atsi.

Ra mpunbi de ya cu

(Lc. 17:3)

¹⁵ Nubyá ma ga xi'ah_u, nu'b_u 'nari cu da 'yøt'a'i 'nara ts'ocate, grí ma gui c'a'tsi ne gui ñãsɛui. 'B_u da 'yøde nú'a gui xipi, nu'bú ya xcá yopa máhui ri cu. ¹⁶ Pe nu'b_u hinda 'yøt'a'i, nu'bú tsixa yoho o hñu ya cu pa da 'yøde nú'a ma gui mañh_u, pa njab_u nú'ú go gue'u da za da damajuani. ¹⁷ Ha nu'b_u nú'a ra cu'a hinda 'yøte nú'u yoho o hñu gui tsits'i, nu'bú xipabi gatho ya gamfri ja ra nija. Y nu'b_u nixi con gue'u hinda 'yøte'a, nu'bú dá t'øt'a

ra uenda gue ya hingrá gamfri ne dá thandi ngu 'nara daga 'yøt'ats'oqui.

¹⁸ Xi majuani dí xi'ah_u gue nu'a gui 'yøth_u nuua ja ra ximhai, gue'a rí t'øt'e mahets'i, ne nu'a gui mañh_u gue hinda t'øt'e nuua ja ra ximhai, gue'a hinda t'øt'e nehe nuni mahets'i.

¹⁹ Nehe ma ga xi'ah_u gue nu'b_u yoho de gue'ah_u gui 'yøth_u 'nara cohi nuua ja ra ximhai de nú'a ma gui 'yadih_u, nu'bú da 'ra'ah_u ma Dada bí 'bui mahets'i nú'a gui 'yadih_u. ²⁰ Ngue'a nu hab_u di 'b_u yoho o hñu di xøcambenigui, nuni ja dí 'buhni madetho de gue'u.

²¹ Nu'bú ra Pedro bi joni hab_u mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Ma zi Hmu'i, ¿hangu ya 'mi'qui mahyoni ga pumbabi 'nama miqu'ei'be 'b_u da 'yøtca 'nara ts'ocate? ¿Ha gue asta rá yoto 'mi'qui?

²² Ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembi:

—Hindí eñ'i gue hønse yoto 'mi'qui gui pumba ri miqu'eiui, nuga dí eñ'i gue asta hñu'rate ma 'ret'a 'mi'qui ya yoto pe'tsi gui pumbi, ne ya nixi gui 'yøth_u ra uenda rá ndunthi ya 'mi'qui gui mpumbah_u.

Ra 'bede de ra ts'o'βεgo himbi mε'tsa ra nthecate

²³ Nubyá ma ga xi'ah_u 'nara 'bede. Nura Nda de mahets'i nja ngu 'nara hmu bi 'ñu't'uendauí yá 'βεgo. ²⁴ Y nu mi madi ra hmu da 'yøt'a ra uenda, bi zønga 'nará 'βεgo xi mi tupabi ndunthi ra boja.

²⁵ Ha nura 'βεgo'a himi tsa da gu'tuabi nú'a mi tupabi rá hmu, hangue ra hmu bi manda da 'ba nura 'βεgo co rá 'behñ_a ne yá batsi ne gatho nú'a te mi pe'tsi pa dra jo'tsuabi rá boja. ²⁶ Nu'bú nura

'bεgo'a bi ndandiñahmu ja rá ua rá hmu ne bi bantebi bi 'ñemi: “Yøtca ra mate gui tøbgagui ne ga ju't'a'i gatho nú'a dí tu'a'i.” ²⁷ Nu'bú ra hmu bi yo rá mæi de rá 'bεgo, bi pumba gatho nú'a mi tupi, ne bi hyεgui bi ma. ²⁸ Ha nu mi ma de guehni nura 'bεgo'a bi nthεui 'nará mi'bεgoui nú'a mi tupa 'na zi tæquitho ra boja. Bi dama mihi ne bi mædi bi mi'tua rá 'yuga ne bi 'ñemi: “Nubyá ma gui jutqui gatho nú'a gui tuqui.” ²⁹ Nu'bú nú'a rá mi'bεgoui mi tupabi, bi ndandiñahmu ja rá ua'a ne bi bantebi bi 'ñemi: “Yøtca ra mate gui tøbgagui ne ga ju't'a'i gatho nú'a dí tu'a'i.” ³⁰ Pe nu'á himbi ne, bi zixa fadi asta himbi gu'tua gatho rá boja nú'a mi tupi. ³¹ Nu'bú nu mi hyanda ma'ra yá mi'bεgoui xi bi ɥ yá mfeni'ɥ ne bi ma bá xipabi yá hmu de gatho nú'a xqui hyandi'ɥ. ³² Nu'bú ra hmu bi zohna nú'a ra nduthai xqui pumbabi ne bi 'ñemi: “Nu'i, 'na xi grá ts'oja'i. Gatho nú'a ra boja nguí tucagui go dá pun'a'i ngue'a gá bantegui ga tøp'a'i. ³³ ¿Ha gue himri 'ñep'a'i nehe xcá yo ri mæi co ri mi'bεgoui ngu dá yo ma mæiga con gue'e?” ³⁴ Nu'bú nura hmu co rá cœ bi manda da ts'ixa fadi nú'a ra ts'o'mæi gá 'bεgo pa da hna'mbabi asta hinda gu'tua gatho nú'a mi tupa rá hmu.

³⁵ Nehe njabɥ ma Dada bí 'bɥ mahets'i ma da 'yøt'e con gue'ahɥ 'bɥ hingui pumbabihɥ nuri miqu'eihɥ 'bɥ da 'yøt'a'ihɥ 'nara ts'ocate.

19

*Ra Jesu bi ma de ra nxuni
(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)*

¹ Nu mi uadi ra Jesu bi m̄anga nuya noyaya, bi b̄oni de guehni Galilea ne bi ma ri'nandi ra d̄athe Jordá pa hab̄u mi o 'na xeni rá hai Judea. ² Ne xi bi d̄eni ndunthi ya ja'i ne ja bá øtheni ndunthi ya da'thi.

³ Nep̄u ya fariseo bi ma bá c'a'tsa ra Jesu pa da xaxi ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue po nu'araza ra t'øt'e da za da nxungüi rá 'b̄ehñ̄a 'nara 'ñøhø?

⁴ Ne ra Jesu bi d̄atuabi ne bi 'ñembabi:

—¿Ha gue hinxcá hñe'th̄u ja ri leyh̄u gue Ajūa go gue'a bi hyoca ra 'ñøhø ne ra 'b̄ehñ̄a desde rá m̄adi? ⁵ Nehe m̄a gue ra 'ñøhø da 'uegue de rá dada ne rá n̄ana pa go da 'm̄hui rá 'b̄ehñ̄a, y de ri yoho'̄u da 'natho. ⁶ Hangué dí xi'ah̄u gue nu'ú dí 'natho, hingue di yoho. Hangué nu'a da p̄ehna Ajūa, hinda za go da 'ueca 'nara ja'i.

⁷ Ya fariseo bi 'ñembabi ra Jesu:

—Nu'bú ¿hanja ra Moise bi manda da thoca 'nara t'ofó dega nxuni pa da za da hyep̄u rá 'b̄ehñ̄a 'nara 'ñøhø?

⁸ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Ra Moise bi unga n̄εqui da njab̄u ngue'a xi xá me ri corasoh̄u, pe Ajūa desde rá m̄adi hingá njab̄u mi ne'a. ⁹ Nuga dí xi'ah̄u gue nu'a tó'o da nxungüi rá 'b̄ehñ̄a ne hinxa dimba 'nara ts'oqui xa 'yøt'e co ma'na ra ja'i, nu'bú nurá dame nú'a ra 'b̄ehñ̄a 'b̄u da nth̄atui ma'na ra 'b̄ehñ̄a, nu'bú ya bi 'yøt'a 'nara ts'oqui. Nehe nú'a to'o da nth̄atui nú'a ra 'b̄ehñ̄a xa th̄ep̄u, nú'a ra 'ñøhø ya ra zinga medinth̄ati.

¹⁰ Nu'bú yá nxadi bi 'ñembabi ra Jesu:

—Nu'b̄u njab̄u, ma'na xá hño hinda nth̄ata 'na 'b̄u.

11 Bi dadi ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Pe hinda za gatho da 'yøt'a njabu, hønse nú'ü to'o xa 'müi pa hinda nthati. 12 'Büi 'raya 'ñøhø hingui tsa da nthati ngue'a desde bi 'müi ya mi njabu. Nehe 'büi ma'ra ya 'ñøhø hingui tsa da nthati ngue'a nu'ü 'mefa ja xa njabu. Ne 'büi ma'ra ya 'ñøhø hingui nthati ngue'a ma'na ri ho da mepabi Ajuä to'o ra Ndä de mahets'i. Nu'a tó'o tsa da hñani nuna ts'ofona, dá hñani.

Ra Jesu bi japa ya batsi

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

13 Nepü bá ts'impabi 'raya zi batsi ra Jesu pa da hñuxa yá 'yε ja gue'ü ne da 'yapa Ajuä da jap'ü. Pe nuyá nxadi bi züi nú'ü to'o mri zi ya zi batsi.

14 Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Hophü da 'ñehe ya zi batsi, oguí hacuabihü da 'ñe da zücagui, ngue'a gatho nú'ü to'o 'büi ja rá hmanda Ajuä go gue'ü nja ngu nuya ya zi batsi.

15 Y nu mi uadi ra Jesu bi hñuxa yá 'yε ja ya zi batsi, nu'á bi ma de guehni.

'Nara basja'i mrá rico bi ñäui ra Jesu

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

16 'Mefa bi 'ñe 'nara basja'i pa da 'yøt'tua 'nara nt'ani ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Nu'i Xahnate, 'nagrá hoja'i, ¿te 'bε da za ga øt'e pa da za ga pe'tsa ra te pa nzantho?

17 Bi dadi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—¿Hanja guí engui gue drá hoja'i? Hønse Ajuä go gue'a ra hoja'i. Pe nu'bü guí ne gui pe'tsa ra te pa nzantho, 'yøt'a gatho nú'a ri manda Ajuä.

18 Bi dadi ra basja'i ne bi 'ñena:

—¿Te ma hmanda'ü?

Ra Jesu bi 'ñembi:

—Oxqui hñote, oxqui nzinga medinthati, oxqui mpe, oxqui juxa ya nc'uamba. ¹⁹ Uмба ra t'equ'ei ri dada ne ri nana ne su'u, madi ri miqu'eiui ne gui su ngu grí nsu sehe.

²⁰ Bi dadi ra basja'i ne bi 'ñembi:

—Desde stá mbatsi stá øt'a gatho núya guí xiqui. Xibya, ¿te ma'na ri 'bedi ga øt'ebya?

²¹ Nepu ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'bu guí ne gui 'bui xá hño, grí ma bá pa gatho nú'a guí pe'tsi ne hecua ya hyoya, pa njabu da za gui hñanga 'nari danga thaha nuni mahets'i. Nepu bá ehe gui tengagui.

²² Nu mi 'yøde njabu nú'a ra basja'i bi ma xi mi tu rá mai ngue'a xi mrá rico.

²³ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi yá nxadi:

—Xi majuaní xi xá hñei da yut'a 'nara rico ja rá hmanda Ajuá. ²⁴ Xi majuaní dí xi'ahu gue ma'na xá hñei da yut'a 'nara rico ja rá hmanda Ajuá que da thogui 'nara cameyo ja rá gu 'nara 'yofri.

²⁵ Y nu mi 'yøde njabu ya nxadi xi bi 'yø ne bi 'ñena:

—Nu'bu njabu, ¿to'o ja da za da mpøhø?

²⁶ Ha ra Jesu bi nhyandui yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Co yá mfenise ya ja'i hingui tsa da mpøhø, pe co rá ts'edi Ajuá ha, hinte rá hñei.

²⁷ Nepu ra Pedro bi 'ñembi:

—Nu'i guí padi gue nuje stá tsoguihe gatho nú'a te ndí pe'tshe pa ga ten'ahe. Nu'bú ¿te ma thaha ma ga hñhe 'mefa?

²⁸ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Xi majuañi dí xi'ah_u gue nurá ñoho ra 'm_ui nu sta yopa 'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i pa da manda co rá nsunda, nu'bú gue'b_u nú'ah_u xcá tengaguih_u ma da thux'ah_u gui mandah_u nehe nú'u 'ret'amayoho ya 'm_ui de Israel. ²⁹ Y gatho nú'u to'o xa zogui yá ngu o yá cu o yá nju o yá dada o yá nana o yá 'behña o yá batsi o yá hai po rá nguecagui, nu'ú ma da hñanga ma'na nthebe rá ndunthi de nú'a xa zogui, ne ma da 'm_ui pa nzantho. ³⁰ Ha nu'u tó'o ya danguibya, nura pa'a ma da notsi'u, ha nu'u tó'o ya notsibya, nura pa'a ma da ndangui'u.

20

Ra 'bede de 'raya mēfi bi yut'a mi xudi, ma'ra mi nde ma pa, ha nu ma'ra mi nde

¹ Nurá hmanda Aju_a ma ga hyecuah_u ngu 'nara me ua'obxi. Nura me ua'obxi'a xi mi pe'tsa ndunthi ya ua'obxi. Ne 'nara pa xi 'nitho bi ma bi hyonga 'raya mēfi. ² Y bi gohui ra cohi nuya mēfi gue da gu'tuabi nú'a taha 'nara memapa. Nep_u bi mēhni da mpefi ja yá ua'obxi. ³ Y mi nzunga guto bi ma ma'na'qui bá hongga ma'ra ya mēfi ne bi zudi 'raya ja'i mi 'bahni ja ra tai mi otho yá 'bēfi. ⁴ Ne bi ñembabi: “¿Ha hinguí ne gui faxcah_u ra 'bēfi ne ga ju't'ah_u nú'a rí 'ñepi gui taha?” Nep_u nu'ú bi mēui 'bestho. ⁵ Nep_u mi nde ma pa nura 'ñøhø bi ma ma'na'qui bá hongga ma'ra ya mēfi, nep_u ngu nzunga hñu bi yopa ma ma'na'qui bá tsi ma'ra ya mēfi ne bi ncohui da gu'tui nú'a rí 'ñepi. ⁶ Ngu nzunga cat'a bi ma ma'na'qui ne bi nthēui ma'ra ya ja'i mi otho yá 'bēfi ne bi ñembabi:

“¿Hanja guí 'bathua gatho ra pa? ¿Ha gue otho ri 'befihua?” ⁷ Nu'ú bi dadi ne bi 'ñembi: “Ngue'a hinto xa 'racje ra 'befi.” Nura hmu bi 'ñembabi: “Nu'bú faxcahua ra 'befi nepu ga ju't'ahua nú'a rí 'ñepi gui taha.” ⁸ Ha nu mi yu ra hyadi nura hmu bi 'ñemba ra 'betri: “Zohna gatho ya mēfi, ne gatho gui ju'tuabi maxøgue 'na pa. Ju'tuabi 'mēt'o nú'ua bi yut'a 'mēfa, nepu 'mēfa gui ju'tuabi nú'ua bi yut'a rá mudi.” ⁹ Ha nu mi zøhø nú'ua xqui yut'a ra 'befi nzunga cut'a nde, nu'ú bri ju'tuabi maxøgue 'na pa. ¹⁰ Ne mi zøhø nú'ua xqui yut'a ra 'befi desde mi xudi, nu'ú mi hu yá mui gue ma xa dahā ma'na ndunthi, pe nu'ú bri ju'tuabi mahyεgui ngu nú'ua xqui yut'a mi nde. ¹¹ Y nu mi hñanga yá thaha, xi bi bø yá cue co ra hmu, ¹² ne bi 'ñembi: “Núyá bi yut'a 'mēfa ne hønse 'na ora bi mpefi ne gá ju'tuabi ngu nú'a dí tãhe, ha nuje xi stá mpehe gatho ra pa co ra pahyadi.” ¹³ Nu'bú ra hmu bi 'ñembabi 'na de gue'ua: “Xi'ague, ¿ha gue dí ø't'a 'nara nts'o'mui? ¿Ha gue hindá cohu ra cohi gue ga ju't'a nú'a taha 'nara memapa? ¹⁴ Hñaxa nú'a rí 'ñe'a'i y grí ma. Nuga dá ju'tuabi núyua bi yut'a 'mēfa ngu nú'a gá taha ngue'a dá ne dá øt'e njabua. ¹⁵ ¿Ha go ma gui hñagaguigue nú'a ga ne ga øt'e co ma boja? ¿Hanja grí hyøcuabi rá thaha ri mimēfiui ngue'a nuga drá hoja'i con guehyu?” ¹⁶ Ngue'a nu'ua dri 'befa go gue'ua dya mudi, y nu'ua ya mudi go gue'ua da 'mēfa. Ndunthi da ts'ofu, pe ts'utho nú'ua xa thahni.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Nepu ra Jesu bi ma pa Jerusale, ne de má 'ñu bi 'ueque 'nambu nú'ua 'ret'amayoho yá nxadi pa bi

umba nt'øde ne bi 'ñembi:

¹⁸ —Pah_u gue nu xcrá tsøñh_u Jerusale, ja ma dra j_uni Nú'a To'lo bi e bi Nja'i, ne dra t'ent'ua ja yá 'yε ya ndā gá macjā ne ya xahnate de ra ley, ne nu'ú ma da hyøxa ra thai pa da tho. ¹⁹ Nep_u ma da 'yent'ua ja yá 'yε nuya ja'i hingyá xodyo pa da 'yø'tua ra nt'eni ne da 'na'mbi, ne da pont'i, ne ja da duni, pe rá hñupa ma da yopa nte'a ma'na'qui.

Rá nanā ra Cobo ne ra Xuua bi 'yapa 'nara favo ra Jesu

(Mr. 10:35-45)

²⁰ Nep_u rá nanā ra Cobo ne ra Xuua yá t'_u ra Sebedeo, bá 'ñoui yá t'_u hab_u mi 'bai ra Jesu ne bi ndandiñahmu pa da 'yadi nú'a mi beni da 'yadi nú'a ra 'behña. ²¹ Nu'bú ra Jesu bi 'ñemba nura 'behña:

—¿Te rá 'bε guí ne gui 'yadi?

Nep_u ra 'behña bi dādi bi 'ñena:

—Dí ne gue nuya yoho ma t'_u da hñudi con gue'e nu xcrí ndā, 'na da hñudi ja ri 'ñei ha nu ma'na ja ri ngaha.

²² Nu'bú ra Jesu bi dātuabi nú'a ra 'behña ne bi 'ñemba ra Cobo ne ra Xuua:

—Nixi guí pah_u nú'a guí ah_u. ¿Ha guí hanth_u gui tseth_u ya ts'othogui ngu nú'a ma ga tsetiga?

Nu'ú bi dādi:

—Haha, da za ga tsethe nehe.

²³ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Xi majuani ma gui thoh_u nehe ya ts'othogui ngu nú'a ma ga thoguiga, pe nu'a guí neh_u gue gui hñudih_u ja ma 'ñei ne ja ma ngaha, hingo tsa ga māngá. Numa Dada ha, go gue'a tsa da mā ne pādi to'o ma da umbabi nuya hudi'ū.

24 Nu mi badi nú'ú má 'ret'a ya nxadi de nú'a te xqui 'yadi nú'ú má yoho ya nxadi mri ncu, nu'bú bi bø yá cue'ú co nú'ú yoho mri ncu. 25 Nep_u ra Jesu bi zofo yá nxadi ne bi 'ñembi:

—Guí pah_u gue nuya nda de ja ya hnini, nu'ú go ri dama 'ñexase pa da manda gatho ya ja'i, nehe nuyá mfats'i'ú øt'e njab_u nehe. 26 Pe nu'ah_u oxqui njah_ub_u. Ngue'a 'b_u 'na de gue'ah_u gui neh_u gui ndanguih_u, mahyoni gui 'mεgo_u. 27 Ha nu'a tó'o ne gue go dra madi de gue'ah_u, nu'á go gue'a mahyoni da 'mεgo. 28 Gui njah_u ngu Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nú'á himbá ehe pa da 'ñe ya 'βεgo, nu'á bá ehe pa go bi 'mεgo, ne pa da unga rá te pa da pumba yá ts'oqui ya ja'i.

*Ra Jesu bi 'yøthe yoho ya goda
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)*

29 Y de mi bonga de Jericó ra Jesu co yá nxadi, xi ndunthi ya ja'i bi deni'ú. 30 Y de má 'ñu mi huhni yoho ya zi goda. Ha nu mi 'yøde'ú gue mi pani ra Jesu, bi mafi ne bi 'ñembabi:

—Nu'i Ndada, rá T'ú'i ra nda Davi, huegaguihe.

31 Ya ja'i bi go'tuabi yá ne pa ya hinda sigui da mafi hmaha. Pe nu'ú ma'na xi mi mafi ne mi ena:

—Nu'i Ndada, rá T'ú'i ra nda Davi, huegaguihe.

32 Nu'bú ra Jesu bi 'mai ne bi 'ñembabi:

—¿Te 'βε guí ne ga øt'ah_u?

33 Nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Dí ne gui xoga ma dahe, Ndada.

34 Nu'bú ra Jesu xi bi huequi'ú, ne bi hñu'tsua yá 'yε ja yá da, ne nu'ú 'bestho bi xo yá da ne bi hyandi. Nep_u nu'ú bi deni'a.

21

Ra Jesu bi yut'a Jerusale

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Nu mi zøni ra Jesu co yá nxadi nuni Betfagué ja rá ua ra t'øhø 'bo Olivo ya mi guetb_u pa Jerusale, nú'á bi mehna yoho yá nxadi da 'mæt'o, ² ne bi 'ñembabi'ü:

—Rí maha pa nuna t'üca hnini bí jani. Ha nu xcrí tsøñh_uni ma gui ts_uh_uni 'nara zi burru di thatni ne dri zi rá b_utsi. Xcrí ts_uh_u güi xo'th_u ne güi tsincah_u gatho yoho. ³ 'B_u di 'b_up_u 'na, ne da nja te da xi'ah_u, 'ñembabi'ü njaua: “Ra zi Hmu bí honi.” Nu'bú nura ja'i 'bestho da ho'ah_u güi tsincah_u.

⁴ Gatho bi njab_u pa bi nja ngu xqui m_unga rá 'mehni Aju_u bi 'ñena:

⁵ Rí maha Jerusale nú'a ra hnini thu'mbabi nehe gue rá thuhu Sion, ne xiph_u ya mengu de guehni:

“Ndi hyanth_u bra 'ñehni ri Ndah_u, e da z_u'ah_u, ne hingrá 'ñets'i ngue'a bra tøgue 'nara zi t'übru rá b_utsi 'nara burru nú'a ya pa ra ndu.”

⁶ Nu'bú yá nxadi bi ma ne bi 'yøt'a nú'a xqui 'b_uepabi. ⁷ Nep_u bá tsimpabi nú'a ra zi burru mri 'ñoui rá b_utsi. De guehni ya nxadi bi xi'tsua yá pat'i'ü, nep_u ra Jesu bi tøgue. ⁸ Y nura hmuntsja'i, 'ra mi hanca yá pat'i pa mi pøgue ja ra 'ñu, ha nu ma'ra mi tot'a ya 'yeza pa mi pøgue nehe ja ra 'ñu. ⁹ Ne ndunthi mri 'bet'o ne ndunthi mi 'b_uefa, mi mafi'ü ne mi ena:

—¡Xá nsunda rá 'ñehe rá T'ü ra nda Davi! ¡Aju_u da japi núni xpá mehni pa da nda ja guecj_u! ¡Xá nsunda Aju_u bí 'b_ui mahets'i!

10 Y ngu bi yʌt'a ja ra hnini Jerusale xi bi nthøxni ya ja'i ne mri 'ñémbabi'ʌ 'na ngu 'na:

—¿To'oni 'bʌ?

11 Nu'bú nú'ʌ to'o mi dɛni, bi dadi ne bi 'ñena:

—Nuni go guehni ra Jesu rá 'mehni Ajuʌ ne ra me Nasare de Galilea.

*Ra Jesu bi 'yenga nú'ʌ mri mpa mbo ra ndanija
(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)*

12 Nepʌ ra Jesu bi yʌt'a ja ra ndanija, ne bi 'yeni gatho nú'ʌ to'o mri mpa ne mri ntai, ne bi pʌnts'ua yá mexa ya mpataboja, ne bi pʌnts'ua yá thuhni ya ma domitsu. 13 Y bi 'ñembabi:

—Xa nt'ofu gue ma ngu ra ngu dega sɔcambeni, pe nu'ahú xɔ́ 'yøt'athohʌ ra ngu dega mfe.

14 Ne mi 'bʌhni 'raya goda ne ya doua ja ra ndanija. Nú'ú bi joni habʌ mi 'bai ra Jesu, y nu'á bi 'yøthe'ʌ, ne bi 'ñani. 15 Ha nuya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley bi hyanda nuya danga t'øt'e bi 'yøt'a ra Jesu. Ne bi 'yøde nuya bʌtsi mi mafi ja ra ndanija ne mi eñ'ʌ: “¡Xá nsunda rá 'ñehe rá T'ʌ ra nda Davi!” Nu'bú nuya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley xi bi bø yá cuɛ'ʌ. 16 Ne bi xipabi ra Jesu bi 'ñembi:

—¿Ha gue hinguí øde nú'a te m̄anga nuyʌ ya bʌtsi?

Nu'bú ra Jesu bi datuabi'ʌ ne bi 'ñembi:

—Haḡa, dí øde. Xi nu'ahʌ ¿ha gue hinxcá hñe'thʌ ja ra Maça T'ofu habʌ ena njaua?:

Asta ya bʌtsi ne ya 'uene nú'ʌ tsʌtho,

Ajuʌ bi 'yøt'e pa bi xɔcambeni'a xi xá hño.

17 Nu'bú ra Jesu bi zoguini ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley, ne bi ma Betania pa ja bá oxini.

*Ra Jesu bi japi bi 'yot'a 'nara 'bai gá igo
(Mr. 11:12-14, 20-26)*

¹⁸ Rá hyax'a bi menga pa Jerusale, ne de má 'ñu bi z_u ra thuhu. ¹⁹ Y ja rá hyo ra 'ñu bi hyandi mi 'bahni 'nara 'bai gá igo, ne bi ma pa hab_u mi 'bai pa bi hyonga 'raya igo pa da zihma, pe hinte mi togue ni 'na, hõnse yá xi mi c'amtho. Nu'bú bi 'ñembabi ra 'bai gá igo:

—Hinhya'm_u ma da nogue ri igo.

Y 'bestho nura ora'a bi 'yot'a nú'a ra 'bai gá igo. ²⁰ Y nu mi hyanda ya nxadi nú'a xqui nja, xi bi 'yø ne bi 'ñemba ra Jesu:

—¿Hanja 'bestho bi 'yot'a nuna 'bai gá igo?

²¹ Ra Jesu bi dātuabi ne bi 'ñembi:

—Xi majuani dí xi'ah_u, 'b_u xi gri pe'tsh_u ndunthi ra jamfri ne hingri duh_uh_u, nu'bú da za gui 'yøth_u ya t'øt'e ngu núna dá øt'e. Nehe da za gui 'ñemf_u nuna ra t'øhø da mponi rí ma pa ja ra ndehe, ne da mponi. ²² Gatho nú'a gui 'yadih_u ne guí camfrih_u, gatho da za gui hñañh_u.

*Ra Jesu bi t'ambabi te ma nsequi mi ha
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)*

²³ Nep_u ra Jesu bi yut'a ma'na'qui ja ra ndanija Jerusale, ne bi nxahnate. Y nura ora mi xahnate, bi joni hab_u mi 'bai'a yá ndaxjua nda ya xodyo ne ya nda gá macja, ne bi 'yambabi:

—¿To'o rá 'mehni'i pa gui 'yøt'a nuya ya t'øt'eya? ¿To'o bi 'ra'a nsequi pa gui 'yøt'a njab_u?

²⁴ Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi'u:

—Nequi ma ga øt'ah_u 'nara nt'ani. Nu'b_u gui xicj_u, nequi ga xi'ah_u to'o rá 'mehnigui pa dí øt'a

njaua. ²⁵ Xi nú'a ra sistehe mi øt'a ra Xuua Xi'tsate, xi'a çto'o go bá pēhn'a, Ajuā o ya ja'i?

Nu'bú nu'ú bi mudi bi 'ñámbase'u ne mri 'ñémbabi:

—¿Te ga thátuahúbya? Nu'bú ga emfú gue Ajuā go bá pēhni, nu'bú nu'á da 'ñengaguihú: “Nu'bú çhanja hingá camfrihú nú'a mi mañ'a?” ²⁶ Ha nu'bú xi ga emfú gue ra Xuua go bá pēhna ya ja'i, nu'bú nu'ú da nja te da 'yøtcáhú, ngue'a gatho'u beni gue ra Xuua go mrá 'mēhni Ajuā.

²⁷ Nu'bú ya ndā gá macjā ne ya ndaxjua ndā bi dātuabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Hindí pāhe.

Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nequi hinga xi'ahú to'o bá pēncagui pa dí øt'a nuya ya t'øt'e.

Ra 'bede de yoho ya t'u bi 'behna 'befi

²⁸ Nepú ra Jesu bi yopa 'ñembabi ya ndā gá macjā:

—¿Te guí nuhmaguehú? 'Nara 'ñøhø mi p'e'tsa yoho yá t'u, ne bi 'ñemba 'na de gue'u: “Rí ma ra 'befibya ja ra uá'obxi.” ²⁹ Nu'bú nura t'u'a bi dadi ne bi 'ñena: “Hina, papá, hinga ma.” Pe 'mefa bi ntsø'mse ne bi ma ra 'befi. ³⁰ Nepú ra dada bi 'ñembabi nú'a ma'na rá t'u: “Rí ma ra 'befibya ja ra uá'obxi.” “Hāhā, papá, ga ma”, bi 'ñembi. Pe nixi himbi ma. ³¹ Hangué de ri yoho ya t'u, çnda'a gue'a bi 'yøtua nú'a bi 'bepabi rá dada?

Bi dadi ya ndā gá macjā ne bi 'ñena:

—Nú'a ra t'u bi mēhna rá mudi.

Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Xi majuani dí xi'ahú gue ya daga 'yøt'ats'oqui ne ya ts'oja'i go gue'u ri 'bet'o que gue'ahú pa da yut'a ja rá hmanda Ajuā. ³² Ngue'a ra Xuua

Xi'tsate bi 'ñehe bi 'ñu't'ah_u ra hñoja'i, pe nu'ahú hingá ne gá camfrih_u nú'a bi mañ'a. Pe nuya daga 'yøt'ats'oqui ne ya ts'oja'i, nu'ú ha, bi gamfri nú'a bi mąnga ra Xuua ne bi ñobri'u. Pe nu'ahú masque gá hyanth_u bi ñobri'u, pe hingá ne gá ñobrih_u y nixi gá camfrih_u nú'a bi mañ'a.

Ra 'bede de ya ts'omɛfi

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ Nep_u ra Jesu bi yopa 'ñemba ya nda gá macja:

—'Yøh_u ma'na ra 'bede ma ga xi'ah_u: Mi 'b_u 'nara 'ñøhø xi mi pe'tsa ndunthi ya hai, y nuya hai'u ja bi gaxni ndunthi ya obxi ne bi guts'i. Nep_u ja bi hyocni yoho ya ngu, 'na pa hab_u da the'ma ra ngui gá obxi, ha nu'a ma'na pa ra dø'ma huahi.

Y nep_u bi umba hñandi yá uá'obxi 'rayá mɛfi. Nep_u nu'á bi ma yab_u. ³⁴ Ha nu mi nja ra nth_uqui, nura me uá'obxi bi mɛhna 'rayá 'bɛgo pa da c'a'tsa ya hyanthuahi pa da hñanga nú'a made mri 'ñepabi. ³⁵ Pe nú'u ya hyanthuahi bi gumpa yá 'bɛgo ra me uá'obxi, 'na bi na'mbabi, nu ma'na bi hyo, ha nu ma'na bi tɛdo. ³⁶ Nep_u rá ño'qui, ra me uá'obxi bi mɛhna ma'na ndunthi yá 'bɛgo, pe nehe'u bri jab_u ngu bi t'ø'tuabi nú'u yá madi.

³⁷ Rá ngats'i ra me uá'obxi bi mɛhnasɛ rá t'u ne bi 'ñena: “Numa t'u ha, ma da t'øte.” ³⁸ Pe nu mi hyanda ya hyanthuahi nura t'u, nu'ú bi 'ñémbi 'na ngu 'na: “Nuni go guehni ma da ts'ocuabi ya hai. Maha ga hoh_u pa go ga coh_u nuya hai.” ³⁹ Nu'bú ya hyanthuahi bi g_u ra t'u ne bi g_uqui de ra uá'obxi, ne bi hyo.

⁴⁰ Xi nura me uá'obxi, ¿te ma da 'yø'tuabi nú'u ya hyanthuahi nu sta yopa mengui ja rá hai?

41 Nu'bú ya nda gá macja bi dadi ne bi 'ñena:

—Ra me ua'obxi hinda hueca nuya ts'oja'i. Ma da hyo'ua, y nuya ua'obxi ma da umba hñandi ma'ra yá mēfi. Ne nu'ú ha, ma da umba ra me ua'obxi made nú'a rí 'ñepabi.

42 Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi ya nda gá macja:

—Ha gue hinxcá hñe'thu ja ra Maca T'ofu nú'a mi manganá rá 'mehni Ajuá ma'met'o ne bi 'ñena:

Nú'a ra do bi fothmabu 'na lado nuya hyøngu, nubya gue'a ra mudi do de rá nija Ajuá.

Y nuse'a go bi megui nura do'a pa da hyø rá nija, ne dí hanthu gue xi rá nsunda nú'a bi 'yøt'e.

43 Hangue dí xi'ahu gue ma da than'ahu nú'a ra ts'edi guí pē'tshu pa guí cūthmahu ja rá hmanda Ajuá, ne ma go da t'umbabi ma'ra ya ja'i nú'u to'o ma da 'yøt'ua nú'a da 'bepabi Ajuá. 44 Nu'a tó'o da fe'tsa nura do'a da cuent'ua yá ndo'yo, y nu'a tó'o da ze'mi da qu'e'ti.

45 Y nu mi 'yøde ya nda gá macja ne ya fariseo nuya ya noyaya, nu'ú bi unga nguenda gue go mi sipabi'ua. 46 Hangue nu'ú mi ne da gūhma ra Jesu, pe mi tsu ya ja'i ngue'a nuya ja'i mi beni gue ra Jesu go 'nará 'mehni Ajuá.

22

Ra 'bede de ra nthati

1 Ra Jesu bi yopa zofo ya nda gá macja ne ya ndaxjua nda, ne bi xipa ma'na ra 'bede, ne bi 'ñembi:

2 —Ra Nda de mahets'i ma ga hyecuahu ngu 'nara nda bi 'yøt'a 'nara ngo ngue'a bi nthata rá t'ua. 3 Bi mehna yá 'bego pa da tsi nú'u mi thø'mi da

'm_u ja ra ngo. Pe nu'á himbi ne bi 'm_uhni. ⁴ Nep_u nú'a ra nd_a bi m_ehna ma'na'qui ma'ra yá 'b_ego ne bi 'ñ_em_bi: “Bá xiph_u nú'u to'o dí t_ø'mhe gue ya stá hñocje, ne ya stá hohe ya ndamfri ne ma'ra ya hnoca mbo'oni. Ya gatho xa nthoqui, 'ñ_em_fu da 'ñ_ehe ra ngo.” ⁵ Pe nú'u to'o mi th_ø'mi hingo bi jamasu nú'a bi xipa nuya 'm_ehni, 'na bi mada ra 'b_efi ja yá hu_ahi, ha nu ma'na bi ma da nu rá 'b_efi ja ra hnini, ⁶ ha nu ma'ra bi g_umpa yá 'm_ehni ra nd_a, bi na'mbi nep_u bi hyo.

⁷ Ha nu mi b_adi ra nd_a nú'a te xqui t'ø'tuabi yá 'm_ehni, xi bi b_ø rá cu_e. Hangu_e nu'á bi m_ehna yá soldado pa bi hyo nú'u ya hyote, nep_u bi ts'a'tuabi yá hnini'_u. ⁸ Nep_u ra nd_a bi 'ñ_em_babi yá 'b_ego: “Ya ja gatho pa ra ngo, pe nú'u to'o ndí t_ø'mi himbi ne bi 'ñ_ehe, bi nts'oc'baha. ⁹ Hangu_e nubyá grí maha ja ya d_a'ñ_u, ne bá tsih_u gatho nú'u gui tsuh_ub_u.” ¹⁰ Nu'b_u bi ma ya 'b_ego bá munts'a gatho nú'u bi z_adi ja ya 'ñ_u, ya ts'o'm_ui ne ya hoj_a'i. Njab_u bi ñuxa nura d_anga ngu hab_u bi nja ra ngo.

¹¹ Nu'b_u ra nd_a bi y_ut'a mbo hab_u mi ja ra ngo pa bi z_engua nú'u xqui z_øh_ø. Ne bi hyanda 'na mi 'b_uhni nú'a hinxqui hye ra he dega ngo. ¹² Hangu_e nu'á bi 'ñ_em_babi: “Amigo, ¿hanja gá cat'iua hingá he nú'a ra he dega ngo?” Pe nu'á hinte bi d_adi. ¹³ Nu'b_u ra nd_a bi 'ñ_em_babi yá 'b_ego: “Th_a'tuah_u yá ua ne yá 'y_e nuna ja'i, ne bá f_øth_ub_u m_øte ja ra 'b_exuui pa ja dí nzonini ne ja dí gustri yá ts'i.”

¹⁴ Nu mi uadi ra Jesu bi metuabi ra 'bede'_u bi 'ñ_em_bi:

—Ngue'a ndunthi da ts'of_o, pe ts'utho nú'u xa thahni.

Ra Jesu bi ma de ra boja nú'a adi ya nda de ya hnini

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ Nu'bú nu mi 'yøde ya fariseo nuya noyaya, nu'ú bi njũqui pa bi mambi hanja da za da xaxa ra Jesu dega noya. ¹⁶ Nu'bú bi mēhna yá mfats'i'ũ mahyεgui co 'rayá mfats'i' ra nda Erode pa bá ø'tua 'nara nt'ani ne bi 'ñembi:

—Xahnate, dí pahe gue nu'i guí mangua nú'a majuani, ne guí udi xi xá hño rá noya Ajuá, ne hinto guí tsu, nixi guí huahna ya ja'i. ¹⁷ Hangue dá e ga an'ahe te guí xicje, ¿ha gue xá hño ga juthe nú'a ra boja adi ra nda Cesa, o hina?

¹⁸ Pe ra Jesu bi batuatho yá ts'omfeni'ũ, hangue bi 'ñembi:

—Nu'ahú 'nagyá yohmihũ, ¿pa te guí xaxcahũ?

¹⁹ 'Ñutcahũua nú'a ra boja adi ra nda Cesa.

Nu'bú nu'ú bi 'ñutuabi nú'a ra boja mi adi. ²⁰ Ha ra Jesu bi hyandi bi 'ñembabi:

—¿To'o rá c'oi núna huxcua ja ra boja, ne te rá 'be mangua?

²¹ Ha nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—Rá c'oi ra nda Cesa.

Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Umfũ ra nda Cesa nú'a rí 'ñepabi'a, y nehe umfũ Ajuá nú'a rí 'ñepabi.

²² Nu mi 'yøde njabũ'ũ, xi bi 'yø nts'edi. Nepũ bi zohni ra Jesu, bi ma'ũ.

Ya saduceo bi yamba ra Jesu de rá ñoho ra te
(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ Nú'a ra pa'a, bi zøhø habũ mi 'bũ ra Jesu 'raya saduceo nú'ũ mi camfri gue hinda yopa nte nú'ũ xa du. Nu'ú bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

24 —Xahnate, ra Moise bi ma gue 'b_u 'nara 'ñøhø da du ne hinda zogui ni 'nará b_{atsi}, nu'b_u 'na de gue nú'_u yá cu nú'_a ra 'ñøhø bi du da nth_{atui} nú'_a ra 'b_{ehñ_a} bi gohi sehe pa da pøtua rá 'bai ndu rá cu, ne da m_e'tsua ya b_{atsi} pa da thu'mbabi rá thuhu ndu rá cu. 25 Nuje dá pahe yoto ya 'ñøhø mri ncu, nu'_a rá m_udi bi nth_{ati} pe 'm_efa bi du, ne himbi zocuabi ni 'nara b_{atsi}. Nep_u 'm_efa nurá 'b_{ehñ_a} bi nth_{atui} 'nará cu ndu rá d_{ame}. 26 Nehe bi du nú'_a rá ñoho ra 'ñøhø, nehe nú'_a rá hñu, ne bi njab_u gatho nú'_u yoto ya 'ñøhø bi nth_{atui} 'nadra 'b_{ehñ_a}, ne 'm_efa bi uadi bi du 'rama'na gatho nú'_u yoto. 27 Y rá ngats'i bi du ra 'b_{ehñ_a} nehe. 28 Nu'b_u xi sta yopa nte gatho nú'_u xa du, ¿to'o xi majuani drá 'b_{ehñ_a} nú'_a ra 'b_{ehñ_a} bi nth_{atui} gatho nú'_u yoto ya 'ñøhø mri ncu?

29 Nu'b_u ra Jesu bi d_{atu}abi ne bi 'ñ_em_{bi}:

—Xi xá nts'o ri mfenih_u ngue'a hinguí pah_u ra Maça T'of_o nixi rá ts'edi Aju_a. 30 Ngue'a nura pa da yopa nte nú'_u xa du, ya hinda ma da nth_{ati} ya ja'i, ngue'a nu'ú ma da nja ngu ya enxe nú'_u bí 'b_ui mahets'i. 31 Pe de nú'_a rá ñoho ra 'm_ui, ¿ha gue hinxá hñe'th_u nú'_a bi m_{an}ga Aju_a ne bi 'ñ_ena?: 32 “Nuga go rá Aju_agui ra Abrá, ne ra Isaac, ne ra Cobo.” Aju_a go gue'a ra Aju_a de nú'_u te, hingue de nú'_u xa du. Hangue ra Abrá ne ra Isaac ne ra Cobo bí te ja rá thandi Aju_a.

33 Ne nu mi 'yøde ya ja'i nurá nt'utuate ra Jesu, xi bi 'yø.

*Ra hm_{anda} nú'_a ma'na ra dangui
(Mr. 12:28-34)*

³⁴ Nu mi badi ya fariseo gue ra Jesu xqui go'tua yá ne ya saduceo, nu'bú bi munts'i'ú pa da nu te da 'yøt'e. ³⁵ Nepu 'na de gue'ú mrá xahnate de ra ley bi ma bá xaxa ra Jesu, bi 'yø'tua 'nara nt'ani ne bi 'ñembi:

³⁶ —Xahnate, ¿nda'a gue'a ra hmanda ma'na ra dangui de gatho nú'ú ya hmanda huxa ja ra ley?

³⁷ Ha ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembi:

—“Mađi Ajuá ri Hmu con gatho ri mai, con gatho ri ts'edi, ne con gatho ri mfeni.” ³⁸ Nuna go guehna xi ra dangui ne ra mađi hmanda. ³⁹ Y nurá ñoho ra hmanda ngut'atho, nú'a ena gui mađi ri miqu'eiui ne gui su ngu grí nsu sehe. ⁴⁰ Ne gatho nú'a bi mąnga ra Moise ja ra ley, ne nú'a bi mąnga ma'ra yá 'mehni Ajuá, ne nuya yoho ya dąnga hmanda, go ri 'natho.

¿Ha gue ra Cristo go rá t'ú ra nda Davi?

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ De mi 'buhnitho ya fariseo, ra Jesu bi 'yø'tuabi 'nara nt'ani nehe, ⁴² ne bi 'ñembabi:

—Xi'ahú, ¿te xi guí mañhú de ra Cristo rá 'mehni Ajuá nú'a ma da nda? ¿To'o guí emfú gue rá t'ú'a?

Ya fariseo bi dadi ne bi 'ñena:

—Rá t'ú ra nda Davi.

⁴³ Nepu ra Jesu bi 'ñembabi'ú:

—Nu'bú ¿hanja ra Davi po rá ts'edi ra Maça Ndađi bi ma gue ra Cristo go gue'a rá Hmu? Ngue'a ra Davi bi 'ñena:

⁴⁴ Ajuá ra Dada bi 'ñembabi ma zi Hmu:

“Bá ehe gui hñudiua ja ma 'ñei asta hinga tsiñ'a'i gatho ri ncontra pa da gohi'ú de nja'ti ri ua.”

45 Ha nu'bu go drá t'uhma ra Davi nura Cristo, nu'bu zhanja bi 'ñenga ra Davi gue go rá Hmu?

46 Nu'bu ya fariseo himbi za te bi dadi, y desde ra pa'a ya ni 'na de gue'u himbi za bi 'yø'tua ma'ra ya nt'ani ra Jesu.

23

Ra Jesu bi ma de yá ts'o'bɛfi ya fariseo ne ya xahnate de ra ley

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Nepu ra Jesu bi zofu yá nxadi ne ra hmuntsja'i ne bi 'ñembabi:

² —Nubya ya fariseo ne ya xahnate de ra ley u't'a'ihu te rí bõni da mangu ra ley nú'a bi 'yofu ra Moise. ³ Hangu gatho nú'a da xi'ahu'u 'yø'tehu, ne ostí ma da zabi'ihu gui 'yøthu. Pe nehe oxqui tenbahu yá ts'o'bɛfi'u. Nu'a udi'u gue'a xá hño, pe nu'ú hingo øt'e nú'a udi'u. ⁴ Nu'ú tutua ya ja'i ya 'bats'i xi xá hñu, pe nu'ú ni ts'u yá mfats'i. ⁵ Nu'ú øt'a yá 'bɛfi ja yá thandi ya ja'i pa da pønga yá hmi, asta cueta ya t'ofu ja yá de ne tsuta ya pants'a xifri ja yá 'yɛ y ja xa nt'ofoni 'raya xeni de ra Maça T'ofu, ne nuyá he ma'na xá ma de yá he ma'ra ya ja'i pe yá nt'ets'itho. ⁶ Nu'ú de ja 'nara ngo ri ho da hñudi ja ya mudi hudi pa da ñuni, ne ri ho da hñudi ja ya hoga hudi nuni ja yá nija pa da t'e'tsua yá nsu. ⁷ Nu'ú ri ho dra zenjua ja ra tai co ndunthi ra t'equ'ei, ne ri ho da t'embabi gue go gue'u xi ya hoga xahnate.

⁸ Pe nu'ahú oxqui hohu to'o da 'ñe'ts'a ri nsuhu da 'ñeñ'ahu gue go gyá xahnatehu, ngue'a gatho'ihu grí ncuhu, ne 'natho ri xahnatehu 'bui,

y nú'á go gue'a ra Cristo nú'a to'o bá pɛhna Ajuá pa da ndá. ⁹ Y nixi nú'ɛ to'o xahn'a'ihɛ nuua ja ra ximhai, oxqui emfɛ gue go gue'ɛ ri dadahɛ, ngue'a 'natho ri Dadahɛ 'bɛi, y nú'á go gue'a bí 'bɛi mahets'i. ¹⁰ Y nixi oxqui ma gui hohɛ da t'eñ'ahɛ gue go gyá ndahɛ, ngue'a 'natho ri ndahɛ 'bɛi, y nú'á go gue'a ra Cristo nú'a to'o bá pɛhna Ajuá pa da ndá. ¹¹ 'Bɛ 'na de gue'ahɛ da ne to'o da ndangui, mahyoni go gue'a dri 'bɛgohɛ. ¹² Ngue'a nu'a tó'o ri 'ñexasɛbya, 'mɛfa da ua rá nt'ets'i, pe nu'a tó'o hingrá 'ñets'ibya, 'mɛfa go ma da t'e'tsua rá nsu ja rá thandi Ajuá.

¹³ ¡Nú'ahɛ xahnatehɛ de ra ley ne nú'ahɛ gyá fariseohɛ, 'nagya yohmihɛ, huecate'ihɛ ngue'a ma xi dra castiga'ihɛ! Xcá co'thɛ ra gosthi pa hinto da yɛt'a ja rá hmada Ajuá, nixi guí cɛthɛ, ha nixi guí hophɛ to'o da yɛt'i.

¹⁴ ¡Nú'ahɛ xahnatehɛ de ra ley ne nú'ahɛ gyá fariseohɛ, huecate'ihɛ ngue'a ma xi dra castiga'ihɛ! Xi grí xadihmahɛ ja ri nijahɛ ja yá thandi ya ja'i 'ñena hinte guí øthɛ, pe 'nagya yohmihɛ ngue'a guí hanbahɛ yá ngu ya 'bente viuda, hangue Ajuá ma'na ma da castiga'ihɛ.

¹⁵ ¡Nú'ahɛ xahnatehɛ de ra ley ne nú'ahɛ gyá fariseohɛ, 'nagya yohmihɛ, huecate'ihɛ ngue'a ma xi dra castiga'ihɛ! Nu'ahɛ grí mahɛua grí mahɛni guí hoñhɛ ya ja'i pa gui 'ñutuabihɛ nú'a ri jam-frihɛ, y nu'bɛ ya bi gamfri'ihɛ, nu'bá ma'na guí ts'ocuahɛ yá mfeni, ne ma'na ya gá 'yɛnthɛ ja ra nidu ngu nú'a habɛ grí maha nehe.

¹⁶ ¡Nu'ahá guí ne gui 'ñuhmahɛ ra 'ñu, pe nixi guí pahɛ habɛ grí maha nehe, huecate'ihɛ ngue'a ma

xi dra castiga'ih_u! Ngue'a guí eñ_h gue 'b_u 'nara ja'i da jura po ra nija, hinte ri muui nú'a bi jura. Pe 'b_u da jura po ra oro nú'a ja mbo ra nija, nu'bú ha, guí eñ_h gue ri muui nú'a bi jura. ¹⁷ ¡'Nagyá 'b_emfenih_u, ya xca 'b_eh_u ra 'ñu! ¿Nda'a ma'na ri muui, ra nija o nú'a ra oro ja mbo ra nija? Ra nija gue'a ma'na ri muui, ngue'a ja xra japini ra oro. ¹⁸ Nehe guí eñ_h gue 'b_u to'o da jura po ra ata hinte ri muui nú'a bi jura. Pe nu'b_u da jura por nú'a ra 'baha xa thuxa ja ra ata, nu'bú ha guí eñ_h gue ri muui nú'a bi jura. ¹⁹ ¡'Nagyá 'b_emfenih_u, ya ma'na xca 'b_eh_u ra 'ñu! ¿Nda'a ma'na ri muui, ra ata o nú'a ra 'baha xa thuxni ja ra ata? Ra ata gue'a ma'na ri muui ngue'a ja bri japini nú'a ra 'baha'a. ²⁰ Hangué nu'a tó'o ri jura po ra ata, hingue h_onse po ra ata ri jura, nehe ri jura po gatho nú'a ra 'baha xa thuxni nehe. ²¹ Ne nu'a tó'o ri jura po ra nija, hingue h_onse po ra nija ri jura, nehe ri jura po Ajuá ngue'a nu'a ja 'b_uhni'a. ²² Nu'a tó'o ri jura po mahets'i, hingue h_onse po mahets'i ri jura, nehe ri jura po rá hudi Ajuá ne por gues_e Ajuá ngue'a go gue'a rá hudi'a.

²³ ¡Nú'ah_u xahnateh_u de ra ley ne nú'ah_u gyá fariseoh_u, 'nagya yohmih_u, huecate'ih_u ngue'a ma xi dra castiga'ih_u! Nu'ahú guí 'uecj_u 'ret'a de ra b_exo pa Ajuá de nú'a guí tah_u 'b_u guí pah_u ra zi xac'ri, o ra zi ani, o ra zi cominu. Pe hingo guí øth_u nú'a ma'na mahyoni ngu m_anga ra ley, hinguí udih_u ra hoga'mui, nixi otho ri nthe cateh_u, ne hinguí øth_u nú'a guí mañh_u. ²⁴ Nu'ahú guí ne gui 'ñuhmah_u ra 'ñu, pe nixi guí pah_u hab_u grí maha nehe. Nu'ahú guí njah_u ngu 'nara ja'i nú'a faja ra

t'afi pa hinda tho ya t'uca zu'ue, pe sta zi, tut'atho ya danga zu'ue, y nixi bi za te 'be bi dut'i.

25 ¡Nú'ah_u xahnateh_u de ra ley ne nú'ah_u gyá fariseoh_u, 'nagya yohmih_u, huecate'ih_u ngue'a ma xi dra castiga'ih_u! Guí njah_u ngu ra xut'a vaso ne ra xut'a manza, x_uqui h_onse de thi ha nu de mbo xi rá nts'o. Njab_u mbo ri mfenih_u nehe hinxá nt'axi ngue'a gyá ndusteh_u ne gyá ts'o'yoh_u. 26 'Nagya godah_u. Hy_eh_ub_u 'met'o ya ts'omfeni pa njab_u strá nt'axi'ih_u ne pa da za gui 'y_oth_u nú'a xá hño.

27 ¡Nú'ah_u xahnateh_u de ra ley ne nú'ah_u gyá fariseoh_u, 'nagya yohmih_u, huecate'ih_u ngue'a ma xi dra castiga'ih_u! Guí njah_u ngu ya pantyo xi xá nt'axi de thi ne ri hnequi mahotho, pe mbo xi rá dama nts'o. 28 Hangué nu'ah_u guí njah_ub_u nehe ngue'a guí ñet'a hoja'ih_u pe guí beñh_u ya ts'omfeni ne gyá yohmih_u.

29 ¡Nú'ah_u xahnateh_u de ra ley ne nú'ah_u gyá fariseoh_u, 'nagya yohmih_u, huecate'ih_u ngue'a ma xi dra castiga'ih_u! Guí jamasubih_u yá pantyo nú'ah_u yá 'm_ehni Aju_a xa du, ne guí c_ath_u mahotho nuyá pantyo nu ma'ra ya hoja'i xa du. 30 Ne guí eñh_u: “Nu'b_u ya gra 'b_uhmahe nuya pa'ah_u, nu'b_u hinstá faxhe ndu ma xitahe pa xa hyopa nú'ah_u yá 'm_ehni Aju_a.” 31 Hangué nu'ah_u guí m_anseh_u gue go gue'a'ih_u gyá t'uh_u de nú'ah_u to'o bi hyopa yá 'm_ehni Aju_a. 32 Hangué nú'ah_u hingo bi juata ndu ri xitah_u, ma go gui juadi gui 'y_oth_uabya.

33 ¡Nu'ah_u guí njah_u ngu ya qu'eña, hingui ma gui c'oth_u de ya danga _ugui nú'ah_u ma gui thoh_u ja ra nidu! 34 Ma ga p_ehn'ah_u ma'ra ya 'm_ehni ne ma'ra ya b_amhy_a ne ma'ra ya xahnate. 'Ra de

gue'ᵐ ma gui hyohᵐ, nu ma'ra ma gui tsuᵐthᵐ ja ra pont'i, ha nu ma'ra ma gui na'mbabihᵐ ja ri nijahᵐ, ne hinhyabᵐ ma gui hophᵐ da 'mᵐi'ᵐ. ³⁵ Y njabᵐ ma go gui juthᵐ nehe de nú'ᵐ ya hoja'i xa tho, bi mᵐdi co ra Abé asta ra Sacaría nú'a mrá t'ᵐ ra Berequía. Nura Sacaría go gue'a gá hyohᵐ mbo ri nijahᵐ guetbᵐ ja ra ata. ³⁶ Xi majuani dí xi'ahᵐ gue nu'ahᵐ ma go gui tuxhᵐ gatho nuya thaiya.

*Ra Jesu bi du rá mᵐi po ya me Jerusale
(Lc. 13:34-35)*

³⁷ Nu'ahᵐ me Jerusale, guí tēdohᵐ ne guí hophᵐ yá 'mehni Ajuá nú'ᵐ bí pēhn'ahᵐ. ¡Hangu ya i'qui dá ne ga munts'ahmá'ihᵐ ngu 'nara zi øni huixa yá zi t'ᵐ'ni, pe nu'ahᵐ hinga nehᵐ! ³⁸ Nu'bú nuri nguhᵐ ma da gose. ³⁹ Ngue'a dí xi'ahᵐ gue ya hinguí ma gui yopa hyandgaguihᵐ asta hinga yopa pengui. Nu'bú hā, nu'ahᵐ ma gui 'ñēñhᵐ: “Xá nsunda nú'a to'o bá pēhna Ajuá pa da ndā ja guecjᵐ.”

24

*Ra Jesu bi mā gue da nhuata ra ndanija
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)*

¹ Nepᵐ ra Jesu bi bōni de ra ndanija, ne ya mi 'ba'ñu'a yá nxadi bi e bi zᵐdi pa bi 'ñutuabi gatho nuya ngu de ra ndanija. ² Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'ᵐ:

—Xi majuani dí xi'ahᵐ, gatho nuya nguyᵐ ma da nhuati ne hinda ma da gohi ni 'nara do maña co ma'na rá midoui.

*Ya nt'udi ante rá uadi ra ximhai
(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)*

³ De guehni bi ma ra Jesu co yá nxadi pa ja ra t'øhø 'bo Olivo, ne ja bá huhni ra Jesu. Nep_u bi joni yá nxadi pa bi 'yamba sehε'á ne bi 'ñembi:

—Dí ne xi gui xicje ha'm_u ma da nja nú'á gá mā, ne te ma nt'udi ma ga hanthe pa ga p_uhe gue ya ma gui yopa penguiua ma'na'qui, ne pa ga p_uhe ha'm_u rá uadi ra ximhai.

⁴ Nu'b_u ra Jesu bi dátuabi ne bi 'ñembi:

—Jamasu_u oto sti ma da hya'ah_u. ⁵ Ngue'á ma da 'ñehe ndunthi nú'ú to'o di ñ_a de ma thuhu ne di eñ'ú: “Nugui go drá Cristo bá p_uncagui Aju_u pa ga nd_u.” Y njab_u ma da hyat'a ndunthi ya ja'i.

⁶ Nehe ma gui 'yødeh_u da hm_u de ya tuhni nú'ú ya ja, ne nú'ú hingui jatho. Pe nu'ah_u osti ma da du ri m_uih_u, gue'á p_u'tsi te da njab_u. Pe hingo gue'á rá uadi ra ximhai gue'á ri 'b_uetho ma'ra te da nja.

⁷ Ngue'á ma da ntuhna ya hnini co ma'ra ya hnini. Ma da nja ra d_unga thuhu ne ya d_unga hñeni, ne ma da nja ya mbimhai hab_uraza. ⁸ Y gatho nuya dum_uiya, guehya ya m_udi ugui.

⁹ Nú'ú hingyá gamfri ma da g_u'ah_u da nap'ah_u o da hyo'ah_u, ne toraza da u_utsa'ih_u gue'á x_ucá camfriguih_u. ¹⁰ Ha nuya pa'ú ndunthi ma da 'b_uedi yá jamfri, ne ma da 'ñ_utsa 'na ngu ma'na, ne ndunthi ma da da yá miqu'eiui. ¹¹ Y ma da 'm_u ndunthi ya hyate b_uadi, da 'ñena gue go xuá mehna Aju_u, ne ma da hyat'a ndunthi ya ja'i. ¹² Ndunthi ya ja'i ma da 'b_uedi ra hm_uate gue'á ma'na xi ma da nd_ungui ra ts'oqui gatho ja ra ximhai. ¹³ Pe nu'á tó'o hinda 'uegue de Aju_u, nú'á go gue'á ma da mpøhø. ¹⁴ Ma da nt'øde ra noya gue ra Nd_u de mahets'i ma da 'ñehe pa da nd_u. Nuná ma da nt'øde ja gatho rá ng_uni ra ximhai pa njab_u da 'yøde gatho

ya ja'i de gatho ya hnini. Nepu de gue'a ja dí uadi ra ximhai.

¹⁵ Ra Dañe nú'a mrá 'mehni Ajuá bi 'yofo de nú'a ra ts'ot'øt'e ma da nja mbo ja ra ndanija de Jerusale pa da nts'onga ra ndanija. —Nu'a tó'o da hñe'ta nuna t'ofonā mahyoni da badi xá hño te mā.— Ha nu xcrí hyanthu da t'øt'a njabu mbo ra ndanija, nu'bú njabu gui pahu gue ya bi zø ra ora. ¹⁶ Nu'bú nu'ahu me Judeahu, ma gui 'bathu grí maha ja ya t'øhø. ¹⁷ Y 'bu gri 'yohu ja rá patio ri nguhu, oxqui ma gui cuthu 'mεt'o pa te gui hñaxhu, ngue'a mahyoni gui dama maha. ¹⁸ 'Bu gri 'yohu ra 'befi ja ya huahi, oxqui penjū ja ri nguhu pa gui hñaxa ri hehu. ¹⁹ Huecazite nú'u ya 'behña di da'thi ne dya nzū nuya pa'u. ²⁰ 'Yaphu Ajuá gue nú'a ra pa xcrí 'bathu, hindi ta ya tse nixi dra pa dega tsaya. ²¹ Ngue'a nuya pa'u ma da nja ndunthi ya ts'othogui nú'u hinhya'mu xa hnequi desde bi mudi ra ximhai, ne nixi hinda ma da yopa nja ma'na'qui. ²² Ajuá ma da 'yøt'e pa hinda njabu ndunthi ya pa, ngue'a nu'bu da njabu ndunthi ya pa, nu'bú da du gatho. Pe po rá gue ya gamfri, Ajuá ma da 'yøt'e pa da thogui 'bestho nú'u ya pa dega ts'othogui.

²³ Nu'bu 'na to'o da 'ñeñ'ahu gue nuua ja 'bucua ra Cristo nú'a bá pehna Ajuá pa da nda, o bí 'bui ringuehni, oxqui ma gui camfribihu. ²⁴ Ngue'a ma da 'mu 'raya ja'i da 'ñena gue go di gue'u ra Cristo nú'a bá pehna Ajuá pa da nda, ne ma da 'mu ma'ra ya hyate badi. Nú'ú ma da 'ñudi ndunthi ya danga nt'udi ne da 'yøt'a ya t'øt'e 'ñena xi majuani pa da hyat'a ya ja'i, ne da nehma'u da hyat'a ya gamfri nehe. ²⁵ Ya stá 'bet'o'ihu ra noya de nú'a ma da

nja, hangue ostí ma da tha'ah_u. ²⁶ Hangue 'b_u da t'eñ'ah_u gue ra Cristo bí 'b_ui ja ra mbonthi, oxqui ma gui mahani. O 'b_u da t'eñ'ah_u: “Ndi bá eh_u ja 'b_ucua mbo ra ngu”, oxqui ma gui camfribih_u. ²⁷ Ngue'a nurá yo'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i xcrá thāmfrih_u da dama zøhø ne da hnequi gatho ja ra ximhai nja ngu 'nara huei ri yot'a mbøxhyadi ne asta y_uhyadi. ²⁸ Nuya pa'_u ma da nja ngu ya pada ri munts'i hab_u 'beni nú'a te xa du.

Ra Jesu bi ma hanja ma da yopa mengui ja ra ximhai

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ Ngu da thogui nuya pa'_u dega ts'othogui, 'bestho ma da 'mexuui ra hyadi, ne ra zana hinda ma da yot'i. Ya tsø ma da dagui de mahets'i, y mahets'i ma da huat'i nts'edi. ³⁰ Nep_u ma da hnequi 'nara nt'udi nuni mahets'i de rá yo'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i, ne gatho ya ja'i de ra ximhai ma da nzoni nu stí hyandi da zøhø, nu sta 'ñehe ja 'nara guui con gatho rá ts'edi ne co rá nsunda pa da e da nda. ³¹ Ma da nt'øde 'nara trompeta, nep_u Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da mehna yá enxε gatho ja rá nguni ra ximhai pa da munts'a gatho nú'_u xa huahni'a.

³² 'Yøh_u nuna ra 'bede de ra igo: Nu xcrí hyanth_u gue ya ja yá 'roho ne ya ja yá xi, nu'bú gui pah_u gue ya ma da zøhø ya pa dega pahyadi. ³³ Hangue nu xcrí hyanth_u da nja gatho ngu nú'a dí xi'ah_u, pah_u gue Nú'a To'o bi e bi Nja'i ya ma dua yopa pengui. ³⁴ Xi majuani dí xi'ah_u gue gatho nuya ma da mudi da nja ante da du nuya ja'i 'buibya ja ra ximhai. ³⁵ Mahets'i ne ra ximhai ma da uadi da

thogui, pe numa noya hinhya'm_u da uadi, ma da nja pa nzantho.

³⁶ Ni 'na hinto pa_{di} ra pa nixi ra ora nurá yo'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i, nixi nú'á, nixi ya εnxε bí 'b_u mahets'i hingui pa_{di}, hønse ma Dada ha, go pa_{di} ha'm_u da 'ñehe.

³⁷ Ha nu sta yopa 'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i, ma da nja ngu nú'u ya pa de ra Noé. ³⁸ Nuya pa'u ante da ñuxa ra dehe ja ra ximhai, ya ja'i mi ñuni mi tsithe ne mi øt'anthati ngu xi yá nzai. Mi øt'a njab_u asta nú'a ra pa bi yut'a ra Noé ja ra danga motsa nú'a xqui hyoqui. ³⁹ Nep_u mi damfri'u bi ñuxa ra dehe ja ra ximhai ne bi jat'i gatho nú'u ya ts'oja'i. Ma da njab_u nehe nú'a ra pa rá yo'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ⁴⁰ Nuya pa'u, 'b_u yoho ya 'ñøhø di 'yo ra 'bεfi 'nadb_u ja ra huahi, sta damfri da ts'ixa 'na de gue'u, ha nu ma'na da gohni. ⁴¹ 'B_u yoho ya g_uni di 'b_u 'nadb_u, sta damfri da ts'ixa 'na de gue'u, ha nu ma'na da gohni.

⁴² Hangue ndø'mh_u, ngue'a hinguí pah_u ha'm_u ma da zøhø ri Hmuh_u. ⁴³ Ya guí pah_u, 'b_u 'nara me ngu di pah_u te ma ora da zøhø 'nara be, nu'bú hinda 'ñah_u pa hinda hopa ra be da xocua rá ngu pa da bepabi. ⁴⁴ Hangue ne'ah_u xi da ndø'mh_u, ngue'a xcri thamfrih_u da zøhø Nú'a To'o bi e bi Nja'i.

Ra hoga 'bego ne ra ts'o'bego

(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ Nu'a tó'o ra hoga 'bego ne xi ra hoja'i tsa da t'ent'ua rá 'ye rá ngu rá hmu, nehe da t'ent'ua rá 'ye ya 'bego nú'u hoqui te da ts'i ora mahyoni. ⁴⁶ Nu'bú xi da johya nú'a ra hoga 'bego nu sta zøhø rá hmu

da zædi di øt'a ngu nú'a rí 'ñehe. ⁴⁷ Xi majuañi dí xi'ah_u, nura hmu'a ma da hñuxa dega 'betri nú'a ra 'bego pa da supa gatho nú'a te pɛ'tsi. ⁴⁸ Pe xi'b_u nura 'bego'a da bøni dra ts'o'mui y da beni gue rá hmu hinga 'bestho da dama mengui, ⁴⁹ nep_u nu'á da mædi da na'mba yá mi'begoui, ne da ma da ñuniui ne da ntsiui ya tixfani. ⁵⁰ Ha sta damfri da zøhø rá hmu nú'a ra ora hindi tø'mi. ⁵¹ Nu'bú nura hmu'a ma xi da ncuε co nurá 'bego'a, hangue da umba 'nara danga castigo, ne da mehna hab_u 'b_u ya yohmi pa ja dí nzonini ne ja dí gustri yá ts'i.

25

Ra 'bede de 'ret'a ya nxutsi

¹ Nurá yo'ñehe ra Ndá de mahets'i ma ga hyεcuah_u ngu ra 'bede de 'nara nthati bi nja. 'Ret'a ya nxutsi bi hñaxa yá ñot'i dega aceite pa bi ma bá thadi nú'a ra 'ñøhø mi ma da nthati. ² Ha de nú'u 'ret'a ya nxutsi, cat'a xqui hñoqui co yá ñot'i, pe nú'u má cat'a hinxqui hñoqui. ³ Ha nú'u cat'a hinxqui hñoqui, himbi hñaxa ndunthi ra aceite pa da xit'a ja yá ñot'i. ⁴ Pe nu'u má cat'a xqui hñoqui ha, bi ñu'tsa yá ñot'i co ra aceite, nehe bi hñaxa 'nara xito mi ñuts'i pa sta thegue nú'a mi po ja ra ñot'i da xit'a ma'na. ⁵ Hinga 'me bi zøhø nú'a mi ma da nthati, hangue gatho nú'u 'ret'a ya nxutsi bi z_u ra t'ahá ne bi 'ñaha. ⁶ Y ngu made ra xuui bi nt'øde 'nara hmafi ne bi t'emba ya nxutsi: “¡Ya xa 'ñecua núni ma da nthati, bá eh_u gui thadih!” ⁷ Nu'bú 'bestho bi nuhu gatho nú'u 'ret'a ya nxutsi ne bi mædi bi tsøgue yá ñot'i. ⁸ Ha nú'u cat'a hinxqui hñoqui, 'bestho bi 'ñembabi nú'u má cat'a

xqui hñoqui: “Xecje ts'ɥ ri zi aceitehɥ ngue'a ya huet'atho ma ñot'ihe.” ⁹ Ne nú'ɥ ya nxutsi xqui hñoqui bi dɔtuabi nú'ɥ má cɔt'a ne bi 'ñembi: “Hina, hinga xɛ'ahe, xi'bɥ ga njahebɥ ngu'ahɥ. Ma'na xá hño grí maha gui tañhɥ habɥ bí 'ba. Bá tañhɥ pa gue'ahɥ.” ¹⁰ Pe de bi ma'ɥ da danga ra aceite, nura ora'a bi zøhø nú'a mi ma da nthɔti. Nu'bú nú'ɥ cɔt'a ya nxutsi xqui hñoqui bi mɛui ne bi yɔt'ui'ɥ mbo habɥ mi ma da nja ra ngo dega nthɔti. Nepɥ 'bestho bi jot'a ra gosthi. ¹¹ Ha 'mɛfa bi zøhø nú'ɥ ma'ra ya nxutsi ne bi 'ñeñ'ɥ: “¡Xogaguihe ra gosthi, zi Hmu, xogaguihe!” ¹² Pe nú'a to'o mi ma da nthɔti bi dɔtuabi'ɥ ne bi 'ñembi: “Xi majuani dí xi'ahɥ gue hindí pa'ahɥ to'o'ihɥ.”

¹³ Nu'bú ra Jesu bi 'ñena:

—Hangue nu'ahɥ hñocjɥ ne xi da ndø'mhɥ, ngue'a hinguí paɥ te ma pa ni te ma ora ma da zøhø Nú'a To'o bi e bi Nja'i.

Ra 'bede de 'nara hmu bi zocua ra boja yá 'bego

¹⁴ Nehe rá yo'ñehe ra Ndɔ de mahets'i ma ga hyɛcuahɥ ngu rá 'bede 'nara hmu co yá 'bego. Nú'a ra hmu ya mi 'ba'ñu da ma ja ma'na ra hai yabɥ, ne bi zohna 'rayá nzai 'bego pa bi zocuabi rá boja pa da xu de da pengui.

¹⁵ 'Na de gue'ɥ bi zocuabi cɔt'a 'mo, ma'na bi zocuabi yo 'mo, ha nu'a ma'na bi zocuabi 'na 'mo. Ngu rá ndangui rá mɛadi cada 'na, gue'a rá ndunthi ra boja bi ts'ocuabi. nepɥ ra hmu bi gɥ rá 'ñu bi ma. ¹⁶ Nú'a ra 'bego xqui ts'ocuabi cɔt'a 'mo, nu'a bi ma bi pɔnts'a nura boja'a ne bi dɔhɔ má cɔt'a 'mo. ¹⁷ Ha nu'a tó'o xqui ts'ocua yo 'mo mbexo, bi pɔnts'a nú'a ra boja'a, ne bi dɔhɔ má yo

'mo. ¹⁸ Pe nu'a tó'o xqui ts'ocua 'na 'mo mbexo, nu'á bi ma bá xei 'nara o'tsi ne bi 'yagui nú'a ra boja xqui zocuabi rá hmu.

¹⁹ Bi thogui ndunthi ya pa, nepu bi zøhø ra hmu bi 'ñat'uendauí yá 'bego. ²⁰ Bi zøhø 'met'lo nú'a xqui ts'ocua cut'a 'mo, ne bi umba rá hmu nú'a má cut'a 'mo xqui dahá de nú'a xqui ts'ocuari, ne bi 'ñembabi: “Gá tsogagui cut'a 'mo, pe nubyá jaua nuna má cut'a 'mo stá tahá de nú'a gá tsogagui.”

²¹ Nu'bá ra hmu bi dadi ne bi 'ñena: “Xi xá hño ri 'befi. Nu'i xi 'nagrá hoga 'bego. Nubyá ma ga tsoc'a'i ma'na ndunthi ra boja pa gui japi da xu, ngue'a xi xcá padi xcá japi da xu nú'a 'na tui dá tsoc'a'i. Nubyá bá ehe pa ga johyah.” ²² 'Mefa bi zøhø nú'a to'o xqui ts'ocua yo 'mo, ne bi 'ñemba rá hmu: “Gá tsogagui yo 'mo, pe nubyá jaua nuna má yo 'mo stá tahá de nú'a yo 'mo gá tsogagui.”

²³ Nu'bá ra hmu bi dadi ne bi 'ñembabi: “Xi xá hño ri 'befi. Nu'i xi 'nagrá hoga 'bego. Nubyá ma ga tsoc'a'i ma'na ndunthi ra boja pa gui japi da xu, ngue'a xi xcá padi xcá japi da xu nú'a 'na tui dá tsoc'a'i. Nubyá bá ehe pa ga johyah.” ²⁴ Pe nu mi zøhø nú'a ra 'bego xqui ts'ocua 'na 'mo, nu'á bi 'ñembabi rá hmu: “Nuga dí padi gue xi grí japa ri 'bego da mpefi nts'edi ne guí xofo habu hingo xcá pot'i, ne guí munts'a ra trigo habu hingo xcá piqui. ²⁵ Hangue nuga dá tsu'i, xi'bu ga tuxa ra thai, hangue dá ma dá agui ri boja ja ra hai. Pe nubyá jaua núna gá tsogagui.” ²⁶ Bi dadi ra hmu ne bi 'ñembabi: “Nu'i 'nagrá ts'o'mai ne 'nagrá dahñe 'bego, 'bu guí beni gue dí xofo habu hingo stá pot'i ne dí munts'i habu hingo stá piqui, ²⁷ nu'bá zha gue

himi tsa xcá nu te xcá 'yøt'e pa xa xu ma boja dá tsoc'a'i pa xa t'acagui rá thãhã ma boja núbya dá tsøhø?" ²⁸ Nepu ra hmu bi 'ñembabi nú'u to'o mi 'ñoui: "Hñambabihũ nú'a ra boja dá tsocuabi nuni ra dahñe 'bego, ne umfu nú'a to'o pɛ'tsa 'rɛt'a 'mo. ²⁹ Ngue'a nu'a tó'o pɛ'tsi, ma'na ma da t'umbabi pa asta da bonguabi. Pe nu'a tó'o ts'utho pɛ'tsi, nu'á da thãmbabi nú'a ts'ũ pɛ'tsi pa ya hinte da mɛ'tsi. ³⁰ Hangue nú'a ra 'bego hinte rá 'bɛfi, ma'na xá hño juhũ ne 'yɛnthũ ja ra 'bɛxuui pa ja dí nzonini ne ja dí gustri yá ts'i."

Ra Jesu ma da hñã'mba nguenda ya ja'i de ra ximhai

³¹ Nu sta 'ñehe pa da ndã Nú'a To'o bi e bi Nja'i, ma da 'ñoui gatho yá ɛnxɛ, ne ma da hñudi ja rá maça hudi con gatho rá nsunda. ³² Nuni ja ma da munts'ini gatho ya ja'i de gatho rá nguñi ra ximhai, y nura Ndã ma da 'ueca 'na ngu 'na, ngu øt'a ya ma'yo co ya zi deti ne ya t'axi. ³³ Nu'á ma da 'ba'ma ja rá 'ñei gatho ya zi deti, ne nu ja rá ngãhã ja ma da 'bam'ni gatho ya t'axi. ³⁴ Nu'bú ma da 'ñembabi nú'u di 'bai ja rá 'ñei: "Bá ehũ nu'ahũ xa jap'ahũ ma Dada. Ma gui cuthũbya nuni mahets'i habũ bí manda ma Dada nuni habũ xqui thoqui pa gue'ahũ de ante da thoca ra ximhai. ³⁵ Dí 'ñepi gui cuthũni ngue'a nú'bũ mi tsuca ra thuhu, go gue'ahũ gá 'racjũ te dá tsi. Ne nú'bũ mi tsuca ra nduthe, go gue'ahũ gá 'racjũ ra dehe dá tsi. Ne nú'bũ ndí ne'ñu, go gue'ahũ gá 'racjũ ntsaya dá oxí. ³⁶ Ne nú'bũ mi otho te ga he, go gue'ahũ gá 'racjũ te dá he. Ne nú'bũ ndrí hñeni ne dá ofadi, go gue'ahũ gá ma gá c'ascahũ." ³⁷ Nu'bú nú'u to'o xa 'yøt'e

xá hño ma da dađi ne da 'ñena: “Ma zi Hmu'ihe, ħha'mu dá hant'ahe gue mi tsu'a ra thuhu nepu dá 'ra'ahe te gá tsi? O ħha'mu dá hant'ahe gue mi tsu'a ra nduthe nepu dá 'ra'ahe ra dehe? ³⁸ O ħha'mu dá hant'ahe gue ngrí ne'ñu nepu dá 'ra'ahe ntsaya gá oxi? O ħha'mu dá hant'ahe gue mi otho te gui hye, nepu dá 'ra'ahe te gui hye? ³⁹ O ħha'mu dá hant'ahe ngrí hñeni o nguí ofadi nepu dá ma dá c'a'ts'ahe?” ⁴⁰ Nu'bú ra Nda da datuabi ne da 'ñena: “Xi majuañi dí xi'ahu gue nu'bu gá faxhu 'na de guehyu ma cu hinte mri muui ja yá thandi ya ja'i, pañu gue go guecagui gá faxcahu.”

⁴¹ Nepu ra Nda da 'ñembabi nú'u di 'bai ja rá ngaha: “Nu'ahu 'uehu de gueque. Nu'ahu xa zu'ahu rá cuε Ajuā, grí maha pa ja ra nidu habu zø ra tsibi pa nzantho, nuni habu xa thoqui pa ra ts'ondahi ne yá ts'o'εnxε. ⁴² Ngue'a mi tsuca ra thuhu pe nu'ahú hingá 'racju te dá tsi. Ne mi tsuca ra nduthe pe nu'ahú hingá 'racju ra dehe dá tsi. ⁴³ Ne nú'bu ndí ne'ñu, nu'ahú hingá 'racju ntsaya dá oxi. Ne mi otho te ga he pe nu'ahú hingá 'racju te dá he. Ne nú'bu ndí hñeni ne ndí ofadi, nu'ahú hingá ma gá c'ascahu.” ⁴⁴ Nu'bú nú'u ya ts'oja'i ma da dađi ne ma da 'ñena: “Ma zi Hmu'i, ħha'mu dá hant'ahe mi tsu'a ra thuhu o ra nduthe, o ngrá ne'ñu, o bi 'ñotho te gui hye o gá hñeni o gá ofadi, nepu hindá fax'ahe?” ⁴⁵ Nepu ra Nda da datuabi ne da 'ñembi: “Xi majuañi dí xi'ahu, nu'bu hingá faxhu 'na de nuyu ma zi cu hinte mri muui pa ja ri thandihu, pañu gue go guecagui hingo gá faxcahu.” ⁴⁶ Nu'bú nuya ts'oja'i ma da ma pa ja ra nidu habu da 'mai pa nzantho. Ha nu'u tó'o xa 'yøt'e xá hño ma da yut'a mahets'i habu bí ja ra te

pa nzantho.

26

Ya nda gá xodyo bi 'ñu'ti pa hanja da za da gu ra Jesu

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Nu mi uadi ra Jesu bi mąnga gatho nuya noy-aya, bi 'ñembabi yá nxadi:

² —Ngu guí pah_u gue høns_e yo pa ri 'bedi pa da t'øt'a ra ngo dega pascua, ne nuya pa'u gue'b_u ma dra da Nú'a To'o bi e bi Nja'i pa dra pont'i ne da tho.

³ Ne nura pa'a bi mąnga njab_u ra Jesu, nuyá ndaxjua nda ya xodyo ne ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley, bi munts'i'u ja rá ngu ra Caifá nú'a to'o xi mrá dąnga nda gá macja. ⁴ Nuni ja guehni bi 'ñu'ti'u pa hanja da za da hyat'a ra Jesu pa da za da gu ne da hyo. ⁵ Ne bi bense'u bi 'ñémbi'u:

—Nubyá hinga ma ga øth_u núna dí beñ_u ga øth_u ngue'a ra ngo, pa hinda ñants'a ya ja'i.

'Nara 'behña bi go'tsua ja rá ñaxu ra Jesu 'nara hoga ñuni

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Ha nura Jesu mi 'buhni ja ra t'uca hnini Betania ja rá ngu ra Simu nú'a to'o xqui ñani de ra lepra nú'a ra hñeni tsit'atho ra ngø. ⁷ Ha ra Jesu mi hudi ja ra mexa, ne de gue'a bi zønga 'nara 'behña mi ha 'na ngu ra zi xito xqui thoqui de 'nara hoga do rá thuhu ra alabastro, mi po 'nara dehe xi mi yuni xá cahi ne xi mri muui ndunthi, ne bi go'tsua ja rá ñaxu ra Jesu nú'a ra dehe'a. ⁸ Ha nu mi hyanda ya

nxadi nú'a mi øt'a nú'a ra 'behñá'a, bi bø yá cue ne bi 'ñena:

—¿Hanja bri fantho nuna dehe xi rá mađi? ⁹Nuna deheni xa za xa 'ba hmaha, ngue'a ri muui ndunthi ra boja, ne xa t'umba hmaha 'nara mfats'i ya hyoya.

¹⁰Nu'bá ra Jesu bi 'yøde nú'a mi mañ'ua ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí mañ'ua njabu de nú'a bi 'yøt'a nuni ra zi 'behñá? Nuní xa 'yøt'a 'nara hño pa guequi. ¹¹Oguí hyøcju nú'a xa goxcagui, ngue'a nuya hyoya ma guí 'buhua nzantho con gue'ua, pe nugui hingá nzantho ma ga 'bui con gue'ahua. ¹²Nuní bi goxcagui nú'a ra dehe yuni xá cuhi pa nu xcrá nt'agui. ¹³Xi majuani dí xi'ahua gue haburaza de ra ximhai da hmanga ma noya, nehe da hma de nú'a xa 'yøtcagui nuni ra zi 'behñá pa 'nara feni de guehni.

Ra Juda bi pa ra Jesu

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴Nepua 'na de gue nú'ua 'ret'amayoho ya nxadi mrá thuhu ra Juda Iscariote bi ma bá c'a'tsa ya nda gá macja, ¹⁵y nu'á bi 'ñembabi'ua:

—¿Hangu guí 'racju pa ga da'a'ihua ja ri 'yehua ra Jesu?

Nu'bá 'bestho ra ora'a bi gohui'ua 'nara cohi, ne ya nda gá macja bi umbabi ra Juda Iscariote 'natema'ret'a ya t'axboja. ¹⁶Y desde ra pa'a ra Juda mi honi hanja da za da da ra Jesu ja yá 'ye'ua.

Ra nt'oxi nú'a bi zi ra Jesu co yá nxadi ante da du

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

17 Nepu bi dat'a ya pa de 'naya ngo ya xodyo, gue'a ra ngo de ya thuhme nsi ra nzoi. Y nú'a ra madi pa de ra ngo, yá nxadi ra Jesu bi ma bá tsadi pa bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—¿Habú guí ne ga hocje ra hñuni dega pascua?

18 Ha ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñembabi:

—Rí maha ja ra hnini bá c'a'tshu 'nara 'ñøhø ne gui 'ñembabiñu: “Bá pencehe ra Xahnate gue ga xi'ahé njaua ngu nú'a bá ma: Ya ma da dat'a ma ora, ne pe'tsi te ga øthe ra hñuni dega pascua co ma nxadi ja ri ngu.”

19 Nu'bú ya nxadi bi 'yøt'e ngu nú'a xqui 'bepabi ra Jesu, hangue nu'ú ja bá hocni ra hñuni dega pascua.

20 Nu mi nxuui ra Jesu bi hñudi ja ra mexa con gatho nú'u 'ret'amayoho yá nxadi. 21 Ha de mri ñuñ'u, ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Xi majuaní dí xi'ahu gue 'na de gue'ahu ma gui dagaguihu.

22 Nu'bú gatho yá nxadi bi du yá mai, ne nu'ú 'na ngu 'na bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—Ma zi Hmu'i, ¿ha gue go guecagui?

23 Y ra Jesu bi datuabi'u ne bi 'ñembabi:

—Nú'a to'o drí ñu'mebya ja 'nadra manza, nú'a go gue'a ma da dagagui. 24 Nú'a To'o bi e bi Nja'i ya 'yo ra 'ñu pa da t'øt'e ngu nú'a manga ra Maca T'ofó, pe huecate nú'a ra ja'i to'o ma da da'a. Ma'na xá hño hinxa 'muhma nú'a ra ja'i'a.

25 Nepu ra Juda nú'a to'o mi ma da da ra Jesu bi 'yambabi ne bi 'ñembi:

—Xahnate, ¿ha gue go guecagui?

Ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Haha, go nu'i.

²⁶ Nura ora mri ñuni'ᵐ, ra Jesu bi gᵐ ra thuhme, bi 'yapa Ajuᵁ rá Dada da jᵁpi, ne bi heque, nepᵐ bi umbabi yá nxadi, ne bi 'ñembabi:

—Tsihᵐ nuna thuhme, nuna go guehna ma ndo'yo.

²⁷ Nepᵐ bi gᵐ ra vaso nú'a mi po ra vinu, ne bi umba njamadi Ajuᵁ rá Dada, nepᵐ bi umba yá nxadi ne bi 'ñembi:

—Tsihᵐ nuna vinu grí gathohᵐ. ²⁸ Nuna go guehna ma ji ma da mfani pa da put'a yá ts'oqui gatho ya ja'i. Nehe go guehna ra seña de ra 'ra'yo cohi. ²⁹ Pe dí xi'ahᵐ gue ya hinga ma ga yopa tsi ma'na'qui nuna ra vinu dega obxi con gue'ahᵐ nuua ja ra ximhai. Ma ga yopa tsi ma'na ra 'ra'yo vinu con gue'ahᵐ, pe nuni mahets'i habᵐ bí manda ma Dada.

*Ra Jesu bi ma gue ra Pedro mi ma da gōni'a
(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)*

³⁰ Ha nu mi uadi bi duta 'nara jahña, bi ma'ᵐ pa ja ra t'øhø 'bo Olivo. ³¹ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'ᵐ:

—Nura nxuuihya gatho'ihᵐ ma da du ri muihᵐ ne ma gui tsogasehᵐua. Ngue'a Ajuᵁ ma Dada manga njaua ja ra Maça T'ofó: “Ma ga ho ra ma'yo, y nuyá deti ri su'a ma da nxani haburaza,” njabᵐ ena. ³² Hangué nugui ma da thogagui, pe nu xcrá yopa nte, ma ga 'bet'o de gue'ahᵐ pa Galilea.

³³ Nu'bú ra Pedro bi datuabi ne bi 'ñembi:

—Masque gatho ma'ra da 'uegue de gue'a'i, pe nugui hinhya'mᵐ ga 'uegue de gue'a'i.

³⁴ Ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—Xi majuani dí xi'a'i gue núbya dí nxuui ma gui cōngagui hñu'qui ante da mafi ra me'nja.

³⁵ Nu'bu ra Pedro bi dadi ne bi 'ñena:
—Masque ga tuui mahyεgui pe hinhya'mu ga cõñ'a'i.

Y gatho ma'ra ya nxadi bi ma njabu nehe.

*Ra Jesu mi apabi Ajuá rá Dada nuni Getsemani
(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)*

³⁶ Nepu ra Jesu bi zõhõni co yá nxadi ja nú'a ra luga rá thuhu Getsemani, ne bi 'ñembabi'u:

—Cohua, nugui ma ga thogui má ts'u ringuehni pa ga apabi Ajuá ma Dada.

³⁷ Nu'bu nu'a bi zixa hñu yá nxadi, ra Pedro ne nú'u yoho yá t'u ra Sebedeo, bi thogui má ts'u ringuehni. De guehni ra Jesu bi mudi bi ntsõ'mi ne xi bi du rá mui. ³⁸ Ne bi 'ñembabi nú'u hñu yá nxadi:

—Xi tu ma mui ga asta dí ne ga tu co ra dumui. Cohua, oxqui ahah, ma ga aphu Ajuá mahyεgui.

³⁹ Y ra Jesu bi thogui má ts'u de habu bi gohi yá nxadi, nepu bi mε rá hmi ja ra hai, ne bi 'yapa Ajuá rá Dada ne bi 'ñembi:

—Ma Dada'i, nu'bu da zahma, dá thogui tho nuna ts'othogui ma ga thogui, pe nu'bu hina, 'yõt'e nú'a go ri pahague, hingo nú'a go ga nega.

⁴⁰ Nu'bu ra Jesu bi mengui pa habu xqui gohi nú'u hñu yá nxadi, ne nu'ú bi zudi mi aha, hangue ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—¿Ha gue hinxá za xcá tsethu ra t'aha madi 'na ora mahyεgui con guequi? ⁴¹ Nuhuhu ne 'yaphu Ajuá pa gui tsethu ya ts'othogui. Xi majuaní dí xi'ahu gue ri mfenihu ja rá ts'edi, pe nuri ndo'yohu otho rá ts'edi pa gui tsethu.

⁴² Ra Jesu bi menga ma'na'qui habu xqui 'yapa Ajuá rá mudi, ne bi 'ñena ma'na'qui njaua:

—Ma Dada'i, 'b_u hinda za da thoguitho nú'_u ya ts'othogui ma ga thogui, nu'bá 'yøt'e nú'a go ri pahague.

⁴³ Nep_u ra Jesu bi yopa mengui ma'na'qui hab_u xqui zogui nú'_u hñu yá nxadi, ne bi z_udí mi aha ne nixi mi tsa da zøt'a yá da ngue'a xi mi tsedi ra t'aha. ⁴⁴ Nu'bá ra Jesu bi zoguini'_u ma'na'qui, ne nu'a bi yopa menga rá hñu'qui pa hab_u mi apabi Ajuá, ne guet'atho ya noya bi ma ngu nú'_u xqui mañ'a. ⁴⁵ Nep_u bi yopa menga ma'na'qui pa hab_u xqui zogui nú'_u hñu yá nxadi ne bi ñembabi'_u:

—Nubyá ha, dá z_u ri t'ahah_u ne tsayah_u xá hño. Ya bi zø ra ora gue ya ma dra da ja yá 'yε ya 'yøt'ats'oqui Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ⁴⁶ Nanj_u maha, ngue'a ya xa ñep_u nú'a to'o ma da dagagui.

Bri j_u nts'ahni ra Jesu

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Ts'a ra ora mi m_unga njab_u ra Jesu, bi zøhø ra Juda 'na de nú'_u 'ret'amayoho ya nxadi, mbra 'ñoui ndunthi ya ja'i, 'ra mbra hñá ya huai ha nu ma'ra mbra hñá ya za. Nuya ja'i'_u bá p_uehna yá ndaxjua ndá ya xodyo ne ya ndá gá macja. ⁴⁸ Ra Juda nú'a to'o xqui pa ra Jesu ya xqui umba 'nara seña nuya ja'i ne xqui ñembabi:

—Nú'a gui hyanth_u ga ts_u'tsuabi rá hmi, nú'a go di gue'a, ne gui d_uama j_uh_u.

⁴⁹ Nu'bá ra Juda bi ma bá ts_udi ra Jesu. Nep_u bi zenjua ne bi ñembi:

—¡Ajuá da jap'a'i, Xahnate!

Ne 'bestho bi z_u'tsi. ⁵⁰ Nu'bá ra Jesu bi d_utuabi ne bi ñembi:

—Xi'ague, ¿te rá 'bε xqui ñeque?

Nu'bú ya ja'i 'bestho bi gu ra Jesu pa bi zixa nts'ahni.

⁵¹ Y ngu bri ju ra Jesu, 'na de gue nú'u mri 'ñoui'a bi c'o'tsa rá mahuai ne bi hycua 'nará gu 'nará 'bego ra nda gá macja. ⁵² Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi nú'a mi ha ra mahuai:

—Pe'tsa ri huai ja rá nt'o, ngue'a gatho nú'u to'o hote co ra huai, co ra huai dí tho nehe. ⁵³ Nugui da zahma ga apa ma Dada dua pencagui ya 'motho gá εnxε, y nu'á dua pencahma 'bestho. ⁵⁴ Pe nu'bú, ya hinda za da nja ngu nú'a mąnga ra Maça T'ofu nú'a ena gue mahyoni ga thogui ngu nú'a dí thoguibya.

⁵⁵ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi ya ja'i:

—¿Sague drá be pa e gui jugaguihu co ya huai ne ya za? Hyastho ndí 'bui ja ra nija pa ndí xahn'a'ihu ne hinhya'mu gá jugaguihu. ⁵⁶ Pe pe'tsi gatho da njabu pa da nja ngu nú'a bi mąnga yá 'mehni Aju ja ra Maça T'ofu.

Nu'bú gatho yá nxadi bi hychni ra Jesu ne bi 'bat'ihu.

*Ra Jesu ja yá thandi ra hmunts'a nda gá xodyo
(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14,
19-24)*

⁵⁷ Nu'bú nú'u to'o xqui gu ra Jesu bi zits'i pa habu mi 'bui ra dąnga nda gá macja nú'a mra thuhu ra Caifá, nehe ja xqui munts'ini nuya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua nda. ⁵⁸ Ha nura Pedro mi 'befatho zi yabu mri dena ra Jesu, bi zoni asta ja rá patio rá ngu ra dąnga nda gá macja. Nuni ja bi gohni'a habu mi 'bui ya gunts'ahni pa da hyandi'a te da t'ø'tua ra Jesu.

59 Ha nuya nda gá macja ne ya ndaxjua nda mahyεgui con gatho ma'ra ya nda gá xodyo mi honi to'o da manbabi ra Jesu masque dega nc'uamba, pa da za da tho. 60 Pe himbi za te bi ts'utuabi, masque ndunthi ya ja'i bi gwa'tsua ya nc'uamba. 61 Pe 'mεfa bi 'muhni yoho ya c'uamba ja'i bi 'ñena:

—Nuna 'ñøhøni bi 'ñena gue da za da yø'tuabi rá nija Ajuā ne rá hñupa da za da yopa 'ba'ma ma'na'qui.

62 Nu'bú nura danga nda gá macja bi 'mai ne bi 'ñemba ra Jesu:

—¿Ha gue hinte gui thadi? ¿Ha gue majuañi nú'a hma de gue'i?

63 Pe ra Jesu hinte bi dadi. Nu'bú nura danga nda gá macja bi 'ñembabi:

—De rá thuhu Ajuā nú'a te, xi da xicje, ¿ha gue go gue'i grá Cristo rá T'u'i Ajuā bá pehn'a'i pa gui nda?

64 Nu'bú ra Jesu bi datuabi ne bi 'ñena:

—Haha go guecagui, ngu nú'a gá ma. Nehe dí xi'ahua gue nuya pa xa 'ñepu ma gui hyanthu Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da hñudi ja rá 'ñei Ajuā nú'a ja rá ts'edi. Y nehe ma gui hyanthu dua ehe ja ya guui.

65 Nu'bú nura danga nda gá macja bi danga yá he ngue'a bi beni gue ra Jesu xqui ñama'ñu de Ajuā, ne bi 'ñena:

—Nuna 'ñøhøni ri 'ñet'a Ajuā. ¿Te ga 'bepu ma'ra to'o da xicju de guehni? Ya gá 'yøsehu nú'a te bi ma. 66 ¿Te guí mañhu?

Ha nu'u ma'ra bi dadi ne bi 'ñena:

—Nuní go 'nara d̄anga nduthai, hangue rí 'ñepi da tho.

⁶⁷ Nu'bú 'ra de gue'ɥ bi zo'tsuabi rá hmi ne bi na'mbi, ha nu ma'ra bi mɛ'ti, ⁶⁸ ne bi 'ñembabi:

—Nu'i guí ena gue go gue'i grá Cristo xuá mehn'a'i Ajuá pa gui ndá. Nu'bú, 'bɥ grá b̄adi, xicje xa, ¿to'o nú'a bi nap'a'i?

Ra Pedro bi ḡonga ra Jesu

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Nura ora'a, ra Pedro mi huhnitho ja ra patio, nepɥ 'nara nxutsi mrá 'bɛgo bi ma bá tsɛdi'a ne bi 'ñembabi:

—Ne'i go gue'i nguí 'ñoui ra Jesu nú'a ra me Galilea, ¿ha ngue ha?

⁷⁰ Ha nura Pedro bi nc̄oni de ja yá thandi gatho ya ja'i mi 'bahni ne bi 'ñena:

—Nixi dí p̄adi nú'a guí ma.

⁷¹ Nepɥ nu'a ya mi pa ja ra gosthi, ne ma'na ra nxutsi mrá 'bɛgo bi hyandi'a ne bi 'ñembabi nú'ɥ ma'ra ya ja'i mi 'bahni:

—Nuna d̄ameni mri 'ñoui ra Jesu me Nasare nehe.

⁷² Nepɥ ra Pedro bi yopa nc̄oni ma'na'qui, ne bi jura bi 'ñena:

—Nixi stá p̄adi nú'a ra 'ñøhø guí ma.

⁷³ 'Mɛfa bi joni ya ja'i habɥ mi 'bai'a ne bi 'ñembabi:

—Xi majuani ne'a'i go gue'i 'na de gue'ɥ, ngue'a mfata ri noya gri ña.

⁷⁴ Nu'bú ra Pedro bi m̄adi bi jura ne bi ntsante ne bi 'ñena:

—Hindí pa nú'a ra 'ñøhø guí mañhɥ.

Y 'bestho nura ora'a bi mafi ra menja. ⁷⁵ Nu'bú ra Pedro bi zo rá mfeni de nú'a xqui xipa ra Jesu ne xqui 'ñembi: “Nu'i ma gui cøngagui hñu'qui ante da mafi ra menja.” Nu'bú ra Pedro bi bøni pa thi ne xi bi nzoni con gatho rá mui.

27

Ra Jesu bi ts'ixa habu mi ja rá ts'utbi ra Pilato (Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Nurá hyax'a gatho yá ndaxjua nda ya xodyo ne ya nda gá macja bi gohi 'nara cohi pa hanja da za da hyo ra Jesu. ² Nepu bi du'ti'u pa bi zits'i bá ent'ua ja rá 'ye ra Poncio Pilato nú'a to'o mrá nda de Judea.

Rá du ra Juda

³ Ra Juda nú'a to'o xqui da ra Jesu, nu mi hyandi'a gue ma da tho ra Jesu, xi bi du rá mui ne bi ma bá co'tsua yá boja nuya nda gá macja ne ya ndaxjua nda, nú'a 'natema'ret'a ya t'axboja xqui t'umbi. ⁴ Ne bi 'ñena:

—Nugui stá øt'a 'nara danga ts'oqui, ngue'a stá da 'nara 'ñøhø nú'a hinte tu, ma da tho, da manga rá ji.

Nepu nu'ú bi dadi ne bi 'ñembi:

—¿Nu'á te go tsa ga paçahe de gue'a? Nu'á go rí ma ri uendague.

⁵ Nu'bú ra Juda bi føta nú'a ra boja mbo ra nija, nepu bi ma bá nzudise dega 'yuga pa bi nhyo sehe.

⁶ Nu'bú nuya nda gá macja bi munts'a nú'a ra boja'a ne bi 'ñeñ'u:

—Nuna bojaṅa hinguí tsa ga uthu ja ra 'mɛ'tsboja de ra nija, ngue'a guehna 'nara njut'i de rá ji 'nara ja'i.

⁷ Nepu bi go 'nara cohi gue con gue nura boja'a da dañ'u 'nara hai rá thuhu ra Hai dega Hyoca Traste, pa ja da t'aguini ya nzøhøja'i. ⁸ Hangué asta mapaya nura hai'a rá thuhu ra Hai dega Ji. ⁹⁻¹⁰ Njabu bi nja ngu nú'a xqui mǎnga ra badi Jeremía bi 'ñena: “Bri ju nú'a 'natema'ret'a ya t'axboja pa bi thanga 'nara hai nú'a mrá meti 'nara hyoca traste. Njabu bi 'bɛpcagui Ajuá ga øt'e. Ngue'a ya me Israel bi 'ñena gue nú'a ra ja'i'a da 'ba po 'natema'ret'a ya t'axboja.”

*Ra Jesu bi 'mai ja rá thandi ra Pilato
(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)*

¹¹ Ra Jesu ya mi 'bahni ja rá thandi ra Pilato nú'a to'o mrá nda de Judea. Ha ra Pilato bi 'ñani, bi 'ñembabi:

—¿Ha go gue'i grá dǎnga Nda de ya xodyo?

Ha ra Jesu bi datuabi:

—Haha go guecagui, ngu nú'a gá ma.

¹² Nepu ya nda gá macja ne ya ndaxjua nda bi ñapabi ra Jesu, pe nu'a hinte bi dadi. ¹³ Nu'bá ra Pilato bi 'ñembabi ra Jesu:

—¿Ha hinguí øde gatho nú'a te hma de gue'i?

¹⁴ Pe ra Jesu hinte bi datuabi. Por guehna ra Pilato xi bi 'yø.

*Ra Jesu bi secuabi gue da tho
(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)*

¹⁵ Nú'a ra nzai de Judea gue ra nda pe'tsi da hyegui 'nara 'yofadi nú'u go da huahna ya ja'i nú'u ya pa de rá ngo ra pascua. ¹⁶ Ha nuya pa'u mi ofadi

'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Barraba nú'a xqui t'òde ndunthi de gue'a ngue'a xi mrá ts'ojá'i. ¹⁷Y nu'bú nura ora bi munts'a ya ja'i, ra Pilato bi 'yambabi'ua ne bi 'ñembi:

—¿To'o guí neh_u ga hegui, ra Barraba o nuni ra Jesu t'embi ra Cristo ra nda?

¹⁸ Ngue'a ra Pilato mi pa_{di} hanja ya nda gá xodyo xqui zi'tsuabi ra Jesu ngue'a mi tsu da hñanbabi'a yá nsu.

¹⁹ Ha nu de mi huhni ra Pilato ja rá hudi, nurá 'behña bá penpa ra noya ne bi 'ñembi: “Ote xqui ma gui hñøt'e de gue nú'a ra hoga ja'i'a, ngue'a manxuui dá 'uipa 'nará t'i xi xá nts'o.”

²⁰ Pe ya nda gá macja ne ya ndaxjua nda bi 'y_u'ta gatho ya ja'i pa da 'yadi'ua gue go da thegui ra Barraba, ne go da tho ra Jesu. ²¹Nu'bú ra Pilato bi 'yambabi ma'na'qui ya ja'i ne bi 'ñembi:

—¿Nda'a de ri yoho guí neh_u ga hegui?

Nu'bú ya ja'i bi da_{di} ne bi 'ñena:

—Nura Barraba.

²² Hangue ra Pilato bi yopa 'yambabi'ua ne bi 'ñembi:

—Nu'bú ¿te ga øt'e co nuni ra Jesu xa thu'mbi ra Cristo ra nda?

Nu'bú ya ja'i bi da_{di} ne bi 'ñena:

—¡Manda da tho ja ra pont'i!

²³ Nu'bú ra Pilato bi 'ñembabi'ua:

—¿Pe te ma ts'oqui xa 'yøt'ni?

Pe nu'ú ma'na xi mi mafi nts'edi mi ena:

—¡Manda da tho ja ra pont'i!

²⁴ Nu mi hyanda ra Pilato gue ma'na 'yo mri ñants'i ya ja'i ne himi tsa te da 'yøt'e'a, nu'bú bi

manda da thampa ts'ua ra dehe, ne bi nxu'ye ja yá thandi gatho ya ja'i, ne bi 'ñena:

—Nugui hingo ma ga thadi de nurá ji ma da manga nuna ra hoga 'ñøhø nu stí du. Nu'ahu ya go guí pahu te ma gui thadihu.

²⁵ Nu'bú bi dadi gatho ya ja'i ne bi 'ñena:

—¡Nuje ne gatho ma batsihe ma go ga thadihe de nú'a ra ji ma da mfani!

²⁶ Nu'bú ra Pilato bi hyegui ra Barraba, ne bi manda bri fet'a ra Jesu, nepu bi 'yent'uabi'a ja yá 'ye yá soldado pa da hyo'ua.

²⁷ Nu'bú ya soldado bi zixa ra Jesu pa habu mi 'bui ra danga ts'utbi, ne ja bá cot'athoni gatho ya soldado. ²⁸ Nepu bi møque'ua ne bi hyetuabi 'nara thenga he. ²⁹ Ne bi hñu'tsuabi ja rá ñaxu 'nara corona dega 'mini xqui 'bet'e, ne bi 'yent'ua ja rá 'ye ra 'ñei 'nara ts'ut'o. Nepu bi ndandiñahmu'ua ja rá thandi'a, ne mi ø'tuatho ra nt'eni mi embi:

—¡'Bui pa nzantho, nu'i ri t'equ'ei rá Nda'i ya xodyo!

³⁰ Nepu bi zots'i'ua ne bi hñamba nú'a ra ts'ut'o mi o ja rá 'ye ne con gue'a bi na'mba ja rá ñaxu.

³¹ Nepu de mi uadi'ua bi 'yø'tua ra nt'eni ra Jesu, bi møcuabi nú'a ra thenga he xqui hyetuabi, nepu bi yopa hyetua nú'ua yá dutu xi mi he. Nepu bi zits'i'ua pa da pont'i ja ra pont'i pa ja dí duni.

Ra Jesu bri thøta ja ra pont'i

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Ne de má 'ñu bi nthui'ua 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Simu mrá me Cirene. Nepu nú'a ra 'ñøhø'a bri japi bi duxa nú'a ra pont'i habu mi ma da ts'uta ra Jesu.

³³ Njabu bi zōni ja ra luga rá thuhu Golgota nú'a rí bōni da 'ñena Ñaxmadu. ³⁴ Nuni ja bá t'umbabini ra Jesu ra vinu xqui nthants'i co 'nara ndapo xi xmá nju, pe mi za gue xmá nju himbi ne bi zi.

³⁵ Nu mi uadi ya soldado bi pont'a ra Jesu, nu'bu nu'ú bi rifabi yá dutu pa bi hñegue'u. Njabu bi nja ngu nú'a xqui manga rá 'mehni Ajuá nú'a bi 'ñena: “Nú'ú bi rifagui ma dutu pa bi hñegue'u.” ³⁶ Nepu ya soldado ja bi hñudini pa bi su ra Jesu. ³⁷ Y xqui t'ofojá ra pont'i maña de ja rá ñaxu nda'a ra ts'oqui xqui 'yøt'e ngu mi mañ'u pa ja bi duni. Y nú'a xqui t'ofoni mi ma gue nu'á go ra Nda de ya xodyo.

³⁸ Nehe bri pont'a yoho ya be habu bri pont'a ra Jesu, 'na ja rá 'ñei, ne nú'a ma'na ja rá ngaha. ³⁹ Y nú'u to'o mi thoguini mi but'a yá ñaxu ne mi xaxi, ⁴⁰ mi embabi:

—Nú'i xcá ma gue gui yø'ta ra nija, nepu rá hñupa gui yopa 'ba'mi, mpøhø de gue'ase, ne cai de ra pont'i 'bu xi majuani go gue'i rá T'u'i Ajuá.

⁴¹ Nehe ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley, co ya fariseo ne ya ndaxjua nda mi nønga ra Jesu ne mi 'ñémse'u:

⁴² —Ma'ra ha, bi za bi pøhø, pe nubyani hinda za da mpøhø sehe. Nu'bu go xi guehmani yá Nda ya me Israel, dá gaibya de ra pont'i pa ga camfrihu.

⁴³ Nuni xa hñuxa rá jamfri ja Ajuá, hangue dá ñambya Ajuá 'bu gue xi majuani Ajuá ri madi, cabo xa xicsehu ni ne xa 'ñena gue go guehni rá T'u Ajuá.

⁴⁴ Nehe nú'u yoho ya be xcri pont'i mahyεgui co ra Jesu bi xaxi'u nehe.

Ra Jesu bi du

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

45 Y ngu mi 'net'yoho ra hyadi, bi mudi bi 'mexuui gatho ra ximhai ne asta mi nzunga hñu nde ja bi yopa hnequi ma'na'qui. 46 Ne nura ora'a ra Jesu bi ña nts'edi ne bi 'ñena:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —Rí bøni da 'ñena, ma Dada'i, ma Dada'i, ¿hanja xcá hyεgasεua?

47 Nu'bú 'ra de gue nú'ε mi 'buhni bi 'yøde ne bi 'ñena'ε:

—Nuni ra 'ñøhø ma'ta ndu ra baði Elía.

48 Nu'bú 'na de gue nú'ε mi 'buhni 'bestho bi nest'ihí bá ha 'nara zi sponja ne bi pobo co ra ju'tsa vinu. De guehni bi tøta ja 'nara ts'ut'o, nepε bi go'tsuabi ja rá ne. 49 Pe nu ma'ra bi 'ñena:

—Tsopε, ma ga nuhε ua da zø ra Elía pa da ñani.

50 Nu'bú bi yopa ña nts'edi ma'na'qui ra Jesu, nepε ra ora'a 'bestho bi du. 51 Nura ora'a bi xø nú'a ra dutu mi naxa mbo ra ndañija pa mi cot'a habε xi xmá nsunda, bi mudi de maña pa rí ga'ti. Ne xi bi nja 'nara mbimhai nts'edi y asta bi xø ya do. 52 (Nehe bi xoxa ya nt'agui ne bi yopa nte ndunthi ya gamfri nú'ε ya xqui du. 53 Ne nu de ya xqui yopa nte ra Jesu, nu'bú nú'ε xqui bønga de ja ya nt'agui, bi 'ño ja ra hnini Jerusale habε bá handa ndunthi ya ja'i.)

54 Ngu bi du ra Jesu, ra nda gá soldado ne yá mfats'i nú'ε mi su'a bi za'ε ra mbimhai ne bi hyanda gatho nú'ε te bi nja, hangue xi bi ntsu'ε ne bi 'ñena:

—Xi majuañi nuni ra 'ñøhø go mi guehni rá T'ε Aja.

55 De zi yabutho mi 'bahni ndunthi ya 'behña mi handa nú'a te bi nja. Nuya 'behña'ε go gue'ε xqui mεpabi ra Jesu ne xqui 'ñoui de Galilea. 56 'Ra de

gue'ɥ, ra Maria Magdalena, ne ra Maria nurá nana ra Cobo ne ra Jose, ne rá nana nú'ɥ yoho yá t'ɥ ra Sebedeo.

Ra Jesu bi t'agui

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ De ya mi ma da yɥ ra hyadi 'nará nxadi ra Jesu mrá me Arimatea mrá thuhu ra Jose ne xi mrá rico, ⁵⁸ bi ma bá c'a'tsa ra Pilato pa bi 'yapa nɛqui da ma da 'yacuabi rá ndo'yo ra Jesu. Nu'bú ra Pilato bi manda da t'umbabi nɛqui pa da ma da 'yagui. ⁵⁹ Nu'bú ra Jose bi ma bá tumpa rá ndo'yo ra Jesu, ne bi mant'i co 'nara t'axa dutu. ⁶⁰ Nepɥ bi ma bá agui ja ra nt'agui nú'a xqui hyoqui'a ja 'nara hñado pa go xa nt'aguini hmaha'a. Nepɥ bi got'a ra nt'agui co 'nara danga do, ne bi ma'a. ⁶¹ Ne guetɥ ja ra nt'agui mi huhni ra Maria Magdalena ne nú'a ma'na ra Maria.

Ya nsute ja rá nt'agui ra Jesu

⁶² Rá hyax'a, ya xqui thogui nú'a ra pa de ra nthoqui, bi ma ya nda gá macja ne ya fariseo bá c'a'tsa ra Pilato, ⁶³ ne bi 'ñembi:

—Nú'i ma nda'ihe, dí beñhe gue nú'a ra hyate 'ñøhø nú'ɥ mi tetho bi 'ñena gue rá hñupa mi ma da yopa nte. ⁶⁴ Hangué dí nehe gui pɛhna to'o da su ra nt'agui hñu pa, pa hinda 'ñehe yá nxadi dega xuui ne da be. Nu'bú ha, nuya nxadi ma da 'ñembabi ya ja'i gue xa yopa nte'a, ne ma'na strá nts'o nuna nc'uambana de nú'a rá madi.

⁶⁵ Bi dadi ra Pilato ne bi 'ñena:

—Ma ga 'ra'ahɥ ya soldado gui tsixɥ pa gui suhɥ xá hño ra nt'agui asta habɥ da za.

⁶⁶ Nu'bé nuya nda gá macja co ya fariseo bi ma bá su ra nt'agui ne bi hñu'tsua 'nara seyo ra do, ne bi zohni'ᵐ ya soldado pa bi su.

28

Ra Jesu bi yopa nte de ra du
(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Rá hyax'a de ya xqui thogui ra pa dega tsaya ne ya mi fudi da hyats'i de ra mudi pa de ra semana, ra Maria Magdalena ne ma'na ra Maria bi ma da c'a'tsa ra nt'agui. ² Y nura ora'a bi nja 'nara danga mbimhai, ngue'a bá cai 'nara εnxε de mahets'i, ne ngu bi zohø habᵐ xqui t'agui ra Jesu, bi 'yent'a nú'a ra do xqui jot'a ra nt'agui, nepᵐ bi hñudi'a maña de nura do'a. ³ Nura εnxε'a xi mri yot'i ngu 'nara huei, ne nurá he xi xmá nt'axi ngu ra tse. ⁴ Y nu mi hyanda ya soldado njabᵐ, nu'ú bi umba ra nhuat'i co ra ntsu ne bi dagui bi hødu. ⁵ Nu'bé ra εnxε bi zofo nú'ᵐ ya 'behña ne bi 'ñembi:

—Oguí tsuhᵐ. Nuga dí padi gue guí hoñᵐ ra Jesu nú'a bi tho ja ra pont'i. ⁶ Nu'á ya jo'oua, ngue'a ya bi yopa nte ngu nú'a xqui mañ'a. Bá ehᵐ guí hyanthᵐ habᵐ mi t'agui. ⁷ Nepᵐ grí maha 'bestho bá xiphᵐ yá nxadi'a gue nu'á ya bi yopa nte, ne nubyá ya bi 'met'o'a pa Galilea, nuni ja ma grí hyanthᵐ ni ma'na'qui. Pa gue'a dá ehe ga xi'ahᵐ.

⁸ Nu'bé bi ma hnest'ihí nú'ᵐ yoho ya Maria, ngu ts'ᵐ mi tsu y ngu ts'ᵐ mi johya. Bi ma'ᵐ pa bá xipa ya nxadi nú'a bi mąnga ra εnxε. ⁹ Ne nura ora mi 'yo ra 'ñu'ᵐ mi damfri bi nthēui ra Jesu ne nu'á bi zengua'ᵐ. Nu'bé nu'ú bi joni habᵐ mi 'bai pa bi

nsunda'ụ, ne bi hyụpabi yá ua. ¹⁰ Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi:

—Oguí tsuhụ. Grí maha gui xiphụ nú'ụ ma cu da ma pa Galilea ne ja grá nthε'beni'ụ ma'na'qui.

Ya soldado bi xipabi ya nda gá macja nú'a xqui nja

¹¹ De ya xqui ma nú'ụ ya 'bεhñá, 'ra de gue nú'ụ ya soldado mri su ra nt'agui bi ma pa ja ra hnini pa bá xipa ya nda gá macja de gatho nú'a te xqui nja.

¹² Nu'bú ya nda gá macja bi 'ñ'tiui ya ndaxjua nda pa da umbabi'ụ ndunthi ra boja ya soldado pa da mąnga 'nara nc'uamba, ¹³ ne bi 'ñembabi'ụ:

—Nu'ahụ pε'tsi te gui mañhụ gue de mi nxuui gá ahahụ, hangue nura ora'a nuyá nxadi ra Jesu bi zøhø ne bi du'tsua'ụ rá ndo'yo. ¹⁴ Ha nu'bu da nja ra pa da badi ra nda de núna xa nja, odi tu ri muihụ, ngue'a nuje go ma ga ñahe con gue'a.

¹⁵ Nu'bú ya soldado bi hñanga ra boja, nepụ bi ma'ụ bi 'yøt'e ngu nú'a xqui sipabi. Hangue asta mapaya nuya xodyo camfri gue xi bi njabụ ngu nú'a ra nc'uamba bi mąnga ya soldado.

*Ra Jesu bi umba yá 'bεfi yá nxadi
(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)*

¹⁶ Nu'bú nú'ụ 'rεt'ama'ra ya nxadi bi ma pa Galilea nuni ja ra t'øhø habụ xqui xipabi ra Jesu da nthεui. ¹⁷ Y ngu bi hyant'ụ ra Jesu xi bi nsunda, masque 'ra de gue'ụ hints'ụ mi camfri. ¹⁸ Nu'bú ra Jesu bi joni pa habụ mi 'bui'ụ ne bi 'ñembi:

—Gatho ra ts'utbi xa t'εndgagui ja ma 'yε pa ga nda nuni mahets'i ne nuua ja ra ximhai. ¹⁹ Hangue grí maha bá zofohụ gatho ya ja'i nú'ụ 'bui ja rá nguni ra ximhai pa dua nxadi nehe'ụ, ne xi'tsh'ụ

de rá thuhu ra Dada, ne de ra T'ɥ, ne de ra M̄aca Nd̄ahi. ²⁰ Nehe 'ñutuabihɥ'ɥ da 'yøt'e gatho ngu nú'a stá 'bɛp'a'ihɥ. Y nuga nzantho ma ga 'bɥi con gue'ahɥ asta rá uadi ra ximhai. Njabɥ gue'a.

Ra 'Ra'yo Testamento
New Testament in Otomi, Mezquital (MX:ote:Otomi,
Mezquital)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Mezquital

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomi, Mezquital

ote

Mexico

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Otomi, Mezquital

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 29 Jan 2022

c6437f19-566b-5232-8b2a-5c88e5a5622b